

Sarusi Mihály

Hun, ki

Sarusi Mihály

Hun, ki

= Tengeren-túli =

avagy: *Csabától Csabáig*

= a *VAGABUNDKORZÓ III., IV., V. kötetéből* =

(1985–1995)

Békéscsaba, 2022

Corvinka Könyvek

Felelős kiadó:
Kállai Gyöngyi

Megjelent
Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata
és zarándi magyar támogatással

A címlapon: Sarusi Mihály New Yorkban

ISBN:...

SARUSI MIHÁLY ©

Nyomdai munkák:

Kolorprint Nyomdaipari Kft., Békéscsaba

Felelős vezető: Knyihár János

Még hogy az Óperencián, a Tengeren is túl, Tengereken, ott, ahol a(z)... Bármi tengörön, akár az Urálon is túl. Hun a kurta farkú malac dúr. A madarak szárnya helyett gépre kapva, Eurázsia napnyugati sarkából, Európából kiröpülvén. Ázsiába, Amerikába, Afrikába...

TENGÖR, TENGÖR!

Akár a FÖLD! FÖLD!

Tengeri, tengörön túli.

Magyari szigetvilág... Ha.

A VAGABUNDKORZÓ nevű csavargókönyv sorozat 1966-tól 2011-ig születő, 1993 és 2014 közt megjelenő I–VII. kötete tengerentúli írásainak zömét tartalmazza válogatásunk. A III. könyvből a közép-ázsiai Lótor (1985), a IV.-ből az éjszak-amerikai Hun, ki (1993), az V.-ből pedig az afrikai Punbaba (1995) verekedte be magát tengerentúli könyvünkbe. Azaz Sarusi Mihálynak az Atlanti-, a Földközi-, a Fekete- és az Azovi-, meg a Kaspi-tengeren túl tett utazásai elevenednek meg második vagabundkorzó-válogatásunkban.

Elsőnek, 2020-ban, az író etelközi zarándoklatait nyomon követő Hun a Szeret szompolyog látott napvilágot, ezzel újabb – soron belüli – Sarusi-sorozatot indítva útjára. Hogy e legújabb csabai Corvinka-könyv immár a tizedik legyen.

Még hogy hetedhét országon – Óperencián – túl, egyenesen a tengörökön túl szaladt (nem is egyszer) szerzőnk...! Ezúttal apostolok lova, kerékpár, ekhós szekér meg gépkocsi helyett (mert hogy ennyire azért úszni nem tud) repülővel, *Csabától Csabáig – Tengeren-túl!* A maga Szindbádja módjára Csabáról kíváncsiságtól eltelve indult, hogy végül mindig örömmel siessen haza, Csabára (...a Corvinkára). A világ végén belógatva lábát a semmibe – ahonnan, hál' Istennek, mindig volt hova (s kihez) hazaindulnia.

Lótor

Qazaqistáni ujugur földön

Vas-taps, vas-taps, vas-taps, vas-taps köszönti az elnökség bevonulását. A zúgás erősödik, amikor a két magyar vendéget említik. Vagy háromszázan a négyszáz személyes gyűlésteremben, háromszáz akszakai és karaszakai, asszonyok és leányok az almatai ujugurok közül. Te jó Isten. Születésnap, az ötvenéves Rahimzsant köszöntik társai. Jubileum. É százezres kicsi töredék harminc írója. A főnök, úgy tetszik, Ahmetzsan. Amaz a helyettes. Úgyhogy, ha úgy alakul, azonnal megvan a nagyujgur álladalom itteni tisztikara.

Rahimzsan kaftánt kap és süveget, kaftán csak becsületes embernek, akszakalnak jár, a tömeg negyede gyermek, jól látod, a nyakukban vereskendő, a kazak szövetség oroszul költő kazak főnöke moszkvaiul köszönti a félszázados évfordulót, majd az ünnep kellős közepén föláll, dolga végeztével mennie kell, másutt, másik gyűlése várja. A szószéken most ujugurul értékeli kritikusa Rahimzsan költészetét, hírlapíró szól róla, a költő mellett megszeppent élete párja, jön a szószékre a félszázéves költő tanára, s beszéde közben tanítványáról írott dalát szavali fürgeteges erővel ujugurul, ujugur színész lép a hangfölvőhöz, költő jön s szaval, az ülést vezető tovaris moszkvaiul, körbe mindenki feszt ajándékozta a hőst, írónkat, a legnagyobbat, van belőle, mondom, harminc, a kazak rádió főszerkesztője hangfölvételt ad a mesternek, most a cserkészek ajándékoznak, az ujugur lap nevében kirgiz költő köszönti, kicsi a kicsit Kazakisztánban, nagy költőbátya szól derűtséget okozván a népben, újfent költőtárs, ujugur

fölsős gyermekek szavalókórusa ünnepeltet, majd az ünnepelt szól vala, ámen.

Téblábolnánk, ám az asszony sebesen meghív hozzánk, menjünk velük, ünnepeljünk együtt. Értem, hogyne, ha ujjurul kukkot sem, ezt azonnal, örömmel, Ahmetzsan, a főnök ültet terepjárójába, irány Almata ujjur negyede, almatai kertváros a téli hóban, úttalan utakon, távol a fénytől háromnegyedmillió Vernijtől, alig látszik ide a város, keskeny, szabálytalan utcácskák, mint amikor ház épül házra, egymásra, és sikátorok kötik össze a házsorokat a kertek között, kezdem magam a sötétben majdnem otthon érezni. Ujjur-Alma, Almák-Atyja, Almaatya, Almati.

Moszkovában, a Téglá-téri piramisnál, a Vérvár alatti Lenin-piramisnál, a novemberi Október hőse tiszteletére emelt márványsírhegy mellett is így szakadt az eurázsiai hó. *Tudod, nekünk, oroszoknak az a szerencsénk, hogy hazánk egyszerre európai is, meg ázsiai is.* Mondotta volt az örmény–fehérorosz–karakalpak–abház származású műítészné, miközben arról ábrándozott, hogy hazájában, Nagyoroszsországban erősödni fog a vallás és a nemzeti érzés, az, az orosz, a nagyorosz, mert a népnek, különösen a fiatalságnak nagyon hiányzik a hit és az erő, a hit Istenben, s az erőt adó nagyorosz érzés, a megtartó ez meg az. Úgyhogy igen reánk szólt, mikor Kazánra azt találtuk mondani: abban a tatár városban. *Kazán orosz város!* Hát, hogyne, a fele állítólag már orosz.

A nők, saját nőik, az ujjurok másik szoba földjén ülnek körbe a falnál a szőnyegen, be nem jönnek hozzánk, közénk a házba. Csak a vendég nők, orosz nők, és a messziről jöttek, ujjur nagyságák kerülnek közénk, körbe a fal mellé a padokra, úrinők. Itt bent a házban a nagy többség férfiú.

Ujjur „lagzi” a kitaj határnál? (Jóval túl a Kaszpi-tengeren. Hogy a Fekete-tengerről, meg az Azoviról – a mondáinkból Magornak és Hunornak, no meg a gyönyörű ki-

rálylányoknak köszönhetően jól ismert Meótságáról – ne is beszéljünk.)

A fő helyre ültetnek, a szőnyeges falnak dűthetjük fázós hátunk, reggelre fűtés nélkül is fölrobbanunk a melegtől, egymás melegétől, ott, hol az új pár szokott magyar lagziban. Ottan figyel a magyar portya. Magyar portya Ázsia kellős közepén, Kazakisztán szélén, Ujguria határán, Dzsungária mellett, majd' Dzsugáriában, hun csudaszarvasunk turulunk hági az ősi képen, hogy megszülessék az a Fiú, kiből léssen eljövendő a Legnagyobb Fejedelmi Törzs, Árpádé. Jesszusom.

Ahmetzsan szerint ez itten a két műveltség esküvője. Csak az a kérdés, ki kit fog fölcsinálni. Melyikőnk a szarvas, s ki a turulmadár?

Az asztalon: lósonka, lókolbász, többféle lókalbász, sült csirkecomb, húsos derelye, lópaprikás, később báránypaprikás, konyak, vodka, borvíz, sör, alma, szőlő, téli alatai szőlő, cukorka, csokoládé, koreai tészta, francia saláta, kenyér ízű lepény? Lángos? Az asztalon annyi hely nem marad, hogy kávé ivó findzsánk is odatérjen. Úgyhogy borítsd csak ide bele az ölembé.

Míg süt a nap, ránk borul az Ala-Tau havasa, a hócsipkés Tien-San habzó vihara, a kazak–kírgiz–ujgur VilágHavas hétezer méter magas vakító csudája, körbe karikába a Havas, repülőből kiszállván elámulsz, belesüt fehérsége a képedbe, hogy aztán köd támadván erre a hétre beboruljon fölötted az ég, s tovatűnjön az előbbi szépség. Mostan este: kívül a sötét, itt belül az ujgur élet. Beszorulva. Föltámadva?

Hazai íz a számban, a fűszerszám miatt? A koreai tészta! A csészében: zöldpaprika darabkák, kicsi sült hús falatok, fokhagyma szeletek, savanyúság, zöldek, tányérvirágolaj, makaróni: a tészta kolompírból. Kínaiul a tészta: *föntheao*, ha jól értem, ujgurul e különlegesség *funcsoza*,

koreai borsos makaróni. *Csak otthon csinálják, vendéglőben ilyet nem kapsz, tudd meg, kukoricalisztből, néha bablisztból.*

Szemből az ember, jobb kéz felől meg asszony a frunzei egyetemről, teszi sorjába apránként az egészet a tányéromba, nehogy éhen vesszek. Nem is a turkológus tanárné, mellőle az a másik, anyámformájú, anyámorcájú, jaj, tisztára anyám, anyámmosolyú, anyámszemű, széles, de nem mongol arcú ujjur asszonyság tömné degeszre a bendőmet. Ennem köllene. Mondom: öreganyám tiszta mongol volt! *Mi? Mongol?* Hahaha, kinevetnek, három óra múlva is ezen derülnek, mongol az öreganyja! *Brubaha! Hallod, ennek mongol volt a nagyanyja, hehehe!* Ezekre mondi a néprajzi író: adták maguk a mongol alá! Dzsingiszkán alá.

Hogy aztán Lajzsan, Karcagról, helyre tenni ne igyekezzen: nem mongol, csak mongoloid típus Mihajzsan mamája. Hogy megnyugtassa vendéglátóinkat.

Ahogy elnézem ezeket az arcokat: nem fordítva tán? Ez a nép az maradt, ami: török. Sehol egy igazi széles mongol pofázmány, amelyből sűrűen kerül a kazakok közt. A kazak tökéletes keverék; tán leginkább a török előd és a megtermékenyítő mongol hordák ötvözete. Nem úgy az ujjur.

Akszeleu – kazak néprajztudós – regéli, miután újfönt dicsérjük előtte az ujjurokat. *Amikor először mondtátok, föl sem vettem. Amikor másodjára dicsértétek az ujjurját, idegesíteni kezdett; de amikor most harmadszor is agyba-főbe istenítitek őket, már teljesen fölbosszant. Mert ezek csak énekelni, muzsikálni, mulatni tudnak! Az a jellemző rájuk, hogy amikor Dzsingisz kán egy nap alatt lerohanta az országukat, másnap már ott volt nála az ujjur vének küldöttsége. Fölajánlották neki a lányaikat. Hogy amerre járnak a mongol hadak, a leányaik, asszonyaik, fiatalasszonyaik, de ha kell, a vén banyáik is kiszolgálják a katonákat! Végig az utak mentén ilyen kurvaházak voltak Ujjuriában. Csak hogy ne bántsa őket a nagy hódító. Ilyen népet dicsérték, tudjátok meg!*

Mondom, ez a kényszerű kurvasors, a szomszéd testvér által ráfogott nemi adózás nem látszik meg különösképp a népen. Annál több, igen érdekes, majdnem tanulságos, a kazakok közt a mongol tekintet.

Kis, kicsi: ujjurul *kicsik!* Hallod, Lajos? Ezek is tudnak magyarul.

Valóság, az ott, anyám. Juj, ez itt Kisiratos? Újkígyós?

Tósztra tószta, köszöntő egyenként, mindenki. Néha a villany kialszik. Itt-ott üsmerős arcok az asztalnál, minden olyan hazai. Legjobb.

Megáll az ember esze.

Fiam azt mondaná: *Apa már megint azt mondja, hogy fantasztikus!*

Minden nem, de ez.

Ez az ünneplő sereg itten: az egynyelvű írók kicsi közössége. Harminc ujjur író s népe e fészekben.

Akszelu amúgy el akar menni Amerikába, bizonyos benne: hogy ha a maja írást elolvassa, érteni fogja! Mert az is innen ment oda, török nép. Mint az öreg kazak az V. századi bálványrunót.

Igön! A világon 150 millió török él! Beleszámítottalak benneteket is, mert a magyar: beolvadt török. Asszimilánsok, mondja oroszul, s igen nagy moszkovai kazak nemzetiként parádézik érveléseiben előttünk. Alán Delon is alán, a miénk. Mindenki. Nem jó, hogy a magyar nép több mint a fele ma is vallásos, felült a kereszténységnek, a népnek egységesnek kell lennie! Akkor erős, nem úgy, mint ti, magyarok.

Egy nép, egy állam, egy vezér. Hallod, ez is.

A kazak lány, meséli a mester, ha két udvarlója van, szíve szerint az oroszot választaná, nem a fajtájabelit, mert az erősebbhez húz. Verniji Dzsindzs tiltakozik, fejét rázza, nem úgy van. Mi meg, mi mást tehetnénk, leányaink védjük: magyar nő sosem választott magának férjet a megszálló tatárok, törökök, németek, oroszok közül! (...Választ ma

már a Felföldön szlovákok, Erdélyben románok, a Délvidéken szerbet, Napnyugaton bárkit, csak ne magyart.)

Jézusom.

A magyar megmarad, mert saját állama van. Ebben az egyben igaza legyen a néprajzi írónak. Ki úgy gyanítja, a maját folyékonyan olvassa.

Odahaza, a kazak székvárosban Akszeleunál az erkélyen a minap vágott ló darabjai fagynak, szikkadnak, aszalódnak. Nemrég vágta valamely szomszédos szálláson, mert csak a hegyi ló jó, a városi nem az igazi. A lótorból még futja néhány lópaprikásra. Szerinte néhányan még olvasni tudják a VI–VIII. századi kövek rovásírását, s a gyerekek értik, amit az öregek a kőről leolvasnak. Mint ő a maját.

Amúgy a *szorpa*, *szurpa*: csorba! Savanyaleves. A *sopan* meg: csobán! Pásztor, mert hogy juhász. Oroszul csaban. Csak meg ne hallják a nagytótok, tót urak, mert még Csabát is bekapják, mint őseredeti pánszláv fészket, mit ugye ezek a hunok kisajátítanak. Úgyhogy ezek tisztára oláhrumuny-római szavak, úgy látszik, Róma idáig ért el a nagy szójárásával. Nehogy ők is kikiáltsák maguk neolatin népnek itten Közép-Ázsiában.

Való, népi mesemondónk regéli: az egyetem előtt csobán volt, akkor tapasztalta. *Ha ellés közben a juh megdöglött, más anya alá tették a barikát, más nevelte föl; ez az árva lett a legerősebb a testvérek között! Ilyen a (török) magyar nép Európában.*

Török, azaz türk.

Azt mondja: Babakuli Bulat. A babak: nagyapa, csabai Babák elvtárs, Jevgenyij Sarusi meg moszkovai orosz ifjúsági író, itthon hallom a rádióban, akad Sarusijev is, Solohov mozirendezője, tiszta Sarusijev lehetnék én is, ha nagyon akarnám, a szabadságom megvan hozzá, hát, csak akarnom kell, s máris ehhez a végtelenül hatalmas nép-

hez tartozom, a nevem ily finoman simul ehhez a nagy, új szomszédhoz, jujujuj, Körmendi meg Látó, jól látó ember, úgyhogy. Azt állítja Verniji Dzsindzs, ti ketten tisztára törökök vagytok. Köszönjük szépen.

Nem értik, miért nem izgatja a török népek múltja, művészete, műveltsége, nyelve a magyar ifjakat. Nem értik, hogy is lehet megfeledkezni a testvérekről, őseinkről, származásunkról. Mondok: Tudja, kedves uram, minket annyiszor letaposott a földre a török, a török népek gyülekezete, az ilyen meg olyan nevű tatár–török–mongol horda, hogy köszönjük ezt a felejthetetlen emlékű rokonságot, a magyar gyerkőcnek a török nevezetről a rablók, gyilkosok, magyarölők jutnak eszébe. Azok, akik a magyart kiirtották a Kárpát-medencéből, alig hagyták meg minden tizediket magnak. Hogy legyen kit most beolvasztania a kedves szomszédságnak.

A '17-es forradalom előtt Kazakisztánban kétszáz mecset és húsz pravoszláv templom volt, ma kétszáz templom és húsz mecset van. Hiába, terjed az ateizmus itten, erre-felé is.

Nem kér egy kis lópaprikást? Nagyon finom, vegyen, lelkem! Szívesen adom.

Ki tudja, hány ujjur van a világon. Az egyik szerint tízmillió, másiknak nyolc, a legfrissebb, negyedszázados hunn adattár szerint alig négymillió, kiből 3.460.000 Kínában, 95.000 pedig Kirgiz-, Kazak-, Üzbég- és Türkménországban él. De azt mondják, vannak Török-, Afgán- és Pakisztán-országban is, szóval körbe karikába, csak a derékszék Kínában, Dzsungáriában, ujjur önrendelkező tartományban, Hszincsiang Ujjur Ótonóm Tartományban, a fiúszékek közül néhány a határon túl, már nem a Kínához csatolt hazában, kínai török néptől elválasztván, ujjur törzstől eltávolítván, levagdostván, leszakítván, letépvén, eltávolítván, nehogy túl szabadnak érezze

magát ez a nép is, mint megannyi a földön, kire áment mondana már valahány drága szomszéd nagy-nagy hódító piszkos kurva anyja, Ahmetzsan szerint a tízmillió ujburból 33 ezer Kirgizföldön, 75 ezer itten a kínai határnál a kazaki ujbur rajonban, az ujbur járásiak neve *falusi, hegyi ujbur, ők városiak, almatai – almati – ujburok*, hát, 250 ezren távol az ujbur járástól élnek itten a nagy-nagy szovjet szövetségben, 8.500 000-en Kínában, úgyhogy ez mindösszesen.

Tízmilliós nép fél tucat országban, államiság nélkül. Szóval igen szabadon, szabadon kibontakoztathatván képességeit.

Le vele! Minek él az ilyen nép?! Minek? Minek kínlódní? Nemrégiben mondták is Kínában a művelődési forradalomban: *kispolgári maradvány kisebbséghez tartozni!* Minek, amikor az ember önmagától elhatározván, szabadon döntvén, választhatván tartozhat a többséghez is!! Hát... nem világos, magad állhatol közénk, senki sem kényszerít, nem világos? Csak ideállol, és már el is van felejtve, hogy te valamikor kispolgári, piszok, nacionalista, rohadt, kisebbségi nemzetiségbe születél, a mocsok, szerencsétlen ujbur anyád jóvoltából. Tied a szabad döntés lehetősége: szabadság vagy rabság. Te vagy az oka, nem én, ha rosszul választol.

Más így állítja: Sinkiangban hétmillió ujbur, Gansuban néhány ezer sárga ujbur, *yugur*. Ez a lakodalmas nép átjárhat nagynéha a rokonsághoz, innen, a kazaki Ujburiából kínai Nagyujburiába. Kazak nem, csak ujbur. Ujabban, tisztára, mint Közép-Európában. Közép-Közép, ujbur-ungur-bungur.

Úgyhogy köszöntőre köszöntő, csak nehogy minket is elővegyenek, Lajos már elmondta nevünkben a legelején, *Isten éltesse ujbur testvéreinket!*

Saját írásuk volt, könyveket nyomtattak ezer évvel ezelőtt – némelyek állítják: ők találták föl a könyvnyomtatást.

A mongol vette át az ujjur írást, s mindaddig használta, míg a szocialista forradalom győzelme nyomán a mongol forradalmárok jószántukból átvették az orosz bőtit, úgy-hogy azóta csakis kirill. Ámbátor az Új-Arbaton a lemezboltban megismert uráli mongol egyetemista ujjur írással is megadta ulánbátori címét Lajosunknak. Amúgy állítólag az ujjur a mai török nyelvek délkeleti csoportjába tartozik, az özbeggel, szalarral együtt az ujjur-mái-ujgur és a sárgaujjur a turki nyelvek közé. A sárga ujjurok eszerint négyezren vannak, ősi török nyelvet őriznek, buddhista vallásúak. Szari-jujur, jujur még a nevük, őket indult Körsösi Csorna megkeresni.

Dzsugáriába? Itt most: ott vagyunk?

Az oroszul költő Szulejmen az íróházi falatozás közben adi elő eme kedvenc adomáját. *Fut a nyúl. Kérdi tőle a farkas, mért futsz annyira, kicsi nyúl? Mert jön az orosz lány! És az mért olyan nagy baj? Mert azt mondta, most is ezt ordítja: Levágom minden harmadik nyúlfület! De hát neked csak kétőt adott az Isten! Az orosz lány azt is mondta: Előbb darabolunk, aztán számolunk.*

Na, ja. Oroszlánék. Oroszlánék így szokták.

Mondok a néprajzi író kazak-orosz-moszkovainak: Tudja, koma, nekünk elég volt a nagy nomád hősködésből, Ázsiából! A jelek szerint mi is végigraboltuk Európát, lekaszaboltuk a férfiakat, megerőszakoltuk asszonyaikat, falhoz csaptuk kisdedeiket, lángra lobbantottuk falvaikat, leromboltuk városaikat... Nem, mi nem vagyunk büszkék az efféle magyar múltra. Ha mi akkor ottan nem illeszkedünk be Európába, ha nincsenek *ilyen* Árpád-házi vezéreink, csak néhány vegyes lakosságú falu mutatná, hogy itten a Kárpátok alatt valaha valami nagy nép próbált szerencsét, ám nem sok sikerrel. Lennénk tán annyian, mint ma a hunok, kunok, jászok, besenyők, alánok! Rajtunk kívül egy török nép sem maradt meg Európában.

Ti burzsoá nacionalisták vagytok, individualisták! Nekünk könnyebb, minékünk nem mond semmi újat Marksztól Károly, mert mi a legutóbbi időkig közösségi társadalomban éltünk, nekünk így nem esik nehezünkre az átállás. Sajnálunk titeket, ti végigszenvedtetek valamennyi kizsákmányoló társadalmi rendet. Mi az ösközöséből azonnal belenövünk nagy-nagy, igen-igen szerencsés módon azonnal szinte egyhúztomban a kommunizmusba! Úgyhogy mi vagyunk a fejlettebb társadalom, fejlettebb közösség, mert minálunk még eleven a közösségi szellem, nálunk senki sem akar kiválni, kiemelkedni, mást elnyomni, másra telepedni, hát, a mi műveltségünk kétezernél idősebb, hol volt akkor még Európa, a béka seggénél voltatok, amikor mi itt Ázsiában már műveltséget teremtettünk, közösséget, nem, mint ti, Európában, egyénieskedő banditizmust, ti adtátok nekünk Hitlert. Jaj.

Hogy ti meg Batu kánt, Sztalint, Maót, Pol Potot, arról jobb nem beszélni.

Úgyhogy.

Mukan Ulü Szabit író úr Kazakisztánban a forradalom előtt arab, a húszas, harmincas években latin, majd legvégül is rátalálván az egy igaz üdvözítőre, a második világháború előtt aztán hirtelen kellelten kirill betűvel jelentette meg könyveit. A kéziratok mindhalálig oroszvezető mivolta ellenére arab betűsek. Amúgy a *mukan* e török nyelvben kitarót jelent. Nocsak, megint egy mokány vlach mutatvány.

Mint a nevek. Akimzsan, Achimdzsan a kocsisunk, jó ujjur gyerek, a csabai Akim Ondris magyar-tót parasztkirály századunokatestvére, amaz Rahimdzsan, Ahmetzsan, úgyhogy akkor bizonyára ujjur avagy kazak Lankranzsan uram is.

Misazsan, Mihajdzsan, Mihály-lélek, Mihály lelkem, mondják, egy pillanat alatt beolvasztanak, erős nép lehet, ha ezzel kezdi, nagyon hihet magában államtalansága el-

lenére is, lám, mire való az állam, megvannak ezek nélküle is, nocsak, Állam, a tied, bízik megmaradásában. Ha nem ő igazodik a másikhöz, az idegenhez, a vendéghez, hanem ezt a jött-mentet igazítja magához. Lélek. A legkedvesebb. *Mihalyzsan, igyék, egyék! Használja az étket.*

Parasztasszony, frunzei filológus, törökkutató, kandidátus a sarokban: hallottam-é arról a magyar kutatóról, aki dervisnek öltözött, csak hogy idejöhessen, kutathassa ősei földjét, az ősi rokonságot Turkesztánban, türk világban, Ázsiában, Közép-Ázsiában, Belső-Ázsiában, Vámbérinek hívták, és máris előadást tart születésnapj szomszédságának a nagy magyar keletkutatóról, aki elindult Európából megkeresni itt maradt testvéreit a magyarnak. Őket, az ujugrokat.

Teremtőm.

Madzsa: kazak törzs itten ebben az országban.

Dzsungár: török nép Kínában.

Dzsungária: Északnyugat-Kína, ezt kereste Körösi Csoma Sándor.

Kis-Sarusi Ős-Hungáriában? Az igaziban? Mert hogy itthon már újabban azt írja az újságban az embertanos, hogy tán meglehet, nem az Ural környékén, inkábbban errefelé lehetett őseink földje.

Az itteni Batir a mi Bátorunk, Bátorink? Hős, népe védelmezője. Egyfajta török ember. Ahogy Baján nemzeti hősiük, kiről ujjal pöngetendő kéthúros dombrán a regös kazak akin énekel. Lassan Lajos lelkeimmel csaknem dalnokversenyre gyűjtök.

Sztalin pálinkáért szalaszt egy kis muzsikot. A csávó hozza a vodkát, visszaadja az aprót, az üveget meg elejti. Látszik, hogy szándékkal teszi. Sztalin elkapja a fülét, cibálja, te gézengúz, hogy hívnak? Gorbács Mihály a nevem, instálom!

Hát piálni máshová menj, Gorbácsország nem erre való. Az utcákon sehol a megszokott részegek, a két hét

alatt egy tökrészeg minisztériumi főtisztviselőt láttunk a Nagyoroszországhoz címzett Moszkova-parti szállodában, valamint még, bizonyára féltette az állását, attól rettegett, hogy Gorbács őtet is kiebrudalja, úgyhogy, valamint még egy részeg disznót. Hol van ez a korábbi orosz átlagtól. Amúgy Almatában csak az orosz, a kazak nem, egyébként sem iszákos a török koma. A verniji lumpenség: az európaiakból toborzódik. Kazak, ujjur s más ázsiai trógermunkát nem vállal. Inkább jót horkol sátorában.

Qazaqistan. Muqan, a qazaq. Regénye: Adasqandar, Úttévesztő. Tudnivaló erre, a Selyemutas sivatagban nem nehéz eltévedni. *Qazaq.*

Azt mondja az ujjur: *Uj, uj!*

Amúgy csujogatóként. Ijujujujuju, ládába szorult (hogyne, szarott) a juh!

Tisztára.

Qazaqistan.

Vannak itt Kínából áttelepült ujjurok is. Egyikük velem szemben: boldog, hogy ma este magyarokkal lehetett együtt! Magyar testvéreivel. *Verset fogok róla írni*, állítja. Nem csuda, nekünk is ez jár az eszünkben. Eztet megragadni.

Megáll az ember esze.

A kazakok közt ezt nem éreztük.

Honnan ez az azonnal föltámadt testvériség?

Ének az ujjur népről, énekel a regős, újabb költő bármelyik, mind jól forgati a pöngetős hangicsáló szörszámját, ének a hazáról, az ujjuréről, hogy elhallgatnak, magukba szállnak, nagyon szép lehet, érzem, mert eddig ez a legszebb, keserű, édes, akár a magyaré, kinek kard nyúl barlangjába; nehéz lehet, ha ily édes egy szem száj, egy szem ének; az énekest társa most csak a muzsikán kíséri. Ha értenék eme ujjur-bujgur nótát a testvéri szomszédok, bizonyára irredentának minősítenék. Az Egészről énekelni, mi

nem is az övék! Hisz annyié az ujjur föld, annyi országé, hogy megszámolni sem lehet. Milyen lehet egy szétszabdalt nép éneke a hazájáról, mint széthasogatást, darabokra szaggatást semmibe vevő?

Mert hogy a vacsora után, evés közben, első sor kínálást követően előkerül a *dutár*. Két húr, ujjával pönögeti a regös, másfél, két méteres, és a dalnok, ki a táltosrend tagja! Ki mondhati, már minálunk, hogy a fejedelem hatalma megfogyatkozott, varázserejével immár nem védi a népet, át kell adnia helyét az ifúnak, az erősnek, bátornak! Batírnak, annak. Az ujjur regös, minden ujjur regös, eszerint tán valamennyi magyar is regös volt, táltos? A nép ítélte halálra a meggyöngült Álmot? Mert itten látom ős Ujjuriában, minden ember regös, szent halálra? És az ujjur regös rázendít: vacsorát elköltvén, könnyű italtól föltöltvén, szeretettel eltelvén, szabadságról álmodván: a második versszakba a többi is beleénekel, beledúdol, beledudorász, beledanol, hogy aztán egyszer csak váratlan akár egyházi közös ének fölzengjen eme ujjur házban, megzendüljön az ujjur ének, a közösségi fohász. Így élne egy tízmilliós nép, ha hagynák. Valahogy így nyögne a magyar is, ha testvéri szomszédainak minden sikerül: tízezen az Ala-Tau, vagy a Kau-Káz, netán mégis a Kár-Pát völgyekben megbújva, utolsó ítéletére várva.

Megvénült eb fekve ugat.

Akkor az ujjur még nincs veszve, mert ez nem vágja magát hanyatt!!! És nem ugat!

Az ujjur nem mondhatja azt, amit a cselák huszita nemes hatodfélszáz éve: *Inkább ugassak, mint a kutya, mintsem az idegenek nyelvén szóljak!*

Mái Dzsungáriában nagy tó: Uljjungur. Szinte ungunbungur. Újjungur. Ómagyar. Dzsungáriában Manasz városa, a kirgiz népek szent helye. Az orhoni székváros, Ordu-Balik felől nem szállnak már Kínát ijeszteni a türk madarak.

Turfán, ujugurul Turpan. Itten ma százhúszezer ujugur él. Túl a Tien-Sanon, a Tien-San keleti lejtőin. Ők úgy véleksenek, a magyar őshaza: Sinkiang. Embertanilag a magyar nem az ugorral, hanem az ujugurral azonos.

Új-ujgur, ujuj. Rovásra szogdból lett ujugur, majd arab írás. Úgyhogy most Kínában a derék az arab írás módosított változatával, a hatalmas szovjet birodalomban éldegélő kicsi csöpp néhány százezer a legyőzhetetlen kirill-írás valamelyes változatával él. Hogy értsék egymást, ne csak hallják.

Amúgy még hun *tarancsi*, hun *jerli*, hun *kásgárli* az ujugur neve, s az istenhívő, istenfélő ujugur mi más lenne, mint szunnita mohamedán. Az ujugurság kiváló szerepet játszott a hun törzsszövetség létrejöttében. Hun a kirgiz, hun a kitáj, hun a dzsürcsi, hun a mongol meg a többi mái uralma alatt.

Úgyhogy. Egyszóval.

A kisázsiai török minket kékvérű töröknek tart. A hunivadék ujugurt, magyart.

Igyunk a közös ujugur–magyar határra!

Nem értik a viccet, azt hiszik, hogy megőrültél, úgyhogy evvel ne gyere – óv Lajzsan.

Huj-huj.

Új-új!

Hun-hun!

Új, új, ordít bele a csöndbe egy dzsigit. Reggelig énekelnek. Az ujugurok nagy-nagy humoristája jó, csillogó arany fogaival örült hahotára gyűjtja népét. Az emberek egy-egy csattanójára egyszerre, szinte intésre égzengést utánzó röhejbe kapnak, mint apám adomái után az otthoniak (Békésben, Csanádban).

Dzsindzs–Gauhar–Gyöngy.

Én, az ember *dzsán* vagyok, az asszony *han*. Lélek. Rózsám: Gyöngyhán, *Dzsindzshán*. Lengyel–kisorosz tol-

mácsnőnk sem hagyják békén, őbelőle meg *Irahánt* csinálnak. S nézd csak, tetszik neki!

Ismeri Kongurt? Nagy tudós! Európában él, magyar, de a legnagyobb törökkutató.

Hozzák a lópaprikás(hús)t, nem szedek, nem kérek. *Figura?* Kérdi az anyámforma, hasamra, csípőmre mutatva. Meg hogy: ő nem figurázik, ő biza eszik, ami jólesik. És megint az a harsogó vidámság, *Misazsan* figurázik. Féltem a vonalaimat. A professzornő Kirgizföldről vagy százhúsz kiló. Lajosom meg *Lajzsan*.

Zsigitek, lóra! Mintha ezzel végződne ez az ujjur nóta, s már jön a következő regös, új, más dalba fogva, dallal danolva.

Van újságjuk is, Zelinogradban és környékén élnek, vannak vagy egymillióan. Íróik is vannak, a kazak írószövetségnek van több német tagja is.

Millió német él Qazaqistanban Celinograd körül. Nagyon dolgoz, igyekvő, ügyes ember a német, az itteni, de nemrég ki-mutatta a foga fehéret. Brezsnyevet rábeszélte, az el is fogadta, hogy német autonóm tartományt alakíthasson Zelinograd székhellyel. Most aztán előjött, milyen nacionalista, fasiszta nép, uralomra törő piszkos burzsoá gondolkodású, burzsoá nacionalista a német! Eddig csöndben volt, csak dolgozott, tette, igyekezett, miután Sztalin kitelepítette a volgai hazájából szerte Szibériába, középső Ázsiába, ide sompolygott titokban szinte valamennyi, Celinograd köré tömörült, és nem kikiáltotta volna az önrendelkezést? A Szovjetunióban, állítja a kazak–orosz–nagyoros–szovjet néprajzi mesemondó, senki más nem akar önrendelkezést, csak a német. Mert a többi, míg lehetett, megkapta az autonómiát. Mert a német: fejlettebb a többi kicsinél? A többi mostanra megerősödő apraja népnél? Most aztán megmutatta, hogy gondolkodik. De a nép szembeszállt velük, tiltakozott a nép, megmutatta a nép, milyen erő van benne, milyen hőstettekre képes, ha rá-

szorítják: tiltakozott a nép, fölvonult, tüntetett, nem csinálták meg. Most megint csöndben vannak. Mondok: melyik nép? Természetesen a kazak. Mert, mondok: a német is nép. Sőt, mi több, fasiszta nép márpedig: nincsen. Nem hisz nekem, sehogy sem hiszi, hogy a német nép nem fasiszta nép. Merthogy akkor ki a jó Isten fasiszta, ha a német nem?

Ez az, akkor ki.

Ez az, ami tudni való.

Amit senki sem tud.

Ha nem akar.

Amúgy.

Na jó, a német, de: a zsidó! Nekünk, kazakoknak szerencsénk van, nálunk nincs zsidó! Sajnáljuk az oroszot, van nekik vagy tizenötmillió zsidajuk, mennyi baj van velük! Szinte mással sincs baja az orosznak, mint a zsidajával. Feszt nyugtalan, nem akarja magát kollektívizálni hagyni, megmaradna annak, ami, mózes-vallásának a vallástalanság tengerében, és akkor még a tudósok, írók, tudjuk, miért olyan nagy fiúk, szóval éppen ők az ellenzékiek, európaiak, éppen ők, nehogy már, menjenek haza Jeruzsálemba!

Mennének, ha engednék őket.

Ez az, hogy mind elárulja a hazáját!

Melyiket, melyiket: aztat az ősit? Ahonnan elűzték őket? Vagy eztet az újat ottan az Amur mentén, Amurországban, Zsidó-Amur-Tartomány-Országban, ahova kitoloncolták őket? Melyikben, melyikből, melyiktől, melyikhez, melyik, hallja, melyk?

Szegény oroszok nem bírnak a 15 millióval, nemrég jártam Budapesten, láttam a képernyőtökön, ott is mennyi a zsidó. Sajnálalak benneteket, nektek sem lehet könnyű dolgotok. Az ötszáz tagú kazak írószövetségnek hat német tagja van.

Na, ja.

Kikevert műítésznénk Moszkovában sopánkodik: *Még a mi nemzedékünk hagyján, őrzi a hagyományt, de ezek a*

legifjabbak! Semmi tisztelet, semmi hasra esés! Az ezerpillantású nagyoroszné művészeiben hálátlannak nevezi az ifjúságot, az újabb írókat, a legfiatalabbakat, hálátlan nemzedék. *Hálátlanak.* Mert hogy háládatlan egy népség! *Elfelejtí, amit eddig minden nemzedék szentírásnak vett, hétszentségnek, alapnak, bizonyosságnak, tántoríthatatlanul hitte, hogy ez a legjobb, nem felede, hogy apja, öreganyja ében veszett, s hogy mit jelent nekik, e nemzetnek a máí világ, mennyivel jobb, szebb, drágább ez, mint ama hajdani piszkos izé. Nem, ezek a külvilággal, ne adj Isten, Amerikával vetik össze a mi egy szem kicsinyded hazácskánkat, hogyne, hogy ottan mi van, meg itten, eztet összehasonlítgatik, és akkor aztat találják mondani, amit kimondani sem lehet, ezek a rohadt kölykök!*

Őtet is: karakalpak anya szülte. Miután apját a sztaliní népszabadság Kazakisztánba számúzte, itten lett párja az a bennszülött, úgyhogy ő már tisztára szovjet ember. Sem ez, sem az, semmiféle kizárólagosság, semmiféle egy szem nemzet, csakis a birodalmi nemzet tagja! Így érthető, hányféle ősei voltak neki.

Úgyhogy.

Mondok: tudják, kedveseim: magyar író sosem válik angol, francia, német vagy japán, netán egyéb nyelven író önmaga tolmácsává! Magyar író nem olvad be. Sem Nevijorkban, sem Kamcsatkában, sem Rómában, sem az isten erre meg arra.

Ilyen a magyar bárd. (Már ha valóban magyar, s nem csak magyar származású, avagy magyar anyanyelvű ez, az.)

Erre a megoroszosodott szovjet írók: *Igen, ebben nagyon rokon lélek a két nép, a magyar meg a nagyorosz!* Ők is, ugye, máshonnan jöttek, tatárból, kisoroszból, miegymásból lettek nagyorosz írókká, mert ez a nép úgy vonzza magához a környezetét, a kisebbeket, mint a magyar. *Ugye Petrovicsból is Petőfi lett!*

Azt. Azt.

Csingiz Türekovics Ajtmatov. Apja Türekuli; türi: úr, kuli: rab, Ajtmat Türikulö Csingiz, ő is hagyta magát, Csingiz Ajtmatov, Ajtmat fia Csingiznek két felesége van, az orosz Moszkovában, a kirgiz Frunzéban. Fél évig itt, fél évig ott él, ezért tudja olyan jól mindkét nyelvet.

Csőbörcsök? Nyesztercsöbörcsök? Jere, környékbeli városban kapol szállást. Milyen nyelven beszélnek, oroszul vagy románul? Kongur Moszkovában beszélt csöbörcsökivel, él még bennük a magyar származás tudata. Biztos a kisebbik rosszat választották. Az oroszot, sejteti a haver, szóval, hogy nem a rumunyt.

Otthon, a falumban ilyen arcokat látok. Otthon, a falumban. Mire a válaszuk: rögtön rávágják: azonnal rám olvassák: menten belém szeretnek: akár én öbeljük: *Szerencséje, hogy falun született! A szellemem igen! Szerencsém, hogy (csabaiként) kisiratosi lehetek.*

Itt vágják a szemembe, itten, a kínai török nép asszonyai.

Ujgur lagzi. Ős-ős.

Alig térünk, sokan vagyunk, túl, a gazda föláll, végig áll, szolgálja a népeket, házról házra jár, tekintetével irányítaná, ha tudná, ha lenne benne erő, az ünnepséget, ám ő másfelé, befelé figyel, tán ő is költeményen spekulál, hogy eztet aztán megírom, a teremburáját, csak táguljon innen ez az irdatlan tömeg, csak egy kis csönd! Nem kemény ujgur, író-ujgur ökelme, lágyabb a többinél, esetlenebb, alig meri könyveit nekünk átnyújtani, szégyenlős, kedves, zavart.

Akinek ennyi lánya van.

Jubileum? Évforduló? Fordulója életének? Félszázadoknak? Egy nép itten élni akar, megélni, túlélni, szabad lenni.

A doktorné hogy emeli kandidátusi poharát, lógati róla a tésztát, örül. *Dutár. Akszakalok, dzsigitek.*

Köszöntő köszöntőt követ, itt mindenki tud beszélni. A család, a teljesség: véd, bátorít, nevel. A nemzetség, a nemzet, a nép. Az ujjur.

Zene, ének. Tánc. Köztük még én is megtanulok szónokolni. A tánc: méltóságteljes, délceg járás, tartás, a kar kétoldalt szárnyal. Némileg merev.

Dúdolik, ritkán egy-egy előreénekel, beleszól, igazít. Más: olvassa költeményét. Jóízű százkilós bihari asszonykacajok: Hujj! a firgese! Család, nemzet, családnai nép, cseléd kicsi ujjur haza.

Almatában ujjur színház, a világ egyetlen ujjur színháza. Idejőnnénk, meglesnénk. Tanakodnak, lehet, hogyne, a vendég kérése, aztán másnap mást mondanak, mégsem, ezt azért hagyjuk, utóbb kiderül, mert össze akar dűlni a világ egyetlen ujjur színháza, meg a színvonala sem túl magos, úgyhogy erről inkább ne beszéljünk, erre föl visznek el bennünket az ujjur író félszázados születésnapjára, hát, ujjurságunk, amott az meg lengyel hadifogoly, a háború eleje óta él itt, nem levelezhet külföldiekkel, úgyhogy otthonról, szép Lengyelországból mások hozzák be neki a levelet, ittenivel megcímeztetik, s így jut el hozzá az otthoni, a hazai szó. '49, '14-'18, '41-'45 után '56 is meg hozta Szibériába az immár hagyományosan ideküldendő magyar foglyokat, hogy a legveszedelmesebbek, akik a legkevesebbet tudnak, ám akikről jobb, ha továbbra sem tudunk, örökre itt maradjanak.

S míg körbeszaglásszuk a jerkepaprikást, a *dzsigit* lant nélkül nekiáll hangját rezegtetni, hazájáról? szerelméről? dalolni.

Almati időjárása olyan, mint a lány: havazik, nagy hideg van, holnap 15 fokra melegszik, minden olvad, fölolvad.

Vernij, verniji gyöngy.

Ez most: altató, mondik. Vad férfiröhej. Ja, altati az embör a szomszéd lányát. Beleringati magát. Hahaha, Bruhaha, Ríííí.

Nagy népi színész jön: *Csak-Csak*. Humorista. Ez a neve, mert gyakran mondta, „Csak”; nem ugyanaz, mint a magyar csak, csak rajta maradt.

Adomázik. Történeteit mesterien adi elő. Arcával. Hangjával, kezével, testével is alakít. Fapofával adi elő, fetreng a nép. No lám, széptanár komák: ily régi az adoma, az anekdota, a vicc! Ősi, paraszt, igaz, örült jó. Vad ujjur hahota.

Meséli: a hegyi, mezítlábas, és a városi ujjurok fociznak. Ezt a meccset közvetíti. Mint a hangosbeszélő-be mondó. Máii eset, ősi előadás. Élő adás.

Fehérre meszelt balkáni fák a verniji uccákon, mongol, kínai, orosz, német, koreai arcok, Isten hozta, a nagy Boga Úristen. Nyakra-főre. Az orosz határmenti katonaváros, mint kazak székhely vernijien kék: kolonialista stíl szerint épült múlt századi házak tengere az emeletes tönkreoroszósított neoklasszicizált tömegtömlakásos házak telepei között. Míg ez Attikából idáig ért, fölismerhetetlenné vált benne minden szépség. Oroszosan népi klasszicizmus a száműzöttből lett polgár házán.

Zar-zaman, mondi a *qazaq*, gyászos kor, midőn a moszka gyarmatosította a végtelen tájat Ázsiában. *Zar-zaman*. A *zsilin-bász* meg: kígyófej. *Zsilin*, no lám. *Szálem*.

Az Abaj-szobornál násznép, általános fényképezkedés, öröm, itten most kazak minden, este, mozi előtt, hószakadásban, hófüggöny mögé bújva, fázósan összebújva a *Qazaq* Hazában, annak verniji nevezetű moszka szék-városában, verniji *Dzsindzs: Fúj, dísznók! A bérkocsis nem veszi föl az idegent, az európaít, éjjel is tovahajt, ott hagyja a fehér népet, a pénztáros nem ad nekik jegyet, tisztességes qazaq lány nem néz reájuk, bárban, díszkóban, bálban nem megy el vele táncolni, kérdbeti tőle a buszon, trolin, villamoson a fejérbőrű ellenőr: Lányom, hun a jegyed? Találd meg, mondi qazaqul, hogy értse a csak moszkául értekező kalauz. Ordítani*

*kezd a moszka, mert hogy nem érti az őslakót, a bennszülöt-
tet, ide a jegyet, mert elvitetem, hívom a rendőrt, merthogy
nem érti, hívati, hisz őneki van jegye, hát hogyné lenne, csak
hát mit tegeyen, ha nem üsmeri eléggé a szovjet anyanyelvet.
Mit tehet az ellenőre, dúlván, fúlván odábbáll. Ezek a piz-
kos indeterminista burzsuj-nacionalista takonypóc qazaq
lányok. Egyetemisták! Fúj. Nem értjük, mondjuk neki. Nem
büntetethet.*

Vernij. Verniji zar-zaman.

Ha majd.

Fagy.

Zar-zaman.

Lótor.

Lóval torozás. Lóvágás utáni díszvacsora. Lóvágás fő-
lötti tor. Lóölés. Lókolbász. Az Orhoni őshazában a mon-
gol *bódog* nevű mormotakolbászt eszik.

Ujgurék a szószóló, a főember (akár a magyarilagziban
a vőfély), a *dolkun* táncol először, s ő az előénekes is. Végig
szóval tartja a gazda helyett a népet. Két szónoklat közt
ő viszi a prímet. S már kezdi, elsőként, a táncot. Maga!
Szárázon járja. Más jön, őkelme leül. Néhányan hozzá
tapssal adik az ütemet. Melléáll a második, akszakal után
karaszakal ifi a harmadik. S már ketten embörök. Majd ők
el, újabb jön, szakálla is kender, s néhány lejtés után a sze-
retője. Ki lelép, s már maga mutogati kezével, ropi ujjával
az *ujgurost*, állami díjasok járnak, állami díjas ujgur-szovjet
írók, költők, irodalmárok, nyakkendősek. Aki kiáll a ket-
tesből: int valakinek, annak kell a helyére szállnia.

Szemben vélem átellenben éppen a keleti-tót arcú köl-
tő, ki ha hazamegy, megírja, mondom, ő élvezi tán a leg-
jobban ezt a törökujgur bulit. S már csalogati asszonykáját!
Ki szégyenlősen viszi ki a ház közepére potom nyolcvanki-
lenc kilóját. Új jön: mázsás ujgur leány maga jári.

A házigazda hat lányából az egyik.

E pillanatban az ujjur nem érzékeli a *zar-zamant*, aztat a szomorút. Ebben semmi abból, ez: turki.

Turki mars ki, mondtuk volt, ám ez más turki.

Most a gazda, írógazda leánya merevíti magát táncba. S elvisznek engem is; könnyű Mihályt táncba vinnie ennek a drága testvér népek.

Breznjev-tértől a Dózsa György útig egyhúztomban csak a nagy-nagy fáklyás menet.

Mihalydzsan, énekeljen nekünk! Aztat, jó hogy nem amaztat, természetesen magyar dalt! Lajzsan, úgy is mint Lajhardzsan mondtotta volt az ünnepély elején a köszöntőjében a magáét, akkor mostan reám kíváncsiak. Nem a ragozásra, csakis a magyarra. S némi fejtörés után megszólalok. Réten, réten, sej a csabai réten... Dörög a taps, akár mikor a képernyőn hallom: *Miklósunk meg RKP, Miklósunk meg RKP, Miklósunk meg RKP*. Közben egy-egy ismerős szó, például a haza után a törökkutatóné ismétli boldogan, haza, rágja, forgatja a saját, ujjur-magyar szót. Azt mondja orosz Irénke: *Akkor mostan lefordítom, mit énekelte Mihály.*

Nem kell lefordítani, így is értjük. Értik.

Mindenki ölel, mindenkit csókolni kell, benn s kinn általános fényképezkedés a disznótoresti udvari félhomályban Ujjur-Almatában, *Nektek is ugyanazt mondta Marks, mint nekünk*, akar Allah avagy Jézus Krisztus, növecsze nagyra a szakállatok. És újabb fénykép: gazdával: barátokkal: ház: garádics: veranda: fűstház előtt az udvaron: kapuban: ide nézz, törökméz!

Uj, uj!

Akkor most búcsúzóul igyunk arra, hogy a népek megértsék egymást!

Előbb csak: hagyják békén egymást. Aztán majd jöhet valamikor a megértés.

Hallod, ez bibliai bölcsesség.

Uj, uj.

Hun, ki

Manhattani levelek a Kastély-szöllőkbe

Édes Lelkem!

(Előszörrre.)

Édesanyámnak s Apámnak virágot viszek a temetőbe, túl messze szállok. Ha Mama tudná, hova készülök, megfordulna a sírjában; ha tehetné, kiszökne erre a két hétre, hogy velem tartson – jól festenénk kéz a kézben a röpcsin! S már repülök is az Atlanti-tenger partján álló Kossuth-szoborhoz, nevijorki Kossuth-rakpartra, vénasszonyok nyarából az indián nyárba, hol koraósz leszen, de hogy indián?...

Ször, jesz! Ma még nem borotválkoztam. Az Idegenforgalmi, Beszerzési, Utazási és Szállítási Részvénytársaság csabai úti irodájában csak mátrai hajókirándulással foglalkoznak, a repülőjegyshop-beli hölgy Pestre szalajt repülőjegyért.

Beretválnodni, ezeknek?

A gyorsvonaton némileg alultáplált, jó mázsás, majd-hogy nem választékosan öltözködő volt ávós körömtépő nagys'asszony tartja szóval a jónépet!

– Gépágyú elé az Antall-bandával!

Azokra a Bratyszlava csúfnevű Pozsony, valamint Moszkva, nemkülönben Bukarest, meg Belgrád s egyebek pénzelte bérencekre formáz, akik Csoóririval törültetnék föl a saját piszkukat.

Szép kis búcsú, nem mondom; a kezemből majd kiüti az Odüsszeiát.

Jobb lesz.

Az indián Manhattannak hitta – jesz, mi magyarok is így mondjuk, csak az angolnak Menhetten –, oda tartok.

Ám odaérni a csabányi Kennedy-röptérről!

Pesti úrifíú szaktársam azt magyarázta, nehogy már busszal, földalattival akarjak a röpterről – ahogy ő tudja, az éporról – bemenni a Fölsőszerre:

– Nem Békéscsaba az; ha kimégy az uccára, azt sem fogod tudni, hol vagy!

Mondom: Ti, budaiak Nieuw Amsterdamban bérkocsit fogadtok, ha el akartok valahova jutni, a tanyasi megszokta, hogy el kell igazodnia a dűlők, fák, bokrok, szállások rengetegében, s nem vész el a százemeletes tanyák közt sem.

Jesz, így is történt, csak előbb – közben – annak a jószágának a félelme, amely mögött lezárták a visszavezető utat s csakis előre menekülhet, hogy majd egyszer visszaérjen a helyére. Való. Mindenesetre amikor Ferihegyen a hátam megett becsukódott a fölszállásra összetereltek várótermének ajtaja s kimenet már csak föl, fel a röpcsire vezetett, inamba szállt a bátorságom: Mihály, most már, hogy úgy mondjam. Szóval elkáromkodtam magam.

Két mázsás útiládáddal.

Annyi idő alatt érek irány-társaskocsival és földalattival a Keleti-oldal Nyolcvankettedik uccájába, amennyi bérkocsival is kell. Az ötven dollár, ez tizenkettő. Kinek egy hét kétszázezer, kinek fél hónap ötven... (amiből csakis a repülőre futja).

Ismersz, kedves: hogy hagyhatnám magam. S nem igaz, igaz: a százemeletesek közt is úgy kell az embernek betájélnia magát, mint a földszintes vályogtanyák birodalmában!

Hiába, aki tanyasi író!

Jesz.

– *Maroknyi székely*, éneklük könnyezve; való, így nem csoda, hogy *omlik, mint a szikla*, ám nem a népek, magunk miatt.

Üzlet, uram, az üzlet az első, győzni! Amerikaivá válni.

Ó jesz, akárha a századelő amerikai kommunistáit hal-
lanád: „Legyünk amerikaiak! ... Magyar-Amerika kifejezé-
se az egész különülésnek, nemzetiségi gettó életnek... vég-
re beolvadjon a félmillió amerikai magyar dolgozó a maga
osztálytáborába, az amerikai munkásosztályba”.

Ne bánts a komcsikat, tett ennyit beolvasztásunkért a
helybéli gyarmati közönség is, mely ráparancsolt a bitang
jött-mentre: vezesse angolul a jegyzőkönyvet az Amerikai
Magyar Református Egyesület!

Amúgy a század első éveiben a bevándorlók tíz paran-
csolatának záró bölcsessége: „Mindenkor tartsd szemed
előtt az amerikai mondást: Help yours Self!” Jesz, SIESS
MEGGAZDAGODNI!

Óhaza, Ókontri, old country, Hunyakia.

– Aki nem olvad be, maradi!

Jesz, 1908-ban; 1993-ban?

A Cudar Kompániával érkező magyar Meseország he-
lyett Nyomorikát lelt, Boldogországban hunkynak csúfolik
a mienket. Mégis maradt!

– Mama a két világháború közt, mielőtt édesanyád
megszületett volna, mindenáron ki akart menni Ameriká-
ba. A faluban sokan föliratkoztak, Mama a legszívesebben
nagyapád nélkül is elment volna. Volt, aki visszaírt, hogy
cudar világ van Amerikában is, más meg gazdag lett.

Eltvárs, sikerült; uram, hogyne.

Akinek nem sikerült, a Hotel Bokor Szálló lakója lett.

Ha az öt szégyellő gyermeke kitette az uccára, szintén.

– Hunky!

Hun, ky.

Mindent szabad! Uraim, nyertek.

Előbb valami másfélmillió áradat, majd 1920 és 1980
közt harmadfélmillió Amerikába szivárgó hun.

Jöttem megnézni e többmillió Uj-Magyarországot
(New Hungary-t), Magyar-Amerikát. Ámbár azt már

előtte is tudom, hogy Új-Buda és Árpádhon: kiürült.

Ezért nem akartak nekem a csabai IBUSZtatóban amerikai repülőjegyet adni, s kínáltak helyette mátrai hajókirándulást! Jesz, most már értem, szinte all right (ha jól mondom).

Egy transzfer s már ott is vagyok!

A Második fasor és a Nyolcvankettedik ucca sarkán – miután fél órán át egyetlen környékbeli boltos sem volt hajlandó fém, távbeszéléshez elengedhetetlenül szükséges aprópénzre váltani papírdollárosom – két dobozos sört iszogató hunyky kegyelmez meg.

Ha nem hívhatom föl az uccáról a szállásadó gazdám, az első nevjorki éjt az uccakövön töltöm.

– Magyarul mondd! – s már adják is a centet.

Már-már kihagy az agyam: a Második Fasor a 79. és a 86. utcák közt egykor Gulyás Fasor (a Futball Bárral, Paprikás Weisszal, a Délibábbal, a Kedvessel, a Kis-Royallal és a Csabaival).

– Ne mesélj, tudsz te angolul, csak már elfelejtetted! Visszajöttél?

Minek.

Hun, ki.

Úgyhogy én, már megint: be.

Dehát csak szeretnék szétnézni! Beleszagolni.

Ennyit, elsőre, Kedvesem.

– Gut bály!

Miháj.

P. S.: A Financial Times-ban: A Píz Ideje.

Helyben vagyunk.

Édes Lelkem!

(Másodjára.)

Fogarasi magyar ember ment meg: első újyorki reggelemen kiment az oktondiságom miatt (színtiszta vízzel) elöntött

latrináról. Kilenc éve jött ki, azóta nem volt még odahaza, a szállásomon algonok, családotul itt lakik. Egy kínvárosi (queens-i) üzemben műszerész, s állandóan attól retteg, mikor zárják be az ő cégét is. A műhelyben akkor dolgoznak (hol hat, hol tizenhat órát), amikor van megrendelés, s nem akkor, amikor a műszaknak munkába kell állnia.

A pincében fő a magyarreformátusok vasárnapi magyaros ebédje. A gondnok olcsón beszerzi a beleválót, a sütés-főzésre más férfiak vállalkoznak – akik, abban bízva, hogy majd az Isten megfizeti áldozatukat, engem is megkínálnak findzsa amerikai (zacskóból kiáztatott) kávéléval s mézes tésztájukkal.

Jesz, igyekeznie kell az embernek, ha meg akarja szedni magát.

– Ne várjon itt senkitől segítséget! Miért adna bárki, ha neki sem adnak? Csak úgy, a testvérenek. Ne csodálkozzon, hogy nem váltották föl a papírpénzét, csak ha vásárol, bármi apróságot, hogy haszna legyen belőle!

Szép kis Új Világ, nem mondom, édesem.

– Ma a „Szent István” disznót vág s a reformátusok is ebédet adnak; hogy egy kis pénzt csináljunk.

A Nyolcvankettedik ucai magyarreformátusok szerint a (szintén nyolcvankettedik-uccai) magyarkatolikusok anyagilag rosszul állnak, ami befolyik, be kell adniuk az egyházba, a református viszont önálló, nincs fölöttes hatóság, Vatikán, így amit a nép áldoz, marad a gyülekezeté. Ők ezért boldogulnak jobban. Fogarasi jó emberem szerint amoda kétszázán, ide másfélszázán járnak ebédre; ez lenne a Manhattan nevű Menheten teljes magyarsága? A tudós másképp tudja: Új York (igaz, az egész állam) száznyolcvanezer magyar származású polgárából huszonháromezer beszél otthonában anyanyelvén.

A Szent István Templom a város egyetlen magyar katolikus istenháza, református van még a Hatvankilencedik

uccában, s magyar görögkatolikus szintén a Nyolcvankettedikben.

Jesz, jó helyen laksz, a Magyar Templom-útcában! Yorkville-ban, Magyarfalu közepén. Jó helyre vezérelt a Jóisten nevében a Püski család. Jesz, Iluska néni, ki nyolcvanegynéhány esztendősen sem tud kibújni a bőréből: loholt velem az amerikai követségre, hogy megkapjam a beutazási engedélyt.

Otthon egy huszonötezres kisvárosban többen járnak templomba, mint itt?

– Befagy a segge, kérem! – üdvözli egyik magyar a másikat a Magyar-düllő főuccájának túloldalán, hol nagyobb a szemét (akár egész New York városában), mint a Balkánon s a hozzákapcsolt részekén.

Az istentisztelet végén már vagy negyvenöten vagyunk. Páran átjöttek a Szent Istvánból; hogy istentisztelet közben beülnek, keresztet vetnek.

A jóból semmi sem elég?

Baránszky uram írta egykoron a *second avenue* című, a Second Avenue nevű Második fasorban, jesz, sorban:

*a szentistvánból dőlnek az emberek a második
magyarreformátusba dőlnek az emberek a
pierremmanuelből dőlnek az emberek*

Igen, az utóbbi a hetvenkettedik-uccasarki zsidótemplom.

– Negyvenöt után a *Kérem alássan*-magyarok jöttek ki, ötvenhatban a *sur*-magyarok, akik mindenre azt mondták, hogy Sur, Biztos, sure, aztán a *link* magyarok.

Nagylánya dél-amerikai spanyolhoz ment feleségül, a gyermekük alig tud valamit magyarul; tanulja meg az angol mellett a spanyolt és a magyart is? A veje családja idegen neki, azok sem barátságosak vele.

– Senki senkivel! Csak ha megéri. Amikor meghalt az apám, pedig elég jóban volt vele, még a szomszéd sem jött el a temetésére.

Az egyik testvére Münchenben él, még ott érzi magát a legjobban; Venezuelában, a másik testvérénél az is zavarja, hogy cigánynak tartják a magyart.

– Mongol – mutat magára újdonatúj manhattani, magyarszármazású ismerősöm, amikor az uccán magyarázza, kiféle, a helybéli angolszármazású amerikai nagyságának.

Mert hát valahogy csak meg kell magyaráznia, kik vagyunk. Hogy értsék is, amit mond.

Az uccában két magyar család él, és csak úgy emlegetik a venezuelaiak: a két dzsipszi!

– Amikor megkérdeztük tőlük, tudjátok, hol van Magyarország, mondták, persze, Közép-Európában. „És karavánnal jöttek el onnan? ...”

Ebédszomszédom kertvárosban él, „ahol egy fekete sincs”, az elmúlt egy évben mégis kétszer rabolták ki. Fehérek, feketék vegyesen. Egyszer, kora délelőtt, a táskáját tépték ki a kezéből, máskor a kerékpárja elé állt a kocsi, kést nyomtak az oldalába s kerékpárjával együtt mindene odalett.

– Gettóban érzem magam.

A nyelv miatt?

– Nem, nagyon jól beszélem az angolt! Mert sehol sem érzem jól magam, mindenütt magamra maradtam. Ha hazamegyek Győrbe, két hét után visszaszaladnék, mert bánt a hazaiak rosszkedve, elkeseredettsége. Ha meg itt vagyok, hazamennék.

Az özvegy jóval a forradalom után jött ki.

Sehol sem jó.

– Az újságíróknak otthon mondja meg, ne használjanak annyi angol szót! Ráadásul többnyire rosszul ejtik az urak. Én huszonöt éve vagyok kint, mégsem lehet észrevenni a beszédemen. Az angol nem írja ki a falra magyarul a hirdetéseit!

Még ma átadom az üzenetet.

– Mondja, miért ez az idegenmajmolás? Az amerikai nem kever a beszédébe magyar szavakat!

Ha mást alig, ezt eltanulhatnánk.

– Túl rátartiak, azt hiszik, övék a világ.

Akár nemrég a muszkaföldi muszka s nem muszka.

– Pedig ők is úgy járnak, mint a római birodalom!
A fiatal már nem akar dolgozni, hogy ne legyen katona, homokosnak adja ki magát, a másik meg azért menekül a hadseregtől, mert ott a legtöbben kábítószerrel élnek.

Jesz, mondom, nagyon jesz.

– Mondja meg a hazaiaknak.

Ha tudom.

Altatóul kaliforniai miseborral kínál fogarasi testvérem. Való, magyar gazda ültette tele Kaliforniát szőlővel.

Nem tudni, álmodtam-e, vagy mégsem: alvás előtt kifut velem, két órán át vágat Keleti-Felsővárosból a manhattani fokhoz, a újyorki kikötő vitorlásáig a csak centesekkel használható társas gépkocsi. Ámul rám.

Én meg.

A kikötőben megmászom az 1911-ben épült négyár-bocos Pekinget.

Gut és bály, Misád.

Jesz, ez jó kis bor volt.

A Nyolcvankettedik Magyarreformátus tanácstermében Kossuth, Petőfi s más nagyok óvják amerikai-magyar, magyar-amerikai, amerikai-amerikainak nem állítható, legfőntebb még magyar-magyar álmom.

A lelkész, ki e magyar istenházát állította, pár éve temették; hálótermem emlékszoba.

No, jó éjt!

Ennél jobbat.

Édes Lelkem!

(Harmadjára.)

A Szabadság-sziget a fáklyás Szabadságné-szoborral, s a hajón, mögöttem, a csudaszép égigérő-házaz, indiánlátta Manna-Hatta, hol bölényből nem élt annyi, ahány égig érő ház nőtt a lábuk nyomába. Miközben a hullám az Atlantié, a sirály a világtengeré, a hínár az óceán-parté, s a szag, való, az új-amszterdami Fölső-öböl már a sós világ-tengerre viszen.

Ragad is magával föllegkarcoló-magos, hídszaggató hajókat az Északi-folyóról, Hudson-ból jövet Kolumbusz óhazája iránt.

A Szabadság-sziget? Sziget. Melyre makai Pulitzer József hírlapi közreműködésével raktak szobrot. Mellette a Hontalan-sziget, a Bevándorló-sziget, Könnyek-szabadítója, veszteglője sokmilliónak.

Arra, a Város, túl a vízen: Bugyi Buldingjaival, Lárma-házával, Fátlan Fasorai mentén a kőbe ültetett márvány, műkő, üveg kockaházaival.

Szóval: az Atlantiszon-túl, Indiánország helyére rakott Boldogország, A Marikából lett, égre húzott szabadságmondatokkal kerített Nevijork.

Harangkongatásnyira: az Államtanács-sziget.

Ha jól látom, akár a Szajna, a Tiberis vagy a Körös partján, itt is: boglárfa platánja. A lábamnál: borostyán.

Az indián Minissais partjáról lesem a megskalpolt bennszülöttekből rakott, felhőbe szaladó testhalmi toronyházakat. S a szigeten akkora csillagos lobogó, s az Új-Jersey-i túlparton sorban száz tucat zászló, hogy a magyari álliberális lihegget: ez nagyszerű, ebben semmi magyarokodás nincsen! Aki ha otthon (szóval: nálunk) egyetlen háromszínű papírzászlócskát fölfedez, kiköp: micsoda soviniszta banda!

Jesz, szőr, all right.

Jól fog az atlanti huzatban a bizánci bőrzekém, állja a sarat indonéziai sarum, egy hétig hordhatom párizsi ingem.

A veszteglőhelyen – honnan még hazazavarhatták a nekik nem tetszőket („... Mert a gőz-gáz, s villanygépek / Fél kezét nem szelnek el...” – Bevándorlási Múzeum, hova a MISS NEW YORK-kal hajózom át. Jesz, A MARIKÁ-val A Marikának A Marikához.

All right, azaz rá se ránts, bele.

Az Amerikai Családi Album, mint számítógép, Sarusiról, Kurtuczról nem tud, Kissről igen! Richard Kiss Hungaryból, Sophia Kiss az U. S-ból, majd Judy Kissane, England. A Népek Világ-Fáján: ni, a hunky! Az innen (az Úr 1892. évétől Krisztus 1954. esztendejéig) a szárazföldre bocsátott tizenkétféle millióból Italy két és fél-, Russia majdnem kétféle millióval, harmadikként Hungary (egész 1905-től 1931-ig) nyolcszázhatvanezerrel, Austria hétszázhetvanezerrel, ötödiknek Ausztria–Hungary (az első időkben) hatszázötvenezerrel részesedett. A 19. hely jut Romanianak nyolcvanezer, az első húsz utáni 3. dobogó a (Fúj!) Trianon után létrejött Czechoslovakianak negyvennyolcezer, a 26., már-már sereghajtó Jugoslavia huszonötezer fővel, s a legutolsóként, 38. gyanánt emlegetett Switzerlandnak 1.103 bevándorlóját jegyezték a szigeti nagy könyvbe.

Jesz, Bush az óráját nézte, amikor Antall József hosszan fejtegette neki a Fehér Házban, milyen sokat köszönhet A-Merik-A a magyaroknak.

– A tolmácsa, aki angliai volt, nem tudta, hogy az amerikaiakkal (A-Marika-iakkal) másképpen kell beszélni!

Mi is, nekik: hazánk széttépését.

Hiába, jesz.

A műtári füzet fényképén: a magyarországi Szucs család, mint family cirka 1907-ből – embörkézben borosüveg, asszonyéban gyermek. Hogyne, amerikai jövődő.

Hát, a hunkyk.

A hetvenvalahány, Újyorkban fogható tévé-csatornából kettő spanyol, s kerül még japán, mert hogy nekik meg tenger a pénzük. Magyar: hétvégeken.

– Magyar tv-adás vasárnap délután az 1-es városi csatornán, fél óra, rádió (magyar rádiót akartunk, de a kínaiak megvették) vasárnap ebéd után, mely áll a református, a görögkatolikus, a római katolikus és a baptista pap prédikációjából.

Azért, lelkem, Csabához képest elég kies(ő) hely ez a New York!

A csabainak, Csabához képest, igen, ám aki, bevándorló férfiúként a Város (A-Marika!) lába előtt – szinte a lába között – várakozott, a szigeten reménykedett, hogy átjut valahára Csuda-Amerikába, ősatyja csudaszarvasa helyett a dollár után vágta volna magát.

Csak át innen, mielőbb!

Amerika.

A Marikához.

Jesz, ha mondom.

A bevándoroltak FRIENDS („Barátaink”?) nevű körtábláján majdnem félmillió név közt Farkasok, azt mondja Suzanna Magyar FARKAS, Sarusi helyett Rose SARU, több SARULLO, SARVALOGANAYA-GAMS, SARVAR, SARVER, Kiss helyett elébb csak Kishek, hogy azt mondja Michael Miklos KISS KISH, (s: sok-sok KISS. Czimbal Kiss, Csaszar és Molnar Kiss, ám Sarusi Kis, Kis Sarusi sehól).

Amerikában sem égen, sem földön.

A Sarusiak, mind egy szálig, a valagukon maradtak a Tisza–Körös–Maros közén.

Apámnak támadt ötvenhatban – amikor november negyedikén megszólalt a muszka orgonája – mehetnékje.

Kissarusi és Sarusi-Kis: marad.

Pedig amúgy elég csóró család volt valahol a Tisza mentén, lett volna oka odébbállani – kenyérért, jogért.

No: Kuruc kerül, Kurtucz nem.

Jesz, ez másféle kuruc.

Mondom, elmaradott egy népség, nem kellett neki Amerika!

Sorry, East Side Sorry, virágom.

Báj.

Édes Lelkem!

(Negyedjére.)

– A mieink, akik zsidót, négert szidnak, nagy magyarok, de az unokáik már nem tudnak magyarul. A végén megérjük, hogy a magyarságot Amerikában a zsidóság fogja fenntartani! Ők továbbadják a magyar nyelvet: a rabbik megtanulnak magyarul, mert az ő messiásuk magyar zsidó volt. A zsidónegyedben, ahol a szatmári zsidók élnek és van magyar könyvesboltjuk is, az öreg rabbi az unokáját is megtanította magyarul! A szélsőség tőlük sem idegen, a Menóra az övék, a mienk a kaliforniai Új Világ.

Gut Mórung helyett kezdi ezzel – miközben magát megkínálja tejeskávával – a magyarfalvi ember, hogy a Tóra-tudóval mondjam: Hajsano; Segíts meg; Hozsánna!

A Második fasonon a Hetvenkilencedik ucca sarkán pompázó, reformirányzatú zsinagógában Senior Rabbi Harvey, Assistant Rabbi Janise, meg Cantor Bruce, így a nevükből nem derül ki, hogy tudnak-e a mi nyelvünkön.

– Az Államokban ötmillió zsidó, több, mint Izraelban. Aki Izraelnak pénzt ad, levonhatja az adójából.

Jesz, Magyarországét nem.

Nevijorkban kilencvenhét zsidó templom, az ingyenes Manhattan Yewish Sentinel újság sorolja címüket; a századfordulón csak Keleti-Alsóvárosban félezer zsinagógájuk és tanodájuk volt.

Vagy háromszor annyi Amerikában a zsidó, mint amennyi a magyar származású, ám a hangjuk, erejük, jelenlétük nem ennyivel nagyobb a mienkénél. S míg mi valóban beolvadunk, amerikaivá válunk, a zsidó – amerikaiként, sőt, magát a legigazibb amerikainak érezve és hirdetve, már-már az amerikaiságot is kisajátítva – megmarad ősei hitén, annak, amivé született.

Tanulni való.

Persze a pajeszukról ne a zsiros konty jusson az eszünkbe! Meglehet, pajesz- és varkocstalan nehezebb megmaradni az idegenek tengerében.

Az kéne, varkocsot viselnünk, visszhangzana a magyarföldi hadosztály:

– Náci!

Ugyanezt kapta Amerikában a tyúkeszűektől a második világháborúban az a tisztán látó egy-két ember, aki a szovjet fasizmusra figyelmeztetett.

Ja, azaz hogy: jesz.

A Menóra című lapjuk szerzője azt mondja: ő magyarul beszélő zsidó!

Ám legyen; csak hát a végén: a magyarból így hamarost magyarul beszélő román, szerb, horvát, szlovén, német, szlovák, ruszin, amerikai, kanadai, ausztrál és skandináv lesz. S magyar: egy sem? Kivesz a fajta? Legfönnebb, ha, marad egy-két magyarul beszélő magyar? Magyar: egy sem?

Ej, ti magyarul beszélő amerikai-angol atyámfiak!

Egyébként, Galambom – úgy tapasztalom –, abban különbözik a Szentpétervár-mellyéki pottyantós latrinától az emirikai-énglis budi, mint vízöblítéses, hogy magosabban van benne a víz (s így a férfiember belelőghat) és tisztább; amúgy ha végzed a dolgot, itt is félre kell ugrani, nehogy reád csapódjék.

Tisztára Amerika.

Kis író nagy Amerikában! Jesz! Nagy art, jesz, tiszta jesz és art, jesz.

Kicsi, nagy.

– Kicsit a kicsinek, nagyot a nagyobbak!

Akkor te mit keresel itt? – kérdhetem magamtól.

Lajzsannak igaza volt, jesz?

Je-je, és úgy elhúzzák a szájuk, hogy az ember már sajnálni kezdi őket.

Lenne fordítód, nagy íróvá ütne!

Jesz? Dugonics uramnak kétszáz éve mondták a magyarok ott a Tisza-parton:

– Sok az ember, kevés a magyar.

Ao jesz, etnik. Etnikebb, legetnikebb, a világ egyik-másik legetnikásabb városainak egyike, Torontó vagy Új York; sárga, fekete, rézbőrű, fejtér, tisztára etniki helyzet!

Ao, jesz, jó, nagyon jó, a legjobb, Boldog, Békebeli Kanada és Államok, jesz, tiszta jesz, igen, etnikes, a kirándulóhajón – írja a lelkesült tudósító az etniki munkájában – turbános, szakállas, barna bőrű hinduk, feleségeiken félvállra engedett színes, lenge, sarkig érő selyemkendő, nyakukban, fülükben – itten az örült Városban magam is láthatom – aranykarika, jesz, gyermekeik már (látni való!) szabványos amerikai módra Levis nadrágban, Reebok cipellőben, jesz, szinte OK! Remek dolog, és a mamának, papának hol indusul, hol ánglusul felelnek – nem mondom, etniki egy helyzet –, a farmerjuk térdnél kirágvá, jesz, tiszta Amerika, helyi etnikett, ao jesz.

O. K.

K. O.

Etniki K. O. annak, ki nem hódol az amerikai világuralomnak, mely pusztán mint kozmopólisz mutatná magát. Jesz, mint nemrég Moszkva a maga nagy internacionalista nacionalizmusával.

Jesz, nagyon jesz, lelkem.

Jesz, tiszta humanizmus, bárki szabadon amerikaivá válhat. Már ha nem sovinszta európai vagy ázsiai vagy afrikai! Mert ha nem teszi – jesz, nem nagyon jesz –, csakis fajvédő lehet.

Etniki egy világ, nem mondom.
Gut bály!

Édes Lelkem!
(Ötödjére.)

A Szent Patrick székesegyházban (akár valamennyiben) csillagos amerikai lobogó. Hiába, ők kozmopoliták.

Azt szeretnék, ha mi is ily világpolgárokká válnánk! Jesz, az angolok jenki lobogója alatt.

Hogy mondta a Mozgalom Egy Globális Parlamentért öreg jenki vezére a csabai Fiumében a hírlapíróknak?

– Az első lépés a hadseregek leszerelése, a végső a világparlament és a világkormány létrehozása!

Kellemetlenkedő tanyasi újdondász tette be neki a kaput, amikor az iránt érdeklődött, vajon mi történik a világgal, ha a leszerelést a hazájában, az Egyesült Államokban kezdik s az emberiség védtelenné válik a terrorista államokkal szemben.

– Jesz, nem erre gondoltam.

Ez az. Lelkesedése mintha megcsappant volna.

Jesz, a magyar egyházakban párban az amerikai s a magyar lobogó. Nyilván Erdélyben is kitennék testvéreink a románét, ha párban díszelgetne a mienkével.

Jesz.

Ao, szemben véle a pápai sárga-fejér. Jesz. Tiszta nemzetközi szellem!

Hát.

Lassan az aradi Főtéren is csak annyi a magyar, mint Yorkville-ban, a Második fasonon. Pedig ott ők a bennszülöttek; igaz, itt meg a rézbőrűek.

Bugyi Buldingtól Bugyli Bidingig járva keresek huggyozót.

– A hunzul fogadásain az amerikaiak nem merik magyar férfival kettesben hagyni a feleségüket, olyan a hírük. Aztán ha az ember kerüli is az efféle helyzetet, odajuthat, amikor úriember csak egyet tehet.

A hunzul (Kón-zul helyett) annyi, mint magyar követ.

– Aztán az asszony ajánl a barátnőinek, adnak kézzől kézre.

Jesz, ha én is ötvenhatos forradalmár lettem volna, vagy ha húszévesen ezt tudom s kieszik a fene.

Majd olyan, mint a kondorosi Gründoros.

Jesz, nagyon jesz, szinte már ólrájt.

Jól járt; sorry.

EST SIDE SORRY az egész.

Hun ki, hun be.

– Kár, hogy az amerikai kormány nem engedi bevándorolni a magyarokat, egy-két évtized múlva kihalunk. Csak az öregek maradnak meg. Eltűnik az amerikai magyarság!

Jesz, mit lehet tenni? Ürüljön ki – az amerikai magyarság megmaradásáért – a Kárpát-medence, az itteniek viszont nem nevelik magyarrá a gyermekeiket?

Nem is lehet. Te megmaradhatsz annak, aminek akarsz, szembeszállhatsz a világgal, ám gyermeked, természetesen, a társaihoz, környezetéhez igazodva képes csak egészséges emberré növekedni. Nem kényszerítheted arra, hogy ne alkalmazkodjék!

Jesz, jesz.

Többen pakolnak, mennek haza. Mások: meghalni. Avagy kéreti a hamvait hazaküldeni.

Ao jesz.

Indián kuncsorog a németvárosi (a nyolcvanhatodik-uccai) főuccán, arrébb néger Megváltó-látók verik zsidócsillagos mellükhöz a Szentírást; ha fizetsz, fényképezhetsz!

– Amúgy a MAGYAR is BUZI.

Jesz.

– Amíg erős vagy, boldogulhatsz. De ha megbetegszel s a kezedből ötven centit le kell vágni, a biztosító azt mondja, ő csak negyvenötöt fizet! Eladhatod a házad s már semmid sincs.

Welcome to Amerika. Jesz.

– Mondtuk a magyaroknak, ne ide jöjjenek tanulmányozni, milyen a modern társadalombiztosítás, elég, ha átmennek Ausztriába!

A The New York Times-ban By Barbara Kafkatól ételeírások.

– Ha meg van egymillió dollárod s a fiad abból vállalkozik: az atyja egy életen át összekuporgatott milliójára vesz föl hitelt és a pénz elúszik, mert az üzlet nem üt be, fiad melléfog s az adósságot fizetheted, megőrülhetsz, boldondok házába csuknak, a feleséged nekiszalad a kocsival a fának, hogy meghaljon, de nem, csak összetöri magát, fiadat otthagynja a felesége, a lelkész járhat mindhármukhoz, hogy vigasztalódjatok, ha tudtok.

Jesz, alig jesz.

– Kimentünk az éporra.

Jesz én meg a Körös-parti röptérre.

Ao jeszt.

Báj-báj, szívem!

Édes Lelkem!

(Hatodjára.)

Át kellett röppennem a nyugati partjára, hogy megsimogathassam az Atlanti-tengert. Brighton-muszkavártt a Kóni-szigeti fővenyen méregetem a borult ég alatt is hunyorogva a tenger távolságot, honnan árbócok bukkannak elő; Európa, a francia és breton part, ahova nem juthattam el.

A parti sétány házai szürkéek, akár a római Lidóé, és szemét mindenütt, mint Ostia útjain.

Az indiánok és a fölfedező hajósok lába nyoma helyett tán arany után kutat a fővenyen több úr is: detektoros kincskereső csudavesszővel tapogatja a homokot s lapáttal ássa ki, mit Csuba Ferke Csökmőn, Kása Anti bácsi Kisiratoson nem lelt.

Jesz, ha mondom, lelkecském.

Breuckelen szinte már Nieuw Haarlem, több helyen csak fekete, s némi sárga, mutatóban Kóni-szigeten pár fehér, orosz, s a már a Keleti-folyó előtt a föld alól előbukkanó villamoson meg hegymenetben a Széllovasok faszorán a négere a fülhallgatós zenebonára ráng, ráng, puffogat, vigyorog, mindjárt beülteti az ölébe a szemben ülő fehér kamaszleányt; ez már jól belötte magát.

Csak engem hagyjon békén.

Persze ha nem méregetném, észre sem venne.

Jesz.

– Ne add ki a házad feketének, mert azonnal esik az értéke tízezerrel!

Az angolszász–zsidó Wall Street után jön a fekete Harlem?

A Zsidóirtási Tudományos Intézet nagy termében, a Nyugati-oldal Negyvenkettedik uccájában magyar nyelvű könyvet is árulnak. Jesz, ideje lenne – itt, New Yorkban – megépíteni a Magyarirtás-Kutató Intézetet, a MIKI-t.

Akár a kurd, az észet, az indián a magáét.

Jesz, haver.

Jesz, bemutatandó, hány magyart (magyar és nem magyar anyanyelvű, magyar és nem magyar származású, ám valamiképpen, valamiért mégiscsak magyarnak számítható embert) ölt meg s űzött el otthonából tatár, török, német, orosz, szlovák, román, szerb, s közvetve a nyugat-európai és amerikai módi.

Jesz, jó mulatság volna! Lenne, nekik.

Jesz, ha a miénk lenne a Fal-ucca, jesz, a Wall-street.

A református templomunkat, jó pénzért, már megvásárolnák. Jesz, az erősebb állampolgár imádkozik.

Hogyne, a polgár.

És Brighton-muszkavártt oroszul kínálja portékáját a japán kereskedő, az újságosnál Novoje Russzkoje Szlovo, Nyegyelja meg Kriminalnaja Hronika (szép leány csórén a címlapon), az Ocean View Jewish Centeren cirill fölírat, jesz, az ortodoksz orosz nem keresi Istenét, nem éri meg, nem leli, odahaza elvesztette, valahol elhagyta, útközben elfeledte, megfeledkeztették, s egész Újyork itt a legolcsóbb (a banán harmad-, a kenyér felannyi, a ruhanemű is húsz-harminc percenttel kevesebb, mint a Belvárosban), a pityeri ízű, s Pityerhez hasonlóan itt is uccasarkon kapható káposztás pirog ötven cent, a Coney Island-i Kónisugarút-mente orosz telep, cirill írás, muszka üzlet, rusz beszéd, dá, dá, dá-dá, nagyon elszaladtak Leninországból, dada, sőt – Lajzsán el nem fogja hinni, megüti a guta, azt hiszi, hergelem –, sőt, mi több bot, azaz vot, mint BOT, vot, uraim, vot, íme, az Új Oroszország, amerikai New Rus, Land, amúgy kopott fertő az atlanti tengerparton Új Amszterdam alatt, szinte a zátonyon, Orosz-Amerika, velük Amerika, a Cafe Arbattal átellenben – a legeslegújabb Arbaton – kóser kenyér, Új-Oroszország, New Russia.

Tőlem mind kijöhet, csak minket hagyjanak békében.

Lenin, hol vagy?

A könyvárus ponyváján imakönyv jesz, leninkönyv no. Íme, BOT.

Gut-Bály, Mihály.

S amerikaimuszkatenger látta téli zekével lepem meg kisfiam, ki lassan többet nyom nálam a latban.

Tiszta Amerika.

– Kezét csókolom, nagyon szép halála van!

Öt év és egy nap.

– A jobb magánóvoda, mint a jobb magán általános iskola: havi háromezer dollár! Én elég jól keresek, havi kilencezret, nekem nem futná. Ahonnan a jó tanulót azonnal fölveszik, ha továbbtanul a kollégiumban majd az egyetemen. Az egyetem olcsóbb, mint az óvoda, csak havi ezer dollár.

Míg föl nem találsz magad, átnéznek rajtad. Ha boldogulsz:

– Ejha!

És már segítenek is.

Édes Lelkem!

(Hetedjére.)

Harlemba kocsizva – a King Luther Márton sugárút előtt – látni való HUNGRY JACK két üzlete is. Éhes Dzsék, Éhes Józsi bóttya.

Szokták emlegetni: a magyar éhes, a török, mint turkey, pulyka, görög-gríz pediglen mi egyéb lehetne, zsír!

Jesz.

Harlemban, eltévedve, félve keresem a kevésbé veszélyes forgalmú uccákat, ez inkább spanyol negyed, meg sárga, s a Hudson-mart magosán virító Kolostor-Műtár után visszaóvakodom, a Nyugati-oldalon maradvá, az Indián Múzeumba.

Az ottan, azon túl, a ködös Északi-folyó fölött a Washington-híd, Új Jersey. Dzsörzé, akar (egykor) anyám ruhájának az anyaga.

Jesz, nagyon jesz.

Irokéz ezüst ékszer, huron jávorszarvas-hímzés, dakota fejbőrnyúzós kés, új-angliai tribes kosár (hol „land-hungry colonists”), s toll-fejű indyánnyilas levante csudaszarvasokkal társalog a fakéreg-rajzon, delavár békepipa, fabálvány, fokos tomahawk, bórharisnya, bőring, bőrbocs-

kor, tollas bőrsátor, táltos varázsló-dobja, s az Illinois-i chippewa indiánok hímes légycsapója, vízparti sáortábor, jóképű – komancs-szerezte – skalpok, jesz, scalps, láncsa, kés, íj s puska, csontkapa, szarv-villa, szíu miegymás, pueblo csésze, navajó salló és szövőszék, apacsok fonott kosarai, gyöngyfűzés, harci fejdísz, papagó naptárbot, yakima időfonál, pénzpálcák, kagylódollárok, fa álorcák, sasfejű, sasszárnyú, karmos labú táltos tollruhája, az asztalon játék-Manhattan, a későbbi Lerészegedés Helye őskori állapotban, jesz, eszkimó kőbalta s halszájka-villa, kőfóka, házkörüli bálványültetés, csontból faragott, összetapadó „kanadai” pár – hátulról ad neki –, bölcső, perui szóttés, inka tál, amazonaszi fúvócső, azték jaguár, emberbőr-dob, emberbőr olajlámpa, emberbőrrel borított, díszes kenu; Ülő Bika, Örült Ló, Tecumseh, meg a többiek; s már úgy megteltem, mehetek.

Tiszta Amerika, az egykori, melyhez az embernek több köze lehet. Az indiánoké, kik miatt a jenki ma sem támogatja a kisebbségben élő nemzetek közösségi jogait, csakis az egyénit! Jesz, mert együtt már akár veszélyes is lehet. Az íját feszítő a bombát hajigálóra.

Jesz, ez itt a Szabadság Hona, freecountry a szegény magyarnak.

Csak betérsz e műtárba, s gyaníthatod, mi történt velünk.

A Hudson-i Északi folyam-parton magyar West Side story: a Kossuth-rakpart fái közt Kossuth apánk szobra (a Nyugati Száztizenharmadik ucca és az Északi-folyó menti Rakpart találkozásánál Krisztus után 1928-ból Horvay János keze által, Kossuth apánk 1851-beli, pár hónapos, csalódással végződő újjorki látogatására, mely végén titokban elsompolyoghatott: megint csak a szavak, a szavak honunk mellett). KOSSUTH ERECTED BY A LIBERTY LOVING RACE OF AMERICANS OF MAGYAR

ORIGIN TO LOUIS KOSSUTH THE GREAT CHAMPION OF LIBERTY. Horvay uram csabai Kossuthja mellett gyakrabban elsétálok.

– Uf, uf! – a liberty kétszer is.

Az ánglus szövegben két eredeti, szinte originális magyar szó: Kossuth, magyar.

Bár a sampion is kezd megmagyarosodni, úgy is, mint csiperke avagy úrigomba, s mint világbajnok olimpikon.

Jesz, Kossuth az volt, a szabadság nagy s régi bajnoka.

Még néhány ilyen baj és vívás.

L. K. lábai alatt föllobogózott honvéd fog kezét a földésszel.

Jesz, nagyon szép a kihalt Észak-víz mellett. Kossuth magyarázhat a magyarul nem értő fáknak s elshunó gépkocsiknak s galamboknak.

Jesz, Kossuthot megtapsolta, majd üres kézzel – a szabadság ígéretével – haza (Európába) szökni hagyta Nevijork.

Well, vell-vell. Itten, a Hudson-menti Kossuth-parton. A negyed feketéi csak lesik A Nagy Fehér Varázsló szobrát.

Jesz, MAGYAR, LIBERTY, úgyhogy Kossuthot békén hagyták, amikor – bánatukban – törni-zúzni kezdtek.

Szemben véle, a Brodway túlfelén: Szent János székesegyháza épül, állítólag a világ második legnagyobbjaként.

Állítólag, világ? Katedrális?

Jesz, elég tágas, csak hát: van nekik mindenük, pénzük dugig, de valami hiányzik, hogy úgy érezzem benne, mellett magam, mint a Szent-Péterben, vagy a Szent-Családban.

Jesz. Kopíroznak, ám hogy copyright lenne.

A Keleti-oldalon az Egyesült Nemzetek palotájánál valami fekete banánköztársaság Manhattanban élő alattvalóinak csapata énekszóval, síppal, tapssal, ütemes jelszó-kiáltozással, ugrálással, jesz, tüntető-tánccal hívja föl magára a műszak után hazainduló ENSZ-tisztviselőket, a hekusok

s a csavargók figyelmet. A küldöttek csak lesik, mi van. A feketék mintha meccsen vagy a riói karneválon lennének! Pedig tán csak a hazájukat siratják.

Hogyne, hol enni nincs mit.

A híres Magyar Házban, melynek ormán oly szépen lengeti a szél a mi lobogónkat, péntek este – kártyaidő, bridszparti ideje ellenére – az ígért magyar urak helyett három, a ház nyelvén egy kukkot sem értő személy nem fogad.

Jesz.

– Jesz, de akkor hogy neveljem a fiam jó magyar emberré, ha Magyarországról azt kell neki mondanom (ahogy már a mi miniszterünk is terjeszti), hogy gyöngye a hadserege, s kiszolgáltató az erősebb szomszédainak?!

Mert ő azt szeretné, ha fia büszke lehetne arra, hogy magyar! Amerikában is.

Hogy mondjam.

– A rákot már gyógyítják Európában, de Nobel-díjat akkor adnak érte, ha amerikai orvos talál föl valamit!

Való, akar az irodalomban.

Gut, gut.

Édes Lelkem!

(Nyolcadjára.)

A reformátusok előtt hajléktalan ember alszik hálósáskjában, vidám japán nő lép el mellette.

– Ötvenhatos, állítólag gyűjtogatott, megjárta a bolondokházát!

Hogy lehetne beengedni; hány embernek lehetne így menhelye.

Egy bőrrönd a betyárbútora, másé – máshol, pár házzal arrébb – útiláda-toló kétkerekű talyigán.

Jobb itt, Manhattan-Magyarfalu magyartemploma falánál az uccakövön, mint menedékhelyi teremben vadorzók között.

A japán menyecske siet kisfiával, látszik rajta, hogy boldog amerikai lehet. NY, jesz.

A magyarkatolikusoknál Arany János Iskola, így szombaton óvodások, cserkészek is több csapatban.

A sarki (indiai–pakisztáni–bengál) vendéglőben – a magyar Mocca mellett – Tandoori Specialties, Tandoori csirke, Tandoori kebab, szirup és Style.

A katolikusoknál ír, olasz és magyar pap. Hogy a csudába ne: St. Stephen of Hungary Rectory, mint miniszter.

Jesz, a lelkész amerikaiul: minister.

Jesz, jesz! Otthon csak lesnek.

A St. Stephen of Hungary nagytermében testszépítő hölgytorna, szanaszét a magyar csoportok. Jesz, a személyzet nem ért St. Stephen of Hungary nyelvén. Ötvenen járnak magyar iskolába.

– Otthon börtönben volt a magyarságáért, itt meg a nyelvét sem tudja a gyermekének átadni.

Domokos atya kitálal.

A szülők maguk siettetik, hogy gyermekeik minél hamarabb amerikaiakká váljanak. A megélhetésért maguk is beilleszkednek, a gyermekeiktől tanulnak meg angolul. Amikor ők is megtanultak angolul, arra biztatják a fiaikat, most már beszéljünk magyarul! Addigra a gyermek elfelejti a nyelvét.

Ao jesz.

A harmadik nemzedék, az unokáké, teljesen elangolosodik; nincs hagyományörzés, nyelvörzés, mint az Elszakított Réseken.

– Az újjorki érsekségben nyolcvanötezer magyar, itt ötszáz tag, általában kétszázán járnak templomba, nagy ünnepen, meg ebédre kétszázötvenen.

Negyven éve Hit Szava Rádió.

Tíz-tizenöt éve nyolcvan magyar katolikus templom volt Amerikában, harmincötre csökkent. Az idős papok

kihaltak plébániájukról. Amikor kijöttek, öt-hat év alatt száz templomot építettek, de száz év alatt öt-hat papot ha adtak.

Egy kis batyuval érkeztek, a férfierőre szükség volt, létkérdés, hogy dolgozzanak az emberek!

Hogy álltak volna papnak.

A magyar Isteni Szeretet Leányai Betlehem városában, Pennsylvániában a tízes-húszas években harmincan voltak. Leányt adtunk az egyháznak, papot egyet sem.

Atyám Mélykútról való ferences.

A Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett provincia 1922-ben alakult Amerikában, ez a templom 1929-ben épült, s rendházuk a Nyolcvanharmadik uccában. Most: megszűnt a magyar rend s a házuknak csak egy része a mieinké.

– A Szent István-templomot már 1934-ben át kellett adni, hatszázezer dollár volt az adósság; át kellett adni az amerikai ferences provinciának. Azóta ők vezetik.

Építették a magyarok az íreknek, olaszoknak.

Ha már szombat, járjunk a végére: a zsinagógába!

A Második fason a zsidótemplom előtt megáll a bérkocsi, és színházi ruhába öltözött hölgyek, urak s gyermekek szállnak ki, hogy nagy elegánsan bevonulhassanak jehovaházukba.

Csak beóvakodik az ember! Nem vágnak ki, mint a mohamedánok, ha rájönnek, kiféle vagy?

A fejedre fölhelyezed a kicsiny fekete zsidósüveget. A nálad komolyabb férfiak nyakában földig lógó feketecsíkos fehér sál, Adonáj.

Akarha magad is.

Hogy beolvadj, látszatra mint.

A jehovatisztelet alatt zsinat, izraeli s helyi lobogó, hátul a gyermekek fecsegnek, nevelőnők szólnak rájuk, halkabban! Ámde: mosolyogva, nem mérgelődve kérik őket egy kis figyelemre. Az úrfi zsebre tett kézzel sétál előre. Gaz-

dag emberek, messziről lerí róluk, hogy lélekben is erősek, zsidók, a kántor angolul s héberül énekel, népe vele, gyermekeik olvassák a Szent Írást, erős, szabad, boldog nép, mely a megsemmisülésből emelkedett föl, újjászületett Amerikában. Igen, mert angolul beszélőként, amerikaivá válva is megmaradhattak zsidónak!

Ha a magyarság nem kötődne a nyelvhez – jó álliberális és bukott-bolsi komáink mesterkedései ellenére tán még: kötődik –, mi is majd kétféle járnánk a vasárnapi misére.

O Jizrael.

Szép közösség; megtart; óv; szeret.

Szerencsés nép, mely így hisz. Hitről mintát, megmaradásról példát nyújt, magyar testvér!

Krisztus népe, Adonaj.

Hölgy-rabbi szól.

Ahogy elnézem köröttem a nőneműeket, látni való: kopott (nem csak farmer-) gatyából hamar kirázna e gyülekezet, s egy hét múltán újjászületve állíthatnék be ide, állítanának maguk közé.

Jesz, az erősebbhez.

Jehovatiszteleükben nem zavarja őket, hogy jegyzetlésemmel is elütök tőlük.

Telt ház, testvér, a Második fasor, 79. ucca sarki zsinagógájában. Félezer ember.

Ábrahám, Ammen.

S már jön a kis írásolvasók köre. És sárga és fekete a sarokban, meg egy szem magyar, szál magában.

Egy?

És: szent zsákba rejtett kincsekkel körmenet, hozzáérhetel, akár nálunk a csudatevő kegytárgyhoz, megcsókolhatod a szegélyét, és orgona és óhéber ének és ima. És már a Tekercs, tán a Tóra.

Otthon sosem tudtam zsidó misére bejutni.

Ámen.

Valóban ugyanaz az Isten?

A fél gyülekezet részt vesz az oltár előtti írásolvasásban. Adonáj. Jövők-menők arcon csókolják egymást: akinek dolga van, kimegy. Az oltár fölött: örökmécses? Kétfelől, a zászlóknál, a hétkarú menóra.

Igen, ha tudnánk, hogy mi is Isten választott népe vagyunk!

Úgyhogy, ha kijössz, hagyj föl minden reménnyel.

Kapásból befogadnának – érzem a hölgyek vizslató tekintetéből –, s holnap fordítót is állítanának fölkarolásonra, hogy a kis ország kispénekek kisírójából nagyírókat varázsoljanak.

Ao jesz, igen!

Jól nézünk ki.

Este a magyarreformátusoknál uccabeliek angolkeresztelője, az ötvenhatos otthontalan – akár a golyó, ha beépítik a háziak a padlást – nem leli a helyét, fészkenél hangzavar, a Hatvankilencedik-uccai Kossuth Teremben meg magyar álarcos-bál. Jesz.

Gutbály, galambom!

Akármilyen jó kedvük volt a helybéli angol ifiknek, ötvenhatosunk magyar helyre kíváncszott. Jesz, haza. Templomfali nyughelyénél tábla: aki nem takarítja el a kutyagumiját, száz dollárt fizet!

Jesz-jesz.

Édes Lelkem!

(Kilencedjére.)

Szivárog a nép New-Hungary Államok-béli szigetvilágnak újjorki szigetcsoportja jorkvill-magyarfalvi omladékaival: egy uccában, a Nyolcvankettedikben negyedtizenegykor a római katolikus, féltizenegykor a görögkatolikus, tizenegykor a református egyház várja.

– Ötvenhatban jöttünk ki, jesz, a férjem már meghalt, a gyerekek nem laknak a Városban, kiköltöztek, jesz, csak mi járunk, idősebbek.

Irgalmazz nekünk! S már megint: megríkat a gyülekezet. Jó másfélszázan, itt több a középkorú, s néhány gyermek, kisdéd is, kinek még mindegy. A többi gyermek odahaza, a szüleiknek nincs arra pénzük, hogy fekete vagy sárga cselédet tartsanak (a házat valakinek őriznie kell), de arra sem, hogy bekocsikáztassák őket. Domokos atya jobbján, balján egy-egy kis ministráns, ifjú ember a szent-lecke és hirdetés olvasói közt, s mi, magyarok. A magyarázó Szekerka János (jesz, biztos csabjanszki!), a fölolvás Pipo Adrian (Pepó osztálytársam század-unokatestvére?), s áldoztat Filipovits Erzsébet és Authasel Mária is.

Az oltárkép színes üvegmozaikján Mária – kinek István király a koronáját kínálja – a kisdéddel, s a kettőskeresztes Hungária Nagyasszony szárnyas angyala. Körben a magyar szentek, még kijjebb: angolországi írás.

Jesz, vendég a magyar a saját házában.

Hogy lenne az övé? Csak ő építette! Aztán, hamarost, a csőd.

A padokban csak angol nyelvű énekeskönyv, a magyart be kell hoznunk, ha dalra akarunk fakadni.

Tisztára megálliberálisodom: szerintük fakad dalra a magyar, ha himnuszaink egyikét veszi szájára.

Szombaton gyónhatol, így a vasárnapi vendég már nem áldozhat velük. Pedig úgy beállnék testvéreim közé!

Két szín alatt áldozni? Mert egyikük-másikuk (ostya-vétel után) az áldoztató asszony kezéből kelyhet emel a szájához.

– A jövő héten ünnepeljük az Anyák Klubja fennállásának a hatvanadik fordulóját.

Két szín alatt? Ide meg némely kálvinista is eljár?

– Nem! Sajnos ezt is behozták az amerikaiak. Én nem!

Igen sajnálkozik egy ember.

– Amerika ilyen liberális — magyarázza az atya.

Jesz, a Vatikán meg rábólintott: ha egyszer Amerikában így járja?!

Na ja.

A Pápai Himnusz után távozó magyarkatolikusok közé vegyülnek az amerikaikatolikus papok: egy kicsit misszionáriuskodni. Jesz, meg kell téríteni ezt a vad népet, meg ki tudja, mikor maradnak édesanyanyelvű lelkész nélkül. Jesz, mert akkor be kell avatkozniuk, nehogy pásztor nélkül elbitangoljon, ne adj Isten más öreganyanyelvű gyülekezethez álljon a maradék hunn.

Jesz, hogy helyrebillenjen a római mérleg Manhattanban? Akar kies Móduában.

Második vasárnap is jól tart a Nyolcvankettedik Magyarreformátus, tósztot mond és áldást kér a magyarögötkatolikus pap.

– Járt ide egy szakállas csavargó, Jézusnak hívták. Egyszer-kétszer beültették ebédelni, de aztán megunták és nem adtak neki. A végén azt mondta: *Azt mondjátok, Jövel Jézus, légy vendégünk, és Jézus nem kap enni!*

Jesz, jesz.

– Amikor hetvenben kijöttem, a Hetvenkettediktől a Nyolcvanhatodikig alig lehetett mást hallani, mint magyar szót. A boltok többsége is magyar volt. Mára kiköltöztek a kertvárosokba, ahonnan körülményes vasárnap bejönni.

A negyedszázada még meglévő CSABAI üzletet is hiába keresem.

– Nagyon long, long-long sztori!

Hát, eléggé.

Éhes vietnami (Vietnamot járt) veterán a Harminc-negyedik-ucca-Másodikfásor-i keresztútnál; jár, hiába járja táblájával a szabad jelzésre várakozó kocsisokat:

No!, csak egy teherfuvaros nyújt üveg ásványvizet neki.

– Ezzel szúrnád ki a szemem? – vakarja a fejét, mit kezdjen vele.

Jesz, nálam valamivel fiatalabb.

– Meddig marad? – kérdi tőlem egy úrias kinézetű munkásember, aki azóta sem volt otthon, hogy kijött.

Jesz, itt a munkás és a paraszt is nyakkendőt köt, ha többre se futja! Polgár akar itt lenni mindenki.

Egy hét múlva utazom haza.

– Nem kapott munkát?

Nem is akartam, meg hát: vár a család.

– A család... És ha tengerész lenne? Van egy barátom Dél-Amerikában, admirális, az évente egyszer megy haza! Igaz, akkor is mindig veszekszik a feleségével, mert az, míg nincs otthon, megcsalja. Mondom neki, csodálad? Nem, neki is van minden kikötőben babája.

Hogy a csudába ne!

A házunkkal szemben vetett magának ágyat a járdán egy állandóan magában beszélő néger.

– Magadban beszélsz, magadban beszélsz? – kérde a mellette elijedőktől.

Manhattani BESZÉLŐ.

Amikor meglátták a bevándorlók a Szabadság-szobrot, így rikoltoztak:

– Éljen! Éljen Amerika!

Jesz, hol mindent szabad.

A Brodway kokottjai (teszik, hogy jókedvük van, pedig – lerí róluk – eléggé kifárasztotta őket a napi robot) csalnának meztelenmulatójukba, a körbe-asztalon már mutatja is magát (mintha ülne bele az öledbe, hátulról, hátát s megymását rakva feléd), tenné rád magát himbálva a madámnyi vászonceléd.

Jesz, majd legközelebb! S avval iszkiri.

Gut bály! Miháj.

Holnap reggel tán Connecticut. Az, Kunkút, hogy legyen valami értelme.

Édes Lelkem!

(Tizedjére.)

Kunkút (másképp Kankút) állam tengerparti kikötővárosába, Norwalkba száguldunk, hogy gazdám hazavihesse a nevelőnőjüket. A nyolcvanezres városban két-háromszáz magyar; a magyarreformátusok angolnyelvű istentiszteletre nyolcvanan, magyarra húszan járnak. A katolikusoknak angol a plébánosuk, fiatal segítője itteni születésű magyar származék, úgy tanulja miséről misére kiseded nyája nyelvét.

– Valahogy elhanyagolta a katolikus egyház a magyarokat. Jesz, már megint.

– Norwalk indiánul A-Találkozás-Helye.

Jesz, a fonyiak – Abaújból – jöttek ide száz éve, a papjukat nem szerették, a kántortanítót hozták ki, ő itt tanulta ki a lelkészséget.

Ötvenhatos emlékmű. A Városi Emlékfalon (mint az alapítók egyikéé) ott a magyarok táblája is, Fonyban meg Vonalszaggató Gubis uram szállása.

A magyarreformátus templom környékén már feketék élnek, csak vasárnap merészkednek ide a magyarok. Tegnapelőtt istentiszteletre sietett egy öregasszony, közrefogták kétfelől:

– Add nekünk a templomnak szánt adományt!

Jesz, itt mindenki tegez mindenkit, tisztára szabad világ. Szabad és nyitott.

– Hallod, ez aztán a szabadság!

Az idős néni odaadta, de többet nem ment templomba.

Eladni nem tudják, mert a négerek megvinnék, de pénzük nincs, s nem kapnának érte annyit, hogy abból újat építhessenek a saját környezetükbe, a kertvárosban.

Amúgy eléggé kertváros lenne ez a régi hely is.

– A katolikus püspök azt mondta, ha csak két-három ember jár magyar misére, nem kell többet magyarul misézni! Erre a reformátusok segítettek: a lelkész odaküldte a híveit a római katolikus misére, hogy a revizor lássa, mily népes még a magyar egyház.

Jesz, mint Moldvában, hol a negyedmillió elvlachosodott magyar katolikusból még anyanyelvén értő (fél)százezernek nem adnak papot.

Mért adnának, nem magyarkatolikusok ők, csak rómaiak.

Lehetnek magyarreformátusok az amerikaiak, így is elangolosodnak! Kár, hogy e korszerűbb változatról a havasalföldiek nem tudnak.

Jesz, jesz, elég jesz.

Jesz.

– A reformátusoknál törvény, hogy míg két ember magyar istentiszteletet kér, megmarad a magyar.

Hogyne.

Katolikus jesz, nagyon jesz, tisztára jessz a világ!

A Város tengeröblében, jesz, nagyon, homok, víz, kikötőhid, sziget, vitorlás, jesz, minden, a norwalki kikötőbe behajózott Cadillac-ján az itteni magyarreformátus egyház volt gondnoka, jesz, magyarul már csak annyit tud, hogy Aggyisten, mindezt bővebben kifejtteni ánglusul bírja, s búcsúszava sem hazai, jesz, készül vissza Floridába, a nyarat itt, a telet csak ott viseli el, jesz, mit lehet tenni, báj, bály, s a csalogató atlanti fővenyen A-Lombhullatás-Hava dandárján tűző Nap alatt fiatalasszonyok hancúroznak sírályvadász kicsinyeikkel.

Jesz, a legszebbek, akár odahaza.

Jesz-jesz.

Az áruházban éneklő káposzta, gitáros répa, doboló törökparadicsom, jesz, tiszta Amerika, gombnyomásra dalra fakad a műtyúk, s hogy teljes legyen az áruházi természet-

rajz óra, tojni sem felejt el. Mivel magyarul ilyen marhasággal nem találkozik a gyermek, e tökéletlenségre rákapva issza magába a lelke a jenkiséget.

A tulajdonost most csukják le, túl jó a bolt, öt évet kell leülnie, s még az elmaradt adóját is megfizetheti. (Az egyik pénztár számítógépét feketén működtette.)

Ao jesz, A Világ Legnagyobb Áruháza a norwalki, jesz, szó ami szó, tisztára, hol a vásárló szeme láttára sül a kenyér, dobozolja a gép a tejet, örület, a kapuban a tyúkanyó csak tojik, tojik és éneklés helyett rikácsol, a magyargyermekeskék ott ropják előtte az ánglusosat, jesz, tiszta jesz az egész! A zöldség rockizik és a kapuban borjú, s a magyaramerikai apróság már el is feledte anyukája nyelvét.

Jesz, mert ezt csak angolul értheti.

Egy új világ. Jesz bődületes.

Báj, bály, babám!

Amúgy a bolt meglehetősen lenne. Norwalk meg.

Ide akar áthajózni Gárgyán, a katolikus szerkesztő, ki a keresztény magyar kormány ellen tüntetők vezérszónoka?!

Jesz, jesz, bizony jesz.

Édes Lelkem!

(Tizenegyedjére.)

A kínaiak nem csak a zsidókat meg az olaszokat szorítják ki alsóvárosi fertályaikból, a csírákat s egyéb bohémokat is a Bowery sugárútról. Az ingyenes jewis lapokat itt hiába kínálják, a kirakatban Buddha. A kisolaszországi Roma Furniture épp zárva, az emeleten távolkeleti hölgyek túszenkednek: megvették, be kell rendezkedniük.

Szalad a fiatal manhattani nagysága, szalad a papírba kapott kutyaganyéval, szalad, nagyon mutatja, hogy mi végre!

A kínaiak a második szomszédjukat, a zsidókat már megették, tőszomszédjukat, az olaszokat most falják.

A régi alsókeletivárosi zsidó negyed egyik egyértelműen csinos üzletének ajtajánál a jól öltözött szakállas és parasztes gazda jó válykosat pök a lábam elé. A Galícia-közeli Erdélyben sem másképp.

A Mulberry ucca taljánjai még tartják magukat, ám üzleteik, vendéglőik túl elegánsak az őket körbeölelő Új-Kínában. Nápolytól Manhattanig: Sorrento Ristorante, s az uccákon a sárga veszedelem andalog, az olasz teherfölvonóját már kínai kezeli, az olasz uccán – egyelőre – csak átsiet a sárgája.

Lesz maga juszt is az enyém, Csak az enyém, csak az enyém: a kínaiasított Keleti-Brodway-n is egy kifüstölt zsinagóga.

A Kínaiváros és Harlem közt a még eléggé fejeér Yorkville morzsolódik; majd ha a kettő találkozik.

Manhattan szigetén Afrika s Ázsia. Jesz, szőr, lordsága.

A Brooklyn-i híd alatt eltaposott férfiú fekszik, följebb az Első fasoron a teli busz otthagya az összeesett úriasszonyt. Jesz, a társaskocsi – tele velünk– megy tovább a maga útján. Jesz, élet. Jesz.

A vitorláskikötőben az orosz kereskedőinas kelet-európainak néz, s hogy visszaköszönök anyanyelvén, marék ajándék képezlappal lep meg.

Örül a hazainak.

– Fiam, így nem bizonyos, hogy jó üzletember válik belőled! Akinek az otthoni a legkedvesebb.

A Szecsuáni Vendéglőben Jób mester eredeti kínai nyalánkságokkal traktál, úgyhogy a valódi kínai csípős zöldséglevest követően, másodikként, a hántolt rizsához kocsonyás szószban lebzselő öt-hat összekunkorodott, hernyóképű főtt tengeri jószág. Bátyám szerint a nagy halak csemegéje ez a ropogós kis mitugrász óceáni herkentyű.

Jesz, ízek, mármint hogy ízekből álló, fura ízű valami – épp a hányinger elkerül.

– Hogy ízlik?

Oly kíváncsi a vendéglátóm, hogy míg az elsöket le nem nyelem, maga nem nyúl a sajátjához. Gyakorlott kínai étékfogó, megelégszik a távol-keleti csirkepaprikással.

A falumban meg nem ennék! Őcsém a készítőjével együtt lökné ki az ablakon.

– Azt elhiszem – nyugszik meg, hogy én viszont bekapom.

S így már ő is nekiláthat.

Jesz, szakácsával együtt vágná ki.

– Barackpálinka és kolbász, ezen a kettőn elvoltam.

Megvolt valahogy ötvenhattól Amerikában.

Kína csak a desszert. Jesz, a csemege.

All right, de hogy ennyire?!

Kár, hogy pálcikat nem kaptunk.

– Az amerikai erre nem ér rá!

A legjobb az egész Kínából a jól kisült, ropogós töpörtyűre emlékeztető csőrege, mit legelőbb tesznek elénk, majd hozzá – mibe mártani lehet – lekvár. Végre valami (öreganyám ízeire emlékeztető) embernek valót is falok!

Jesz, nagyon jesz, szinte makszi. S Lincolnvárosban a Világvárosi Dalszínház megérett arra, hogy oldalba ereszszem. Jesz, jó hely, van latrinája ebben a vagabundvilágban.

Yes, a nevjorki Falu a Washington-téren, hol az Egyetemmel szemközt Farkas-ház (előtte Garibaldi szobra). Jesz, Farkas tata az aradi pusztaottlakai tanyáról a békési faluba, Újkígyóásra költözött, más Farkast meg átevett a fene az óceánon, túl az atlanti vizeken.

Ki is volt öregapám! Az összes vizekből. Hét közben vonatot fékezni, hétvégén – szabad napon – a pár hold földet művelni, hogy a végén tizenkilenc nagy- (katasztrális, azaz német-) hold legyen belőle.

Jesz, valamelyikben meg Dos Passos lakott.

Hogyne, most gazda helyett farmer lehetne az öregem.

Jesz, amerikai Békés countryban.

Wall meg vell.

Jaj, ha ezt Mama láthatná! Reggel jönne, este mehetne: való, látta!

Untig elég.

Jesz, úntig jesz! (És vissza Kígyósra.)

Csak nehogy megelevenedjék (álmomban) a hasamban az a Kínai-tengeri hernyó! Szegény, még a pesti Matróz Csárdában, a Dunán bekapott nyalánkságokat (úgy mint a jóféle, ránk meredő szép pár megkeményedett tapogatójú éti csigákat s az úgyszólván szivárványcsontozatú, menyecskehánytató kecskebéka-combokat) is túlszárnyalta.

Jesz, aki zabálni akar, ne csiga-bigázzon!

Jay-ucca tizenkettő.

Báy.

Édes Lelkem!

(Tizenkettédjére.)

Sápadtarcú Misád vonatozik a fekete Brooklyn alatt, bőrzekéjében nem lóg ki a sorból: a jobb csörlakónak is futja efféle. Úgy érzem magam (egyedül a feketék közt), mint füstöképű a fehérek országában a föld alatt. S már fölötünk az egyik Stuyvesant-negyed, mely Brooklyn-i fertálytán az elfoglalt holland gyarmat ánglusoknak ellenálló vezére nevét viseli – mintha Erdélyben a vlach eltűrné Kosuthot s a többi hunn kutyát.

Ha én nem akarom bántani a feketéket, ők miért nyúlnának utánam?

Jesz, mint Szarajevóban, amikor az indóházi ligetben kiraboltak.

Minden fekete gyanús, legalábbis félelmet keltő.

– Minden fehér félelmetes.

Jesz, jobb félni.

Már a tenger közepe felé dökög a földalatti villamos, mint földfölötti, tengernyergelő, tengeri-villamos, jobbra s balra a ködben csak a tenger; jesz, kaland, az van! Bele a vaksötétbe.

Idegenben. Jesz. Valamerre erre van – Arra, arra! – az Óhaza is.

Jesz, az Újvilág. S a zátonyból nőtt szigeten atlanti vad-rucák s vadludak fogadnak.

Lassan (megint) inamba száll a bátorságom.

Ennyiszer még egyetlen utamon sem esett meg velem.

A Jamaicai-sziget után újfönt a tengeren vonatozunk, s már megint: Föld! Rockaway-é. Föveny helyett bozót, szemétdomb és kóbor kutya fogad, baptista térítő- és segélytelep és Hosszú-szigeti Világvége a Roki-szigeten. Szinte futni kéne; ha tudnám, hova. Néhány kószáló alak. Meg a mindent beburkoló köd.

Házak, s így már neki merek vágni a ködnek arra, merre a tengert sejtem. Valami zúg, s az uccavégi sétány már a tengeri gáton!

A deszkasétányon túl a homok, aztán a világvize.

Való, a ködben nem is látszik, csak ahogy csapkod, ahogy Amerikába ér a mifelénk keltett hullám.

Jesz, a szél, jó kis keleti, euro-afrikai huzat.

Az óvatosabb helybéli testedző csak vérebével mer a parton futni.

Atlantisz vize lemos a hullámtörő kőpadról. Atlanti világvégen, hol a tengeri madár jóféle dögre vár.

Szépséges, rettenetes.

Ennek, lélekvesztőn, nekivágni!

Dagad a tenger, a homokban odébb állít.

Nem csodálom, hogy e víz idáig röpítette Kolumbuszt!

– A part nyáron feketélik a négerektől, az ember Afrikában érzi magát.

Csak hát: ilyen ködben a hajós a földet sem látja meg; vagy elsiklik mellette, vagy szépen zátonyra, sziklára, homokpadra szalad.

Éntőlem is irigyelik, azt a csillagot,

Amelyik a babám ablakába minden este beragyog.

Elég kevés érkezett ide a Körös vizéből. Jesz, alig.

Hosszú, nagyon hosszú történet!

S né, a hullám, hajótörött vagy sellő helyett könnyűbúvárt sodor a partra.

Nem, deszkára állna, de az óceán nem engedi: reá nem állhat, kivágja alóla, belepi, sodorja, átcsap rajta. A koma erre nem ráfekszik? S evezve kínlódik tova.

Sikerült! Fölkapaszkodik egy hullámhegyre, hogy a tenger rögvest le is gyűrje.

Hosszú-sziget előtt a Roki-zátony vagányai a Mindszent-havi zimankóban mint valaha a Corvin-uccai sutytyók (1956 nyarán?) a Pázsitot ellepő, felhőszakadás duzzasztotta Alsánc vizén tekenőben hajókázva! Jesz, ki mint. (Ladikon az őshazába.)

A nagyfiúkat akkor sem követtem, csak lestem; ha néha utánuk mentem, a fejem jól bevertem.

Minél kisebb a borzas fejű néger fiúcska, annál jobban hasonlít a szemé a fiaméra – annál nyíltabb, bátrabb, kíváncsibb!

Még föltétlen hisz.

Tökéletesen tiszta.

Még – hiszi: – nincs mitől félnie.

Mellettem a villamosban borzasságából fodrász által ki-simított hajú deákleány ír szerelmes levelet.

Az édes nagyszemű, engem bámuló, rám mosolygó, a kezembe simulni akaró fekete kislegény édesapja arcán némi aggodalom.

Jesz, a nagy- és vadmagyarnak, ki otthon föl nem venne magára nemzeti viseletet, ám aki itt, Amerikában

kovbojkalapban jár, a magamfajta túl szabadelvű, majdhogy nem zsidóbérenc, a világpolgárnak nacionalista, a Marx-szal marsolónak meg eleve gyanús. Jesz, köztük vitorlázva.

Jesz, nekivágtam a világtengernek, mint leleményes Odüsszeusz a habos víznek Kalüpszó nimfa szigetéről. Jesz, amikor bezsilipeltek Ferihegyen Amerika felé, mint Ógügié-szigetről az isteni férfi Ithaka iránt.

Amikor berezel az ember!

Nekem is segítették az enyéim hajót ácsolni az átkeléshez.

A hídjáró újra a föld alá bújva döcög velünk Manhattanba, hol a néger (fülén fülbemászóval) veri a tam-tamot, hol a földalatti fölött, a Lexingtonon koromfekete baba ropja (micsodáját riszálja) magában.

Tisztára Afrika.

Csak nem: haza?

Afelé.

Gut bály.

Édes Lelkem!

(Tizenharmadjára.)

Ha soká lennék idegenben, valami bájos fekete teremtés – mint most itt ez a 6-os földalattin a Keleti-oldal alatt – fajgyalázásra készítetne! Jesz, amúgy elég serkentőek tudnának lenni az emberre.

Az eddigi legszebb.

Még Odüsszeusznak képzelem magam, ki vidáman töltött némely éjt – szerelembe vegyülten – Kalüpszó nimfával, hogy napközben a tengerparton könnyezve vágyakozzék Pénelopéjához!

Elébb Kirké, majd meg Nauszika.

Hogy milyen az ember.

Újabb édes baba segíti tovább haza a hős vándort.

Hogy ha kést tesznek a nyakadba, azzal védekezhess: fajgyalázás végett tetted!

Püski könyvesboltja előtt két magyar otthontalan fiatal férfi. A szakállas szőke három-négy éve van itt, egyre lejjebb csúszott: addig ivott, míg a végén a heti 350 dolláros rakodómunkásságától is megszabadult. A félszemű haver szintén csöves (Kisiratason: csüves), rendre itt tanyázik a Püski–Corvin előtt.

A Kereskedőváros vitorlaskikötőjével szemben Új Jersey, s az Éjszaki-folyón hangos kirándulóhajó siet, egyhangú uszály halad, s vitorlás (dagadó fő- s orrvitorlájával is csak) vánszorog fölfelé, a tenger felől a szárazföld belében beljebb.

Jesz, A Világkereskedelem Szíve, tisztviselői délben a téren sakkozókát lesve falatoznak, a Hudson-parton napoznak vagy andalognak, s kívül elszívhatnak egy szivarkát.

Manhattan a szebbik felével int Pál-t. Harlem: hogy lenne ilyen magabiztosan elégedett? A Hudson-vize túloldalán, Újdzsörziben toronyóra helyett a toronyház felhőkarcoló alatt óriás kerti vekker jelzi a pontos időt hajósnak, manhattaninak. S hogy mutassam, mennyire odáig vagyok Amerikáért, hetes barna kóserkenyérrel etetem a galambokat.

Ilyen vakítóan tiszta ősz-havi időben: szemrevételezhetem az immár harmadik amerikai államot.

Jesz, hogy a csudába ne!

Folyamalattjáró hurcol ismeretlen helyre, be Új-Jersey vízparti szívébe, s máris – a manhattani Nyugati-ucca helyett – a másik állam névadó városának Pavonia-fasorában merülök föl; vízen túlról bámulhatom balfelé a Bugyibuldingot, jobbkézre a Kéttornyot, honnan jöttem, s újabb vitorlás-rév, hol jobb kerülni a föltűnést.

Jó órácska az Újjersey-i újkikötőben, s már tódíthatom: újabb három állam földjét tapodtam! Well.

Mennyibe kerül, ha ennyi időre röpülök Pestről ide! Jönni, szétnézni, megmártani a lábam az akár tenger-öbölnek is vehető folyam vizében, rácsodálni a túlfelőli

Újyorkra, s hazamenni, mint Mama, amikor megjárta a Balatont (meg Erdélyt, és az Adriát).

Újra a Kettősháznál: Vesey-ucca, csabai Veszei; kezdek hazaérni. Az ember – jószerivel – el sem indult, s már.

Búcsú.

Október Huszonharmadikai fogadás a követségen: a Püski előtti szakállas úrfi – míg mi az első fogásnál tartunk – a részegség bizonyos jeleit mutatja. Szőke magyar úrleány (jesz, van neki mindene) – az anyja is magyar, jesz, szőke és kövér – arra vesz rá, hogy azt mondjam: ez a szőke is érne annyit!

Ha eszembe nem juttatná a másfél üveg pezsgő: a fiamnak igen megörülne a kisasszony.

Neked az anyja való, jesz, csont nélkül százhusz kiló.

Jesz, tán nagyon. Ao.

Hevesi, ötvenhatosból lett újamszterdami kongresszusi képviselő fia ánglus képpel, ánglus kiáltással, ánglus szájmozgással (ajakferdítéssel), ámerikai szóval adja át az atyja, családjá s a maga nevében üdvözlését az ünneplő gyülekezetnek, hogy a végén rászánja magát a magyar nyelvű köszöntésre is:

– Szerbusz!

Vagy szervusz, ilyesmi.

Jesz, lelkem, akinek a szaga is idevalósi már (keni magát ez is, mint a szerecsény).

Más magyareMBER s magyarasszony szintiszta ámerikaimagyar-gyermekére is rácsudálkozhatom.

Ki ezt cserél, ki azt.

Úgy fest.

Ki alkalmas reá, ki nem.

Rákényszerül vagy sem.

Nem föltétlen, ám a gyermekét már más haza neveli.

Visszavánszorogva – harminc uccát – a Felsővárosban, fejfájdító pezsgővel telítve csak ámul az ember: itt, ura-

im, élni lehet! Békén hagynak, ha lopok, ha csalog, ha az árokban alszom, ha ilyen vagy olyan vagyok: el ne kapjanak! Tetten ne érjenek! Szabad, szabad, szabad vagyok! Szabad lehetsz, ha dolgozhatol. S ha a züllésről lemondasz.

Szabadon lehetsz angolszász, angol-amerikai.

Jesz, egy új világ! Hol azt csinálsz, amit akarsz?

Végig a Második Fasoron: éccakai jókedv, fölszabadsultság, maradj itt!

Maradj Amerikában.

Röttön.

(Rettenetes!)

Azon nyomban.

A Második-fasorban éjszaka, az Ötvenkettedik-uccából jövet: élet!

Bármikor. Bárkinek.

Szeret.

Szeretsz?

Úgyhogy, ami engem illet: haza.

Szeretni kell, ennyi az egész. És Molnárék Nyolcvanegyedik-uccai úti irodája. Jesz.

Szédületes.

Ha hiszed, ha nem.

Persze ha az ember megiszik másfél lityi pezsgőt.

Mi báj!

Édes Lelkem!

(Tizenegyedjére.)

– Régen kétszáz magyar vendéglő volt itt, ma négy-öt, magyar zene egy helyen, a Hetvenötödik-ucca s a York-fasor sarkán, a Red Tulip-ban.

Éva Kávéháza az Első, Hungarian Pastry Shop az Amszterdami, a Mokka a Második fasoron, s a Második fasoron a Nyolcvankettedik uccánál is magyará a vendéglő.

E helyt a legutóbb négy magyar megakadályozta, hogy a rabló elszedje a pénzt a pénztárostól: követelődzésére az ivócimborák ráordítottak, mire az rémületében kiszaladt az uccára. Ezek utána vetették magukat s üldözni kezdtek. A Második fason szaladgáltak össze-vissza, a végén a rabló kiáltott rendőrért.

Uncle Ványa Bácsi kávézója a Nyugati-oldalon.

A Városligetben, hol ezrek futnak, sétálnak, kerekeznek, páran lovagolnak, kastélyt másznak, Jagelló Ulászló lovas szobránál ábrándoznak, csupa mosoly kínai leány szólít meg, nyissam már ki az ásványvizes üvegjét, jesz, akár nálunk a kupakja, olyan kedves, hogy amikor csodálkozva visszanézek az egyedül kiránduló ázsiai cicára, az eddigiéknél is kedvesebben integet.

Sokáig nem marad egymaga ebben a napsütötte, hétvégi manhattani ligetben!

Az amerikai férfiak szívesen vesznek feleségül keletit, mert ők még nők.

No jesz, aki bírja, marja.

New York int vele Isten áldját.

Ez a város: azon nyomban beolvaszt; ha nem vigyázol magadra, rábízod magad, rögtön magáévá tesz. A nyelvet sem érted, máris befogad.

Jesz.

Úgy, ahogy vagy – úgy, ahogy parancsolod.

Jesz, a Röptérre!

A fátlan fason öreg hunok napoznak, útra kelés előtt megpihenni közójük ülök.

Fehér nő s fekete férfi, gyakori pár; fehér férfiú fekete csinibabával: csak ha barátnőnek, futóvadlövészetre választja az ember.

– Tizenhét év óta vagy negyven párt adtam össze, talán három-négynél volt mindkettő magyar. Színes egy sem.

Az: el sem jön a maradék magyarok körébe.

– Egy kikapós székely menyecske Bukarestben előbb romántól szült kettőt, majd leányt egy néger egyetemistától. A kislány már Amerikában, azt kérdezte az anyjától: „Ugye én fehérnek születtem?”

Ao jesz, nagyon jesz.

S már: alattam – kivilágítva – a tegnapi zátony, amely fölött röppenve kihajózunk a tengerre.

Ide török pulyka, haza karibi csirke.

Pá, Amerika, gut bály!

Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk.

Ja, ha velünk.

És akkor az amerikai légikisasszony: kissárréti!

Az apukája ötvenhatos, később jött ki hozzá, itt maradt.

– Az a szerencsém, hogy tudok idegen nyelven, ezért alkalmaz a Delta.

Jesz, az anyanyelvén.

Még hogy mennyire!

Hajnal a felhők fölött; már közelébb az Istenhez, mint a földön és tengeren járókhoz.

– A férjem angol, villanszerelő, két gyermekünk van. A férjem hét közben dolgozik, én hétvégén jöhetek el, hogy egyikünk mindig a gyermekekkel lehessen.

S a legjobb falatokat és kortyokat nekem adja.

Pá, pá!

Lehetne.

A norwalki kereskedő fél évet kapott.

Édes Lelkem!

(Tizenötödjére.)

– Morrison Antónia nevijorki mélynéger regényíró egyetemi tanár lett az idej irodalmi Nobel díjas!

Jesz, jönnek a szarból? – kérhdeted budimpesti írótól.

– Ajánlottuk a pestieknek, de nem kellett. Pedig, hidd el, olyan író, mint Móricz Zsigmond!

A nevjorki magyar egyetemi tanár honnan tudná – ötvenhat óta él kint –, hogy a pestbudai PártBárdClubban ennél csúnyábbat nem mondhat az ember, ennél rosszabb ajánlólevelet nem adhat. Móricznál nevetségesebb huszadik századi magyar íróat nem említhet?!

Olyan jó, mint Móricz.

A fiam új, negyedik gimnáziumi irodalom tankönyve, az e századi magyar szépirodalomról szólva, nem tud Adyról és Móriczról (mert azok tizenkilencedik századiak!), ellenben Apollinaire és Kassák XX. századi! Mintha az ízlésüket (no és elméletüket) szeretnék az urak – a korábbi bolshi módon fordítva egyet – ránk erőltetni. Az érettségi tételkidolgozó pedig megemlíti a máris megszűnt, ám valóban az Emelkedett Modort művelő (mondhatni: lásd még egyebütt!) Orpheus című orgánumot, hogy a Hitelről ne is tudjon.

Jesz, elég jesz egy dolog!

Hogy úgy mondjam: Harmadik Típusú Csalás.

Móriczsal dicsérni egy amerikai íróat (Amerikából) a magyar ország irodalmárainak a huszadik század végén...

Egyetlen könyvét azért kiadták, de ki vette észre? Hisz nem igazolta a Fusztrált Kasztráltkecske dalába szerelmes honi posztmodern irodalmár elképzeléseit.

A PártBárdClub, úgy is, mint PártPennaKör másképpen döntött. Szerintük az korszerű és egyedül figyelemre méltó, ha az író (költői ihletében) – afféle újmódi janicsár-agaként – gyalázni kezdi a hazája lakónépességének többségét alkotó római katolikusok Szentatyáját, ha a másik – csausz gyanánt – a Szabad Magyarország miniszterelnökének a sebébe mártja lúdtalpnyi tollát, s ha a tollforgatók gyűlölködő pár százaléka (magát kilencvenkilencnek és félnek kiadva) a gyűlölet ellen kezd békehadjáratba. Hogy bégjük a pártbéli műszaki fordítót (ahogy belépett a Pártba) rögvest világhírű szépirodalmi szerzővé varázsolja!

Én mondom, nagyon tudnak!

Jesz, jesz, nagyon nem jesz.

Ezeknek író az, aki – akár a csausz – oly bátor a demokráciában, hogy föl nem ébredve az önkényuralomból, most is a zsarnokság ellen vívó partizánnak hiszi magát.

Jesz; beteg.

Valami nagy baja lehet, mert nem bátor, futóbolond az efféle – felénk, a Kastély-szöllőkben, de tán Manhattanban is –, ahogy a bég is, ki arról értekezik, hogy itt lassan már nem lehet élni, ha így mennek a dolgok, odébbáll, el, Amerikába! S a pártbárdok teljes bandája.

Persze ha ugratják őket!

Ha rábizonyítod, hogy hazudik, vagy hogy semmi másról nincs szó, mindössze nem kell az írása az írásában semmibe vett népnek, vagy hogy ne adj Isten tehetsége hibázik, megkaphatod:

– Fasiszta, antiszemita, MAGYAR!

Jesz, elég jesz.

S máris más hazát keres.

Hogy – mondjuk – Farkas Árpád meg Balázs József nem megy sehova!?

...furcsa – de akkora honvágy is akadt

amitől az ember egyszerűen itthon maradt

– olvashatnád Simonyi Imre fakeresztjének forgácsán.

Nem is kerültek be a tankönyvbe s a tételbe.

Sütő András bekerült, de abban sincs sok köszönet.

Hiába, aki fölött eljárt az idő!

Jesz, aki megragad a bolsigyanús „modern realizmus”-nál! Akiket az olvasó megért, akikhez még lehet köze az embernek.

Hát, akik nem tagadják meg a véreiket, mert valaki be-mocskolná valamennyit:

– Akkor inkább cigány vagyok!

Vagy ez, az. Csak az nem, ami!

Eszébe sem jut a Posztján Potyára Posztoló, az ezer magyar „élő író” közül az első százba tartozó, s magát (természetesen) a legjobb tíz egyikének érző, ám könyveiből évente csak mintegy száztizenkét példányt eladni képes utó-kor-szerűnek, hogy férfiként s ne beteg kótlóként viselkedjék: letakarítaná inkább a reánk hordott piszkot!

Jesz, ahhoz némi kurázsi szükségeltetik, s pénzt sem hoz a konyhára.

– Ideje lenne labanc uraimékat jól fenékbe rúgni! Hogy kiszaladjanak legújabb őshazájukba.

Jesz, jesz, nem is tudom.

– Mit keresel te Amerikában?!

Ezt, testvér.

Mehetnek; odakint utálja őket a kivándoroltak társadalma.

De hát: mit tehet egy olyan ember, akinek ott a hazája, ahol nagyobb a kenyér, nagyobb az igazsága?

A szerencsétlenje.

Az úri írók ezer éve hiszik, az ellentét köztük s a nép bárdjai közt: nemzedéki! Mert az ifjak erről már semmit sem tudnak s őket követik. Amazok hamarost kihálnak.

Hogyne. Ahogy a klasszikusoknál olvasható: aki téved, nem biztos, hogy sehonnai, de akinek se Istene, se hazája, furtonfurt melléfog.

A népmű író tudja, hogy az uraknak is van irodalmuk, amazok ellenben szeretnek úgy tenni, mintha csak ők léteznének.

Ezer esztendeje?

Állandóan becsapnák az embert. Ha meg nem kell a magyarnak, töröknek áll, amerikaiinak.

Heréltesd ki magad s ráhagyják, így már jól nézel ki! Igazi demokrata, jó magyar vagy. Nem afféle árvalányhajas.

Avagy: mindent szabad!

Csak ennyit hazudni nem, uraim.

Úgy jönnek meg Amerikából, hogy elhallgatják: afelé hamar kiseprűzik a hozzájuk hasonlókat! Légy jó amerikai, s aztán – csak ezután – szabadon lehetsz bármi.

– Zsóri bácsi – kezdené a szomszéd.

– Hallod, zsidóz a gazfickó – ájul el az ipse.

Egyrészt.

– Aszály aszal bennünket, éhen veszünk – rémüldözöl.

– A zsidóknak köszönhetjük – hörög a marhája.

Míntha egyként beteg lenne mindkét szarvatlanja!

(Mik nem jutnak a föllegek fölött az ember eszébe?)

Frikontriból Ókontriba.

Amerikában a zsidó a hitét tartva marad zsidó, a magyarnak a nyelvére kell vigyáznia; a magyar eszerint (már megint) a nyelv által él. S akkor a költő: pap? Jesz, régtől fogva! Táltos.

De nincs az ínyükre!

– A mi szintünk; az elit; az értelmiség; Európa – vagyis vagy ők, vagy semmi.

Nyílt Társadalmuk attól nyílt, hogy te fogadd el őt olyanak, amilyen, ám ő nem fogad el téged, ha nem úgy gondolkodsz, ahogy elvárja.

Ao jesz.

Az a pici a Szigetköz, az a vastag vonal a bepiszkított és elterelt Duna, s a hegyek lábánál a nevijorki kerületnyi Pestbuda!

Tetszik, nem tetszik, hölgyeim és uraim:

– *Él magyar, áll Buda még.*

Áll magyar.

Hogy a magyarul beszélő magyar úgy érezhesse, se hunn, honn e Földön?

Odahaza, itthon.

Pártbárdok hona, jaj.

S akár a sovén Odüsszeusz, ki Ithakájába visszavergőd-
vén „megcsókolta örömmel az életadó honi földet” – ahelyett,
hogy azt mondja a világcsavargója:

– A hon? Sehun, azaz mindenütt.

A magyar anyanyelvű, vagy magyar származású, avagy
Magyarországon született, netán egykori magyar mai nem
magyar szerint (eszerint) Homérosz nagy fasiszta volt!

Mindenesetre sem a költő, sem hőse nem lett sehonnai.

Tudod, ki gyalázta a legjobban a töröknek a magyart?
Az a tolvaj, akire otthon kézlecsapás várt; az a hazug, kit a
hazájában halálra ítélték; az, ki gázsága miatt a szülőany-
jának sem kellett.

Mennek, ma is igyekeznek.

Ao jesz, uraim.

Alig vagytok jobbak a többi csalónál, hisz az önkény
vezérel benneteket is.

Ferihegy (New York után): akár – Pestet követően –
Szamarkand lehet.

A falakon – falusi kiadásban – angol hirdetések.

Haza, biza.

Valamiből a Wall Street-nek is élnie kell.

Csabán délben több szép nőt látok, mint Újamszterdam-
ban két hét alatt.

– Csókolom! – ébreszt a legszebb.

Süvegemet fölárvalányhajazom: Veled!

A levelet postahajó viszi!

Ím.

Csókol Misád.

Púnbaba

Karthágó pínéái alatt

Aztán jól nézd meg a púniai pínéákat!

Se pún, se pína. Sem-sem.

Mandulafenyő esetleg, meg Pún-Újváros köve.

+

+++++

+++

+++++

+++++++

A várost a rómaiak fölégették, földig rombolták, a romok közét fölszántották, sóval bevetették; aki élve került a megszállók kezére, rabszolga-piacon (s könnyen más földrészén) találta magát.

Épp akkoriban kebelezték be a görög városokat.

– Legyen átkozott, aki föl akarja építeni!

Később aztán Római-Karthágót emelték a helyére.

Későbbben a vandálok – kiket a hún fiúk úgy megzavartak, hogy körbefutva a Földet idáig jutottak – Kart Hadashtból Rómára törtek és igen megpocskolták az Örök Várost.

Kart Hadasht, Qart Hadasht, Újvaros, Carthage, Karthago, Föníciai-Újvár, Púnváros, Cartagine: a tenger fejedelme, királynője!

Empire de la Mer.

– Ceterum censeo Carthaginem esse delendam!

Mi ilyenkor inkább így fohászkodunk: Óvd, Istenünk, Hazánkat!

Isten, áldd meg.

Grand Hotel de Szahara.

Ifriqia. Kis Afrika. Africa Minore. Afrikija.

Hamilkar: Villám, Barkasz, Barka – Hannibál atya.
Hasdrubal Hannibál testvére. Szalambó – írja Flaubert –
Hannibál unokahúga.

Annibal, Amilcar, Asdrubal a tuniszinak.

Róma kifosztása vandalizmus, Karthágó Örök Rom-
mezővé tétele kultúrmisszió.

Bizertából dezertálni.

Gammarth, La Marsa (Megara!), Sidi Bou Said (Szent-
Szaid), Carthage, La Goulette, Tunis.

Karthágó elpusztítása nem romanizmus, hisz a rómaiak
nem csak egy hadjáratot nyertek, ők írták a történelmet.

A román stíl: vandál mód, vandál modor órómai gya-
nánt.

Róma a karthágóiak legyőzését követően Görögorszá-
got szabadítja föl (a macedon uralom alól), hogy Achaia
néven a saját tartományává tegye.

Biztos a pénzemberek is Rómát támogatták; Egy Föld
– Egy Piac!

Csak akkor még a pénzember nem adta ki magát
világbölcsének.

A nép nem hitte filozófusnak a pénzeszsákot.

Ennyit azért „fejlődtünk”.

A mai arab – inkább csak: tunéziai – így emlékezik:

– Sajnos legyőzték a karthágóiakat.

No lám: a púnt elverték innen, ám a kiirtottak helyé-
be áramló mindenféle népekből lett tuniszi fővállalja az
újfóníciaiakat?

Eddigi legműveltebb századunkban, a huszadik-
ban a náci és a bolsi a fogoly katonából rabszolga helyett
kényszermunkatábor-lakót farag. Nem egyszer: római-
mód, késsel. (Ha újít, az a gáz és az élve fagyasztás.)

B

BBBBB

BBB
BBBBB
BBBBBBB

A hideg ellenére kezd melegem lenni.

– Itt aztán van homok – viszik haza befőttés üvegben a Szaharán-túliak a szaharai homokot.

Nemkülönben Púniából a hunok.

Punniában.

Mi történik, ha a sivatagban is lesz szocializmus?

Miért, még nincsen?

– Megalakulnak a homokos kolhozok...

Még itt sincs nyugta a magyarnak, ilyen örültségeket talál ki! Hogy legyen min röhögni (miközben a mőtár-vezető a római és pun kincseket mutatja be).

– ...Az első öt évben semmi, s azok is belépnek, akik homoktalanok, de együttéreznek velük, követik őket a bajban.

– De utána hiánycikk lesz a homok.

Sivatag ide, sivatag oda.

Grand Bar de Szahara.

C
CCCCC
CCC
CCCCC
CCCCCCC

(Ez a legrandább!)

Hunnia akácai alól Púnia pínéái alá szárnyal a Boeing 737-es (vissza már azt is tudom, hogy külön neve van: Salammbó!).

Ferihegyen a Zürichbe igyekvő szurkolók szórakoznak: tegnap este óta mulatnak, miután csapatuk 0:2-ről 2:2-re fordított. Énekelnek, dudálnak, kolompolnak; a ruhájukon Svájc címere, sálaikon, zászlaikon hazájuk jelképei. Nem oly barbárok, mint a mieink szoktak lenni.

Már megint mennyi náci! Német, olasz, francia, ré-

toromán „svájci”. Álszabadelvű hontalanjaink (egyszerűbben: újlabancaink) a kefét eszik, ha ilyet látnak – a mi kezünkben. (No nem svejcert, azzal csak koronáznának bennünket.)

A Tunisair gépen szökellő gazella; megint egy sovén jelkép. Ahelyett, hogy valami nyitottabbat, valami mást – a másét, a nagyobbat, a pénzesebbet – választanák a magukénak!

Micsoda zárkózott lelkek.

A tunisziak totemállata, varázs-négy lábúja, szerencsehozója, védője?

– Mennyi magyarkodó tunéziai!

Tunisziasodó magyar.

Hogy a svejciről ne is beszéljünk.

Azok a fények: Szicília?

Nem, csak az észak-afrikai part.

=

=====

====

=====

=====

Fagyos európai huzat lökődik Áfrikának a tengert; odaát Dél-Európában április bolondja hófúvásokba kezd.

Rád vág a tenger az Amilcár Szálló főenyén, metsző hideg ellen csuklyás télikabát.

Áfrikában fázni...

Az ágyba mellényben bújsz; rád fér, mint Szent Mihály havában Moszkvában a hosszúzeke (az egy szál – igaz, tokos – takaró alá).

Rád támad itt Ifrikában Európa. Itt is utolér – hűvösével, jegével, szelével.

Mily szeles Európa – itt Áfrikában.

– Ne fényképezz le, nem fogják elhinni, hogy Afrikában jártam!

Afrika meg a nagykabát!
Keszkenő a fejedre, hogy a maradék pár szál hajad a
szélvész ki ne tépje.

Elvész az is.

Karthágó havában.

S Szidiben a leányok akár otthon, az Andrássycskán.
Te Oroszlán-Szagú Richárd!

E

EEEEE

EEE

EEEEE

EEEEEEE

Az Atlasz, vagy felhő?

Atlasz! Fut az égnek.

Túl az Atlaszon.

Az Atlasz mögül virrad.

A fejünk fölött – a Szaharának tartva – az Esthajnal-
csillag!

Félálomban a vaksötétben a lassan világosodó ég alatt
csörtet a Szaharának a kocsíúton az oroszlánvadászati kü-
lönjáratú társasgépkocsi.

Ahogy virrad.

Lassan látható: Ceaușescu nem véletlenül sorolta or-
szágát a fejlődő (harmadik) világba.

Az útszélen juhmészárszék és szűcsbolt: gazdája az üz-
let előtt a tornácon öli, nyúzza, bontja a juhot, a bőrt a
rúdra teríti, a húst egyed, vigyed!

– Tilos! De ha elűzik, száz méterrel arrébb újra kinyit.
Sok a munkanélküli.

De – állítólag – ebben az országban senki sem éhezik;
akinek semmije sincs, az állam gondoskodik róla.

Föl az oroszlán(vadászat)ra!

– Ha észreveszed az elsőt, szólj!

Puska helyett a tollam készítem, hogy lerajzoljam.

Párizsi bolhapiaci ötfrankos légiós ingemben vágok a Szaharának; két-három hétig meg sem látszik rajta a viselet, ha pedig kimosod, nem kell vasalni.

Nem ragad rá a lázad. A sivatagban próbát teszek: meddig nem bűdösödsz.

Thysdrus El Jem-i vívótéren (az ókori kőkockaképen) oroslánok fálnak a leterített vadkanból. A latin cirkusz félkaréj nézőterén 30.000-en fértek el; e ma félsivatagi táj akkor ennyi embert vonzott ide.

Nem változott meg közben Észak-Afrika éghajlata? ...Élővilága, időjárása, az emberi környezet Ifriqia kárára lett másmilyen?... Mert annak a hajdani gazdagságnak semmi nyoma a mai életben, csak a kövekben! El Jem (a Szaharába süllyesztett Thysdrus) körül a félsivatagban.

?

?????

???

?????

???????

Matmatai kősvatag, ófaluja lyukas hegy, tele barlanglakással; a csupasz hegyoldalban nyílások, barlanglukak, előttük gépkocsi áll. Kőhegy, kősvatag. Kőpárkányok, kőben ház, agyagban. A hegy: kőkagyló! Lakója berber.

– Újmatmata most kezd megtelni. A kormány ingyen épített a berbereknek rendes házat, csak másszanak elő a föld alól. Víz, villany a házakban, mégsem jöttek. Most már a fiatalok inkább ide telepednek.

Ó-Matmata Marmalas barlangvendéglőjében csorba helyett paradicsomleves, sós kusz-kusz (báránnyússal); az előétel brick (rétesbe sült zöldses tojáshabarc), majd édesség gyanánt (lekváros) kusz-kusz.

„Apró tarhonyájuk” nem egyéb, mint (hántolt öröletlen, vagy durván darált) búzaszem, hozzá sok-sok zöltség.

(Nem is tetszik a magyarai népnek! Majd a karthágói röptéren, hazafelé, csak a panasz: mit nem tettek eléjük!)

(– Az asszonnyal azonnal disznópaprikást készítettetek!)

(Csak a sok zöldség, gyümölcs, a marha-, tyúk-, pulyka- és juhús fűszerezése sem ízlik; minden valahogy gyöngel!)

(És senki úgy be nem bűdösíti bagófüsttel röptéri beszálólóhelyét, mint a magyar, kinek – majd' mindnek, családonként egynek föltétlen – mozgóképfölvevő a kezében, hogy megörökítse, miként igazít magán a budiból jövet a társa.)

A földbe vájt berberház nyitott egű udvarán malomkövel búzát őrlő asszony, mellette leánya a guzsalyával szórakoztat (fonja a gyapjúfonalat). A földkapu után (a földben) szerszámos földkamra; a földbeli udvarról földszobák nyílnak, földmagtár; a szemöldökfán, azaz az agyagban (földben? kőben?): hal rajza (a hal nekik – is – szerencsét hoz) s más jelek.

A hegybezárt, nyitott tetejű kövi berberudvar fölülnézetben (a háztető, azaz a föld felszíne szintjén állva) fölhangyott homokbánya, föltöltött aljú bombatölcsér kinézetű. A barlangtermek meg mindahány partiföcske-fészek.

A földpalota előtt a szárnyék alatt (előtt) a ház ura mutatja magát: ül moccanatlan a szőnyegen, mögötte fia hűsöl; jöhetnek a fényképészek. Bajszuk meg sem rezdül. Hortobágyi testvéreik is így feszítenek, ha dajcsot látnak? Mindenesetre ezek nem tartják a markuk.

Ki vet, vet. Szitára dobják (a földházban) a dinárt.

A ház előtt nyúl ugrál, a bokor árnyékában cica nyújtózkodik; tyúk kapirgál a csenevész fűben, szamár fogadja a látogatókat, kecske a tőgyét kínálja corvinkai vendégének. Arrébb az idegenekre várakozó, fölnyergelt tevecsorda német, francia, magyar sivataglesőknek.

Berber.

A szomszéd (föld)házba – mondják – csak egy dinár belepőt fizetve léphetsz; akiknél járunk, nem kérnek semmit.

Üzlet a világ?
Berberióában is.
Ifrikia indiánjai a sátruk előtt.

”

””””””

””””

””””””

””””””””””

Berberhon, berberlak.
Hova nem jött utána föníciai, latin, vandál, spanyol,
arab, görög, francia megszálló.
Hova – örökre – elbújhatott.
Őrizve mát (hány ezer éve?) ugyanúgy(?).
Berber: barbár? (A rómainak.)
– Iskoláik nincsenek, csak az öregek beszélnek még a
nyelvet.

Egy-egy faluban a Kőhegyen.

Kősvatagban, félkősvatagban, mindenképpen-siva-
tagban, Szahara-szélen, nekik féldrágakő, drágakőhonban,
a pusztán, Ó-Afrikában, melynek valaha csak a fele volt
az övék.

A többségük Marokkóban és Algériában él. (Majdnem
ötvenmillióan vannak, s többségük arabnak gondolja ma-
gát.) Vajon iskoláik ott sincsenek?

Anélkül: mintha nem is lennének. (Hogy a csudába
ne: Berberhonban – egész Észak-(Nyugat-)Afrikában –
egy nyelv hivatalos, az arab hódítóé.) Miért lenne más-
képp.

A berber: megtűrt.

A honában.

(Mi oly ismerős.)

Ü
ÜÜÜÜÜ
ÜÜÜ

ÜÜÜÜÜ
ÜÜÜÜÜÜÜ

A púnokat Róma söpörte el, lepte be, púnházra római villa épült. A tizenhét napos várospörzsölés és fölszántás és sóval hintés, megátkozás után (utóbb) Julia Karthágóként – Karthágó-Gyula, Gyula-Karthágó, Karthágó-Julia, (Cézar-)Gyula-Karthágó gyanánt? – virágzott föl. A berbereket az idő eszi meg?

Berberföldre (Tunéziában) a Szahara települ, a berbert a sivatag falja föl; az arab terjeszkedésen kívül a homok fojtja meg.

Hol folyó folyt, ott ma kőmeder, hol enyhely virult, most homoktenger, s jön följebb, északnak, rá Karthágóra, földközi-tengeri Afrikára. S a homokban egyre több valaha volt narancsvirágos, jószagú gazdag Város.

– A fő lúdas a kecske, ki lelegeli az összes hajtást; a juh és a marha nem, valamit hagy maga után!

A kecske után: a Szahara.

Akár nálunk a folyószabályozás természetátalakítása: mára Nagy Magyar Alföldünket az elsivatagosodás fenyegeti.

Egykor itten magyar kútúrók nélkül is volt víz! Oázisnyi enyhely ha maradt a régiből.

– Két éve tart a szárazság, három évig szokott. Már a rómaiak is megírták, milyen szélsőséges az itteni időjárás... Aki vetett, fizetett, nem termett meg a költség... Sokan várnak, majd, jövőre vetnek, amikor újra lesz eső!

S addig mit esznek?

S újabb holt várost igyekeznek a homokból kiemelni, új élet kél a helyén, ha valamerre a közelben víz fakad a fúrótornyok alól.

– Kútúrók?

Vízkutatók?

– Nem egészen, majdnem.

Magyarok az Amilcárban! Végre nem vagyunk egyedül... Ám el nem árulnák a vacsoránál, hogy mutatványosok.

Magyar artisták a Karthágói-öbölben: tavasztól őszi dologgal ütik el itten az időt.

0
00000
000
00000
0000000

Kebili oázis, kebili-enyhely, Mindenképpen Bruchanek fölirat arabusul a hegyoldalban a város előtt. Mindenképpen az egyetlen jelölt a legjobb köztársasági elnök (Brüchlik és Bruchanek helyett – tetszenek érteni – a Tuniszi Elnök értendő, kinek palotája Karthagó végében, Hamilkárfalva előtt trónol a dombtetőn, körbe-karikába testőr testőr hátán, állambiztonság, elnökvédelem, az egy szem karthágói kikötőt, honnan az Elnök vendégei valamint őrizői vágnak neki ladikjaikon a tengernek, szintügy vas- és kőkerítés óvja, amoda díszbe vágott palotaőr, de nehogy előkapd a fényképeződet, mert egyből lekapnak a tíz körmödről a szaglászok)!

– Nálunk rosszat tenne az európai demokrácia. Ha az emberek arra szavazhatnának, akire akarnak, a siíták nyeréne és az rossz lenne az országnak.

Az összes idegent hazaküldenék a szülőföldjére, bezárkózna az ország, visszafejlődnének a középkorba.

Kebili oázisa régi jó rabszolgavásár.

Az utca porában kövekkel kockáznak. Az egyik csapat kődarabokkal, a másik juhbogyóval lép.

Az út mellett homokfogó állja útját az északra tartó Szaharának.

Douz enyhely (már a Szaharában): itt is csak férfiak a kávéházakban; az európai nőket ennél északabbra is kizavarják a nyilvános helyekről.

– A feleségem egy év után visszament Pestre, én meg utána.

Aztán csak meggondolta az asszony; szeretni való, rendes szerecsen ember az ura. A szunnitáknak örül, akik nem bántják őket, hagyják élni.

Csoda, ha nehezen marad meg itt az európai nő?

– Német nők járnak Tunéziába férjet szerezni – védi hazáját az ember.

Sivatag.

– Az egyik csabai nőt három kecskenyájért adta tovább a férje! Más európai szőkeséget az ura nem mer kiengedni a háreméből, úgy félti a honfitársaitól.

A Szahara java.

Zaafrane erre a másik utolsó enyhely. A pálmaerdő szélén, faluszélén, gyöpszél helyetti homokszélén a homokhalmok, homokdűnék, homokhullámok, homok-homok kezdőhelyén a tevelegelőn, alvégi részen tevecsorda csordapásztorokkal, várják türelemmel kenyéradóikat, a pénzeszsák európaiakat. Lépted nyomán perog a homok, a Nagy Magyar Alföld homokjánál finomabb, őrlött, apró szemű kőmorzsalék.

Az oroszlanvadászati csomagtetős társaskocsik beállnak a tevelegelőre, s a beduin tevepásztorok már ültetik is hasaló tevéik nyergébe a sivatagjáró idegeneket. A tevések sátrából beduinkendőben s hamisítatlan szaharai öltözetben jönnek elő a tevegelésre vállalkozó európaiak.

– Indul a karaván!

Teveháti séta jó pénzért.

A tevehajcsárok, bár a nap lemenőben, csak nehezen állítják talpra jószágait; hátha föltűnik még egy csapat vándor teveháton fényképezkedni a szaharai napestében.

Valamiből élniük kell.

Az első szélfúvás arrébb tolja a homokdombot, hogy másnap ne találj oda.

A sivatag peremén pálmacsoportok, magányos datolyák, alattuk – a homokbuckák rejtekében – némi zöld gaz, aztán maga a Szahara. Pálmaliget, két-három fa, egy-egy, majd ahogy elfogy a datolya, marad a láthatóig a homok.

Homoktenger.

Tenger homok.

Ha ez rád borul, ha ebbe belefűlsz; alig rosszabb, mint a tenger vizébe.

A tevések (ahogy szürkül) szárnyékjaiknál – szállásaiknál – etetik az állataikat, a bevetésre, tevelésre kész tevésgazdák sorbaültetett sivatagi hajóikkal még mindig várnak valakire.

Zsenge – valahonnan most hozott – fűhegyek a tevék elé.

A Nap lebukik, sivatagi naplement, kattognak a gépek, röppennek a kendők s fátylak, lobognak a bő ruhák, datolya, azaz pálma. A mohamedán imára hívogató (műezzin) fölgyújtja Zaafrane homokközség „templomtornya” (minaretja) csillárait.

Az egyik szárnyéknál pásztortűz gyullad; a pusztán már csak az világít.

Homokhalom-tetőn (dűne dombján) egy egész nyáját lepette meg a déli szél: lábak, körmök, fejek, testek szikadnak a homok alatt, (talpad alatt) a homokból ki-kikandikálva.

K
KKKKK
KKK
KKKKK
KKKKKKK

Kebili Enyhelyen az oázis Oázis Szállója: szaúdi olajmilliárdosok s egyéb közel-keleti olajsejkek nyaralóinak a hangulatát kelti. Merő keleti kényelem! Emeletes – két-szintes – zuhatagos (víztükörből rakott lépcsőfokos) uszo-

da, melyet a szálloda szálláskerengője kerít; a lépcsőszo-
da körül (mint barbár szentélyben) megannyi mulatóhely
– hol el lehet költeni a pénzt. A két medence áll a Hotel
Enyhely szívében? A homokvilágban a víz a legnagyobb
titok. A szálló körül – Kébiliben, a Város szélén, hol to-
vább épül az oázis pihenőfertálya – fűvészkert kincsnél
többet érő fákkal, bokrokkal, virágágyásokkal, pázsittal,
ráadásul kis sivatagi állatkertre is futja (alig kisebb, mint
az egykori csabai a Széchenyi-ligetben). A sivatagi szálló-
ban egy gombnyomásra meleg árad szét a lakosztályban, a
franciaágy itt valóban frankmódra készült, vacsorára a tu-
néziai-asztalnál nem győződ: jó, ha a harmadát meg tudod
kóstolni a tenger finomságnak.

Elvarázsolt kastély!

Mert, ha nem ügyelsz, eltévedsz s kígyóbüvölő karjába
jutsz.

Az európai hölgy meg a helybéli aranyifjúság karmai
közé, ha – elbájolva – megfeledkezel arról, hol vagy. A fiúk
nem kupakolni hívják (ékes franciasággal, mert itten a ku-
bikos is ért a néhai megszálló nyelven) az este enyhületében
a fogadó körül a valamennyire kivilágított sivatagszélien sé-
tálni merészkedő európai pár nőtagját?

(– Elv/világpolgár/társ, ez már szint(ügys)e a Nyitott
Társadalom!)

Nana, nana.

(– Nyissa ki a felesége böttyát a szomszéd!)

(Mert ő nem.)

(Nyitott, zárt... Mi nyitott, mitől zárt?)

A vadbarom magyarja meg nem nekiesik a fűvészkert
védett, óvott, idementett, tenger dologgal (s gyakori –
szinte állandó – öntözéssel) életben tartott, kivirágoztatott
virágjai virágjának? Egy öl szaharai virággal tér meg lak-
osztályába, viszi haza a barátainak; ne csak hallják, lássák
is, hol járt!

A késő esti csöndben ki figyelne a hunn rablójára?

Másnak eszébe nem jutna törni e fűvészkertből.

– Tavaly Magyarországról tízezer embert hozott Tunéziába a vállalatunk!

A többség erre az újgazdag úrra formáz. A többi (a kisebbség): nyugdíjas, kinek valahogy összejött – életében először és utoljára – egy ilyen nagy útra, értelmiségi, ki a fogához verte a garast, hogy eljusson ide, magányos munkásember, ki özvegységére keres írt a sivatagban, s hasonlóan többi nem nagypénzű társához inkább meghúzza magát.

A csodálkozástól, hogy lehet ilyen.

Az Enyhely Szálloda (és Fürdő és Fűvészkert és Vendéglő és Bár és Játékterem és A Többi) Sörözőjében (Borozójában, Fügépálinkázójában, miegyéb Italműjében) fekete (szó szerint: néger, legalábbis négussötét) hüllőszeledítő bogarászik a nyakunkban, keblünkön, zsebünkben. Szalamandracsapat a zsákjaiban, kaméleon lapít a télikert (tehát ez is van, az előbbihez tedd hozzá: Téli kert) bokra ága-bogán, a télikert fácskája alatt (a sarokban) sivatagi róka lapít, majd egy bátor gyermek fejére teszi az állatait, melyek egy időre a legdúsabb keblű hölgyek egyikének a mellére ültetődnek.

Afrikában fázni...

P

PPPPP

PPP

PPPPP

PPPPPPP

Negyven magyar nő él Tunéziában.

– A leányom ért magyarul is, de a három nyelv közül a franciát szereti a legjobban!

Ha jönnek a siíták, kik szó szerint veszik a maguk Szentírását, s jaj annak, aki megszegi, kik hazazavarják az idegeneket?

A franciával éppen erre készül a nagylány? Hogy ne Hunniába pucoljon, ha Punniában valami bűzlik?

– Kérdés nélkül mohamedán vallásúnak keresztelik a gyermekeket.

Metszik-e ma a magyar (félmagyar) fiúkat Afrikában?

– Igen, körülmetélik, de az egészséges!

Festmény életképe (majd a tozeuri magángyűjteményben) a metélés tudományáról s ünnepéről a helybéli muszlimoknál.

Ha szerencsés az itteni magyarabja, nézheti a Duna Tv-t.

– Jobbak itt az emberek, mint otthon.

Amúgy valóban, míg a szunnita helyett nem jön a sííta, jól megfér egymással, egymás mellett, egymásban göndör fekete, barna szerecsen, fehér európai. Jól megfér e nemzetben.

S
SSSS
SSS
SSSS
SSSSSS

(Sokkal ez sem jobb a C-betűkből rakott punbabánál.)

Kebiliből a Sós-tón vezet a legrövidebb út Tozeur enyhelyére; míg föl nem sáncolták az országutat, a karaván terepjáró kocsijai belemerültek a homok alatt fél méterre megbúvó sós vízbe s hatökrös szekér sem húzta ki onnan őket!

A Sóstó a Tunéziát kettészelő, kiszáradt tengeröböl jókora darabja, helyén sivár, kopár, a Szahara megszokott homokvilágánál élettelenebb sós sivatag, melyben néhol víz, máshol só (többnyire csak a mindent beborító homok).

A megboldogult tenger nyoma a Sós-tavat átszelő út melletti csatornában.

A sóstavi kereskedők a sivatag kőrózsáit, homokvirágait tukmálnák rád. Sókőárusai a sátras és ponyvás szoborbazárnak.

– A Szahara megfojtja a Sóstót is.

Sópárló telepek.

Jó megszálló homok fedi az ótenger vizét.

X
XXXXX
XXX
XXXXX
XXXXXXXX

A tozúri enyhely szélén (mint mindenütt a Szaharában) szürke, lapos viskók. A zárt udvaron datolya? Az már tehetősebb. A hét pálmafás itt is kisnemes!

Hétdatolyafás kurtapún(arab).

– Háromszázezer pálma a kétszáz forrás körül, ez Tozeur.

Az enyhely leggazdagabb (pálmafás) beduinja úgy tapasztalta: unják itt magukat az idegenek! Kiktől dől(hetne) a pénz. Télen menekülnek ide sokan Európából. Hát elszórakoztatja az idegeneket (igyekeznek megkopasztani őket): népművészeti múzeumot alapít (a szállodája mellé) – a régi tárgyakért maga indul országjáró körútra –, hol vendéglő, kávéház s bazár, mi könyvesbolttal, ékszerüzlettel, mindenféle kereskedéssel szolgál. S hogy tovább kopassza a kifosztásra önként jelentkezőket: esténként a Szeherezádé elvarázsolt világát földidéző Álomliget játéka csábítják el a sápadtarcúakat.

A műtári palota négy-lakosztályos (négyfeleséges) századelői mór kúria.

Tozúr locsolócsatornás pálmaliget-füvészkertjében sivatagi állatkert, melynek (hamis) dolgairól az ánglus útikönyv is tud. Hogy az oroszlan valószínűleg szelídített (nyilván cirkusból idetelepített) vadállat, s hogy a puput megtanította kólát vedelni az idomárja.

Az állatőr kígyót bűvöl (ha kéred, azaz nem tiltakozol eléggé, a nyakadba akaszt egyet), (méregfarkát fogva) skorpiót sétáltat a bátrabb hölgyek mellén, mérgeskígyóval kedveskedik s az Atlasz utolsó orozslánja úgy nyalogatja az őr mancsát, mint leányomét a Kastély-szöllők legkedvesebb macskája.

– Nyugodtan bemehet – nyitja ki a vadállat ketrecének ajtaját s már tuszkolna is befelé.

Rendben, szafari, de hogy ennyire?

Látni (akár minálunk) viskót, melyen műholdas tévéadást vevő tányér díszlik.

Fönn az ernyő, nincsen kas?

Nem egészen; mindössze: ugyanaz a faj.

...Szahara, de Nagylapos.

M

MMMMMM

MMM

MMMMMM

MMMMMMMM

A Szaharába nem szívesen jön orvos, tanító, inkább munkanélküli a tengerparti városokban!

Hogyne, nem csak a mi értelmiségünk menekül az emberpróbáló föladatok elől, fut a könnyebb élet (reménye) után.

Elszelel mindenki, aki teheti?

A tehajcsár nehezebben mozdul.

Menjen tevéstül?

Anélkül meg.

Mit ér az élet?

Itt aztán van szegénység! A szaharai ember mégsem iszik, mint az állat.

– A vallást a fiatalság hanyagolja, de a hagyomány megfogja őket.

Nem süllyednek olyan mélyre, mint a Muszkahoni Birodalomban beolvasztásra ítélt népek összeomló gyermekei.

– A muszlim nem ihat szeszt.

Rájövök; a vendéglőben nyolc dollárom bánja, hogy üveg piros bort rendelék. (Punniában először s utoljára.)

Ők – a szunniták – alig mohamedánok (magyarázza alkalmi bennszülött üsmerősünk), mégsem isznak.

Egyéb hagyományuk meg, hogy az asszony maradjon otthon, nevelje a családot, főzzön, mosson (hogy bánatában az amúgy jól tartott menyecske villámgyorsan elhízzon s teljesen elormótlanodjék), addig az ember a kávéházban, ha az nincs a közelben, egyszerűen a sivatag porában ülve, fekvé feketézzzen, teázzon, pletykáljon, kockázzon, sakkozzék.

– Politizál és az arra járó csinos fiatal leányokat bírálja! Látni való.

Ha itt is európai értelemben vett többpárti választás lenne, a szélsőségesek nyernének! Az emberek többsége rájuk hallgat. Éretlenek a demokráciára?

Ellenben.

– A türelmes szunnita akaratlanul is utat nyit az amerikai vadszabadságnak.

Tehet-e mást a szabadság?

Csak hát a szabadosság, az amerikaiéként eladott, ránk erőltetett, nyakunkba zúdított szenny...

– A sííta szigor, mint elmezavar, még rosszabb.

Ha igaz.

V
VVVVV
VVV
VVVVV
VVVVVVV

Igazhitű módjára mosakszom, tisztítom magam (ima előtt) a mocsoktól: jó (hideg, európai) széllel mosom kezem, hónom alját, fejem, nyakam, arcom, lábam.

A légiós ing kezd megpimpósodni rajtam.

Sivatagi tisztulat.

– Le Szaharám, le Szaharád. – Lë Szaharom, lë Szahart. – Lö Szaharás, lö Szahargyák. – Le Szaharka, les Szaharta, le Szaharva. – Il Szahar, al Szahar, la Szahar, a' la Szaharban.

Még egy nap és fölforr a sivatagban az agyvizem.

Levél haza, reá a magánposta bélyegzője (...s viszem én, a galambtarisznyámban):

A	EL SARUSI	E
L		L
	0	
S	000000000	K
	000	
A	00000	Á
	0000000	
H	000000000	L
	00000000000	
A	0000000000000	L
	000000000000000	
R	00000000000000000	A
A		I

P O S T A

EL SARUSI EL KÁLLAI POSTA AL SZAHARA, darabja (megengedem) a magánpostai bélyeg- s billoggyűjtőknek száz dollárt ér.

Y
YYYYY
YYY
YYYYY
YYYYYYY

Hogy hívnák, ha nem Ámennak, a tuniszi főtér legtöbb pénztárát! A csuda vigye el, Amen Bank váltógépe vissza-

adja régi tízmárkásomat; míg őriztem, hogy majd egyszer tuniszi dinárra váltom, megbukott a Dé, a Dé, az eR s már új tízmárkás virít a márkabarátok kezében.

A volt – öreg napjait a tengerparton töltő – elnök, Bourguiba sétányán az összes helyi (s vidéki) szerecseny forog, csak les, pisszeg, csóválja a fejét, már-már követ, pislog, nagyra nyitja a szemét, bámul, elámul a társaságomban lévő európai nő láttán.

(Kisleány korában sem volt másként: a fiatalemberek, rácsodálkozva, forrónadrágjától elzsibbadva nekimentek a villanyrendőrnek.)

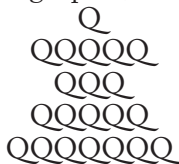
(Nem csoda: kerek mindene, lábikrája, fara, melle, orcája, feje. A szeme egy picit hunnosan mandulavágású. Európa nyugati felében többnyire olasznak nézik, itt – Szidiben – tőlem kérdi meg egy bennszülött ifjú: francia a hölgy, aki most ment be, mellőlem, az áruházukba? Magyar? ... Csettint, sosem tudta, hogy ilyen szépek a magyar nők!)

Ilyesmit tuniszi ritkán lát, legfőljebb az idelátogatók közt lel hasonló női vonalakat; nézd, azt a kicsattanó szókét!

– Amilyen alaktalanok a nők, olyan csinosak a férfiak!

(Ezt a társaságomban lévő hölgy válaszolja.)

(Nézd a másikat, megkapod.)

Karthágó dermechi megállója falán háromaraszos női s férfiúi szerv; épp olyan, mint a hunnhoni.

Karthágó villamosmegállói, Tunisz felől a végkifejletig: Salamambo (a Pún Szentélyel), Byrsa (a pun várhegy neve), Dermech (mellett a bizánci romváros), Hannibal megállója (fölötte a Fellegvár Szent Lajos katedrálisával, alatta a római nagyfürdő), Présidense (Elnöki-palota, való-

ban az övé, zsandár- – és diák- – negyed), Amilcar (végül, Amilkárfalvánál a Hamilkár Szálló fölött). Aztán már Szidi, befejezésül – Gammarth előtt – Megara-Marsa; Karthágó előtt még Le Kram, Khéreddine, La Goulette megállói.

A hamilkárfalvi szállóban német úr böfög; elegáns, ifjú dédénémet családostul; öporoszsága szó nélkül tűri, hogy – hiába, Nyitottá vált a Társadalom! – fiai szétszedik a pálmacsemeték nádsövényét. (Az itteniek minden faiskolást úgy óvnak, öntöznek, védenek, hogy ha már elültették, föl nőjön a sivatagban, pálmaerdős enyhelyen vagy itt a tengermelvényen.) Észre sem veszi a – míg böfög evés, ivás, hangoskodás közben az úgazdag dédéeres – német (a honfitársai is erősen csóválják a fejüket), hogy fattyai már ketté is törték a fácskát, letaposták a féltve óvott (púnóromai–mór) virágágyást, hogy úgy ordítanak a kölykök, mintha megjöttek volna a (germán?) vandálok Volt-musz-kabirodalomból.

Jön is Púniába férjért a germán vénleány!

Magyar úri – tahó – bunkócskám, inkább: gazdag bunkókám, úrhatnám, bunkókám, zsírjankókám, ki az elébb leszedte a sivatagi fűvészkert virágait, szórja a pénzt, a legdrágább (nem véletlenül, mert a legszebb: berber) szőnyeget méregeti, ám amikor borraivalót gyűjtünk idegenvezetőnknek s kocsisunknak, nincs nála annyi, adjunk kölcsön neki egy dínárt...

El Sarusi al Kurucz al Farkas al Zsóri de Mihály el Kál-lai al Újváry al Juhász Gyönggyel.

U
UUUUU
UUU
UUUUU
UUUUUUU

Karthágó pheniciens város a Karthágói-öbölben; idehozta a phoeniciaiakat Tyrből Didó (Elissa) királyné (hogy

aztán – vénségére, szerelmi bánatában – beledőljön a trójai, Aeneas kardjába). Arról nem szól a fáma, hogy vajh Fönícia Arad (a kisázsiai tengerparton lévő Aradus) városából jövő gyarmatosok nevezték-e el Aradi-síknak a mai (Szahara-széli) Közép-Tunézia mezejét? (Byblos fölött Arwad, mely mellett Antaradus, mai Tartus? Phoenicians-part a Libanonhegy és a tenger közt; Arad város a Libánon északi nyúlványai után. Arad a legészakibb föníciai város? Tyre Fönícia déli felének északi csúcsán.)

(Már megint egy ősi dák városnév!)

Karthágó Pun Szentélye előtt Baal isten első osztályú restije, a Szalambó-negyedben, közel a föníciai szentegyházhoz, az áldozati szentélytől jó kőhajintásnyira narancsfás Villa Sana. (Otthon, Szanában – hol egykor török, arab s nyilván púnivadék is áztatta a lábát Körösünkben – lefagy-e a gyümölcsvirág? A barackot – míg mi az égbe szállunk – a fagy elől már füsttel mentené a szomszédasszony.) Tanit, Karthágó Asszonya amoda.

Az áldozatnak szánt elsőszülötteket – Szent Isten! – (a papok vagy a szülők?) megfojtották, majd elégették; a punbabák hamvait hamvvederbe tették, eltemették, a sír fölé faragott emlékkövet helyeztek. E helyt.

Hamv-veder; most már (hogyan látom) értem.

F

FFFFF

FFF

FFFFF

FFFFFFF

A kőhamvveder: áldozati edény. Halott gyermek hamvai a kőfazékban; kőkoporsóban; kőkehelyben. És fejfa sírkő, az egyikén hajó, fölötte nap, hold. Az emlékkövön írás, rajz. Föníciai betű, ma is olvasható kőfaragás (rajza).

Kövek, sírkő-rengeteg.

A Szentély kertjében más kövön, a legtöbbször, elég sok fejfán: a Pún Baba!

Kerek feje, nyakától balra, jobbra egy vonás, a keze, némelyiken (jó néhányon) a vízszintes két végéből az égnek egy kis függőleges: a gyermek felénk fordított tenyere! Istenének (Asszonyának) mutatja: az Övé! Megadta (neki) magát.

Tudta-e a kised, mire föl ez a szertartás? Füst és ima, tűz és ének, zsineg és sikoly, máglya és sóhaj. Hogy már kész a vödör s faragja a sírköves az emlékoszlopát, sejtette-e?

Hogy Istentől félni kell. Lekenyereznünk; hogy éppen övele? Mutatni, mennyire szeretjük Istenanyánk, a legfőbb kincsünket is fölládozzuk érte! Neki adjuk magunk.

Még hogy az áldozatul választott gyermek, az anya! Az ő följajánlása a legnagyobb.

Már ha kínálta.

A szerelem első gyümölcsét!

Az édesapa, ki bármilyen barbár volt, állatmódra csak szerette a fiát!

Micsoda Isten.

Valamennyiünké! Mert emberáldozat valamennyi földrészén volt.

A púnoltáron.

A punbaba feje fölött a kerek Nap, meg a Hold sarlója. A sírkövön: rombusz a csúcán; arra utal, hogy szűzleány?

A pici lány.

A punbabán, látható, szoknya!

Ez már nagylány lehetett.

Szent kövön lobogott az isteni máglya.

A Napkorong a Holddal: két főistenünk jele.

Ki mondhatta ki először a szentségtörést, hogy szeretet bennünket a mi istenünk gyermekeink fölládozása nélkül is? Ki volt ez a merész? Nő vagy férfi?

– Áldozunk állatot!

De amikor végveszélyben a Város, az ostromló szicíliai görög bevenni készül Qart Hadasht-t – Új-Punkvártélyt –, csak előveszik a régi módit s megint egy sereg gyermeket áldoznak föl, hogy meglágyítsák Tanit Asszonyság szívét: kegyelmezzen nekik, amiért hűtlenek lettek hozzá, nem szerették eléggé!

Mutatni kellett, mennyire.

Kecskét, marhát, lovat, elefántot áldozni!

Mi az, ahhoz képest.

É
ÉÉÉÉÉ
ÉÉÉ
ÉÉÉÉÉÉ
ÉÉÉÉÉÉÉ

A sírkövön öt vonás: öt ujjunk?

Két vonás!

Máson négy függőleges vonal.

Amfora a sírkő rajzán.

Vonalak vízszintesen.

Kibányászott – a régészek által kibontott – sírkamra tele urnával és sírkövel. A köveken zöld penész a két és fél, háromezer éven.

Kívül más zöld, az életé! Csalán, vadvirág, zsongító napsütés, meleg, jó szagú afrikai tavasz, temetői pálmaliget. S kő, s kő kint, s: mi megmaradt a legalább fél évezreden át tartó gyermekáldozatból.

S a legtöbbön (mi napfényre került): a nőimitátor rombusz.

Né: oltáron áll a gyermek!

Az oltár akárha kovácsüllő lenne, rajt a punbaba, ezúttal nem szögletesen, kerekdeden. Másik kövön az oltáron: madár.

Ketten, kéz a kézben – mentek az oltárhoz megfojthatni s elégettetni. Iker? Elsőszülöttek, kikről az anya nem volt hajlandó árulkodni?

Az anya azt mondta, ő aztán nem választ közülük elsőszülöttet!

Ő lett volna az első lázadó?

Vagy csak: belehalt a szülésbe az anya, s nem volt, aki azonosítsa az elsőszülöttet?

Ha elsőre iker született, mindkettőt várta Tanit Anyánk? Pólyásbaba: feje a Nap, süvege a Hold.

Meredező férfialkalmatosság?

Helyes kisfiú: megvan mind a két lába, mindkét keze, kézfeje, könyöke, talpa, lábfeje, lábikrája, lábszára, térde, combja, dereka, gatyája, inge, öve, melle, válla, feje, haja.

Csak szerethette szüleje!

– Ne válasszunk másik Istent?

Ki szeret.

– Ő így szeret.

Mármint hogy te így mutatod ki.

Tanit isten jele (a hamvkorsón):

I
IIII
III
IIII
IIIIII

Tanit I. (Jézus Krisztus előtt 750-600): a füles cserépfazékba rejtett hamvakat rejtő sírra követ hordtak.

Tanit II. a. (Jézus Krisztus előtt 600-400): a hamvveder-cserépkorsót rejtő sírgödörre szék alakú, csupasz sírkő kerül.

Tanit II. b. (Jézus Krisztus előtt 400-300): a sírkövön már – kerek – punbaba rajza, másikon a vonalas punbaba Nappal, Holddal.

Tanit III. (Jézus Krisztus előtt 300-146): az emlékoszlopon a (punbaba- s tenyér-) rajzok fölött föníciai írással a NYUGODJÉK BÉKÉBEN.

A Boldog Föltámadás Reménye Alatt nemsokára.

Anyaistaen!

Tanit abból a világból üzen, amelyben az asszony volt a család feje?

Ő csak tudta, mi a legnagyobb áldozat.

I
IIII
III
IIII
IIIIII

A szentszaidi utcán pun menyecske jön fölészerezve, kellemesen, szép ruhában, mosolyogva tolja (látható, hogy az:) elsőszülöttjét. Amilyen büszkén áll a babakocsi mögött! S már le is áll fecserészni a vegyesbolt előtt a többi helyre főníciai és mór és görög és latin, apróságot sétakocsikáztató – életvidám, boldog – fiatalasszonnyal.

A fecskék készülnek tovább; még röpködnek egy kicsit a szentszidi házak kékjében, fehérjében, megpihennek, hogy aztán nekivághassanak a Tengernek! Haza.

A pun menyecske embere vagy most is dolgozik, vagy a kávéházban lopja a napot.

Akár nálunk; csak itt nem tántorog haza szesztől örülten házat föllármázni, asszonyt verni, gyermeket halálra rémíteni áldott nap a kávézóban kocsmázó „férfi”.

(Erre mondta Álmatiban a qazaq nőszemély: nem minden férfiú dzsigit, csak aki talpig az!)

T
TTTTT
TTT
TTTTT
TTTTTTTT

Magyarab Tuniszban negyven asszony s vagy száz gyermek.
– Megalakult a Tunéziai–Magyar Baráti Társaság!

Az arab férfi magyar asszonya köti az ebet a karóhoz: európai iskolába járjon a gyermek!

Erre mondhatta, nagyot legyintve, az egyik magyar asszony tuniszi férje:

– Ajaj, magyar feleség...

Mert beállhat második műszakban is pénzt keresni?

Ha már egyszer a mi leányunk ekkora áldozatot hozott arab emberéért, hogy a hazájából idetelepült, a művelt Európából a barbár Afrikába költözött, hozzon valami áldozatot az ura is! (Abajoghat odahaza az anyós.)

Ahhoz képest.

Dolgozzon többet.

Annyit, amennyiből már futja különtanodára, hol gyermekeik európai nevelést kapnak.

Nem árt még egy arab, fél-arab nebulónak sem.

Az ember vagy szereti a magyar asszonyát, vagy sem. S húzza az ígát, különmunkát is vállal, hogy megadja az itt megadhatót. Kellett neki magyar asszony...

Ha megvette, hadd vigye!

Ö
ÖÖÖÖÖ
ÖÖÖ
ÖÖÖÖÖ
ÖÖÖÖÖÖÖ

Harminc év múlva Te is elmehetsz Mekkába, mondom negyven év körüli tunisziasszonynak, ki arról regél budapesti egyetemistaként tanult magyarságával, a Mekka-járással megvárják az emberek az idős kort, hogy legyen mit megbánniuk, a végóra előtt még bűnbocsánatot nyerjenek, hogy aggként megtérve a búcsúból már könnyű legyen elkerülni a bűnt.

– Fiatalon Mekkába eljutni nem sokat ér, később újra mehet föloldozást nyerni.

A vásárcsarnokban (bazárban, szukban) is az öreg, Mekkát járt kereskedő az, aki nem akaszkodik a nyakadba, nem akar (annyira) becsapni, mint az ifjabb, még Mekka

előtt álló, szenvedélyesen rád törő üzletember, aki tízszeres áron sózná az első szerencsétlen idegenre a leghitványabb portékát is.

– Hol leszek én harminc év múlva – legyint fáradtan az európai nőt birtokló negyvenesztendős tuniszi.

H
HHHHH
HHH
HHHHH
HHHHHHH

Buzikáim Áfrikában.

Igen szép pár!

Hamilkár atya villamosmegállójánál két bennszülött nő vihorászik. Rá-ránéz a két nőci a két francia „úr”-ra, ösz-szesűg, elfordul és kacag. (Ha férfiak tennék, nyilván röhögésnek lehetne venni.)

– Né, a frank csírapár! – mondhatják a maguk barbár nyelvén az európai civilizátorokra (akik – nyilván jó okkal – a magyarföldi szabados-demokraták kedvencei).

Nagyon idegesek, a leleplezéstől, nyíltszíni gúnyolástól remegve visszapofáznak a bennszülött nőknek, akik ettől még nagyobb lármát csapnak.

Tán ő játssza a nőt: körben fölnyírt fej. (A „fúé”? Csicsásra kent, keményített, fésült, vonalas – kefe – haj-költemény.) Rövid nadrág – naponta többet is fölpróbál, melyikben tetszik jobban az urának – (amannak fehér hosszínadrág a csülkein), szép szőrös lába jól mutatja, mily férfiasan nő. A popója helyesen domborodik (beval-lom, amazé is), mindkettőn könnyű műanyag szandál s mindkettő (főleg a férfias nő) tele arannyal: a fülükben kereszt, nyakukban 5-6 lánc, csuklójukon 7-8 percc. S a jókedvük! Mosolyban a férfias nő viszi el a pálmát; állan-dóan huncutkodik, rá-ránevet az emberére, erre a nőies férjfiúra, ki néha úgy tesz, mintha (már) engem lesne,

vagy a társaságomban lévő európai nőt bámulná. A férfiás nőnek mutatkozó ipse (a köcsög?) kedveskedése folyamatos; jó kis pár.

Nem mondom!

Mássági nászút?

Ifrikijában!

Bah, Tunisz.

A villamos már őket bámulja. A két leány sutyorogva terjeszti a csíraalót. S száll a híre szájról szájra; buzikáim igen idegesek, (mert egyébiránt) ellenükre lehet a föltűnés.

Mi van abban, hogy ennyire odáig vannak egymásért? Szerelmükre a szállóban is fény derült. A fölszolgálók öszszekacsintanak, a német vendégek bazsalyognak:

– A franciák!

Kifélék.

Szép pár, takaros kis párocska.

Jó firmák!

Később aztán napokra eltűnnek a tömeg szemei elől mentes tengerparti részekre, hogy aztán csokoládébarnára sülve sompolyogjanak elő.

Reggelire a „férfi” is rövidnadrágban jön le s akárha ő lenne a befogadó-állomás, oly ügyesen izeg-mozog alfelé-vel, hogy csak na!

Cunika Púniában.

Hiába, ha egyszer az ember Punikába jön.

(Hadikikötőjük: Ports Puniques.)

Punike mindenütt – ahová nézel – Púniában.

Ö
ÖÖÖÖÖ
ÖÖÖ
ÖÖÖÖÖ
ÖÖÖÖÖÖÖ

A karthágói föníciaiak kereskedelmi és hadikikötője egymás mellett: mindkettő kis öböl, melyet szűk öböltorok

vize köt össze a tengerrel, s gályányi csatorna a két kikötő közt is. Itt aztán hívatlan vendég ki nem köthetett!

Hal s madár igen, de hajó sem ki, sem be.

Punic Ports kövein kövek; a Pun Admirális kövei a köveken.

A kövek alatt, mert a romkert inkább a rómaiak nyomát őrzi.

A hadikikötő apró tengeröböl, melynek közepén a sziget: a pun haditengerészet főhadiszállása! S a szigeten, a tengernagyi körpalota s a kör alakú kikötő partján 220 gálya hajószíne, hajóháza! Mert a pun az evezős és vitorlás gályáit nem hagyta az Isten szabad ege alatt – mint a kolhozparaszt a kolhoz gépeit szokta volt –, a tengerjárás után bevontatta a fedett csónakházba s ott teleltette, javíttatta!

Gályaház-kör. Hadigálya körház szigete, gályaházi sziget.

(Ha nem látod – a rajzát, mert amúgy nyoma alig –, nem hiszed!)

S a Gályavár mögött a kereskedelmi kikötő vitorlanyüzsgése, tengerészhada, cipekedő rabszolgái, izgatott üzletelői.

Madártávlattól (a pun tengerparti dombokról) világcsodának tetszhetett a karthágói Gályavár és környéke!

Ettől volt Karhágó a Tengerek Királynéja?

Emeletes haditengerészeti székház, kívül (a tengerparton) a városfal a bástyaival.

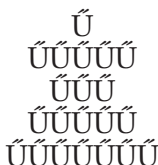
Hajósereg, hajóshad.

(Cuni Punikában tunikátlan.)

(Hülye szócsavaró.)

(– Üje.)

A kereskedelmi kikötő valamennyire feltöltődött; a töltesen épp fölújítás alatt a Tengeri Múzeum. Gaz, piszok; ha a tudósok nem figyelnének rá, városszéli szeméttelenne Hannibál kikötője is.

Ma Karthágónál a tenger: hajótlan. Hajózástalan a tunéziai tengerpart: csak nyáron az unatkozó külföldi pénzeszsákok kedvéért indítanak sétahajó járatokat. A bennszülöttek vízre nem szállnának?

Karthágó egyetlen csónakkikötője, az Elnöki Palotáé, zárt, megközelíteni tilos!

A város pun, római s bizánci romkertjei alatt a parton öszszedőlt beton, vas, kő hajóhidak; omlik az egész part a vízbe.

Csónak a vízben? Csakis halászé.

Beljebb a hosszújáraúak, a világtengerjárók horgonyoznak a tuniszi kikötő előtt. Meg az elnök úr vendégeit szállító némely gálya s hajók a szentszaidfalvi vitorláskikötőből.

Más semmi.

Tuniszból egyetlen hajójárat sincs a közeli s távoli tunéziai partokra!

A bennszülött nem ül bárkába?

A part elhanyagolt, a köveken s a homokon hulladék műanyag, fémdoboz, üveg s egyéb szenny áradata.

A Karthágói-öbölben egyszerre tíz-húsz hajó s ladik a vízben, 2.500 éve a 220 hadigálya biztos védett vagy ezer kereskedelmi vitorlást és evezőst!

– Hol a város? – kérdi a francia asszony.

Nem érti, hogy Karthágóban ilyen nincs. Csak palota palota hátán, romkert és semmibe vett tengerpart.

A csabai – Balaton, Duna, Tisza híján – nádvagó ladikkal járta a kubikgödör vizét s nádrengetegét. Ma a Köröscsatornára készül tanyán telelő csónakjával; a Nagy-Körösre, föl a Felső-Tiszára horgászni!

Nem lehetnek odáig az itteniek a tengerért.
Szárazföldi nép; nem úgy a föníciai, a latin, a görög!
Csodáld meg két-háromezer éves házainak romjait; e
gazdagsághoz a gálya kellett, bátor hajós nép.
Aki szállni mer.

Z
ZZZZZ
ZZZ
ZZZZZ
ZZZZZZZ

Szemérmes udvarlás?

Megállnak a személygépkocsik a tengerparton s órákon
át ott ül az autóban egymás mellett a fiú s a leány. Végre
kettesben vannak.

Állnak a gépkocsik a Szentszidibe vezető parti részen,
a szerecsen kihozta a faluszélre – két városka közti csöndes
partra – a szerelmét.

Ülnek, beszélgetnek.

A kezük sem ér össze (még hogy – véletlen – a lábuk).

Nálunk a leány már a legény ölében terpeszkedne; leg-
alábbis (egy ültében) nyalnák-falnék egymást.

Utcán, bárhol; ligetben; ritka kivétel, ha valaki megfog-
ja a kedvese vállát.

Türelmesek, szemérmesek.

A vallásuk önmegtartóztatásra neveli őket; hogy ural-
kodják magán, ha férfi akar lenni.

Akszakal.

És tisztelje a nőt.

Annál inkább semmibe veszik az európai nőket. Tán
mert a moziban mást sem látnak, mint hogy az európai-
amerikai nő szánt szándékkal magáévá teszi – ha épp olyan
kedve támad – a gyanútlan (az arabs mozgókban gyakran
mór) férfiakat.

A mozik hirdetőabláin rád mászó fehér csaj.

Azt hihetik, a mi nőink ilyenek. Az övéikkel nem mernek ilyen „fölszabadultan” bánni.

A
AAAAA
AAA
AAAAA
AAAAAAA

Szent-Szidi hegyfokán a meredek lejtőn, a szakadék lépcssein a bokrok mellett párok ülnek. Ahány cserje, annyi szerecsen szerelmespár. Nem a bozótban, a tengerre néző sűrű szélén a gyöpön legeltetik egymáson a szemüket. Édes kettesben, de az emberek szeme előtt a szeretőjükkel.

– Hallod, ilyen én még nem láttam!

Annak ellenére, hogy a szentszaidfalvi leány, ki a helybéli történet szerint elcsábította Szent Lajost, ezeknél szebb lehetett.

Jött Lajos király a pogányra, ám a keresztes hadat elhagyva bennszülött lányhoz költözött s vele élte le további (boldog, épp ezért másképpen szent) életét.

Meglátta s megszerette.

(Igazán csinos arab nőt szinte nem látni.)

(Ülnek otthon, kínjukban agyonhízlalják magukat.)

(A főváros ruhaboltjainak kilenctizede a legújabb párizsi férfidivat szerint készült viseletet kínálja s csak tizednyi a helyi ízlésnek megfelelő női holmikat.)

Berber leány lehetett. Más, szebb.

A szerelmesek kocsija majd beleszalad a tengerparti szakadékba a Szidi-széli sétányon.

Kávéházba nő nem ülhet, moziba is csak a városi ledérebbe; táncház, bál nincs; a kiskapuban sem állhatnak le; valahol társalogni kell!

Szót váltani a másikkal. Ismerkedni.

Barátkozni máshol – nyugodtan – nem tudnak, csak itt, a leskelődő mohamedán világtól távol.

Szent Lajos idejében sem lehetett (sokkal) szigorúbb a világ.

J
JJJJ
JJJ
JJJJ
JJJJJJ

Előttünk a hegyi úton jókorát durrant a magyar.

Mit tehet róla, nem akarhatjuk a vesztét!

A szállodában úgy böfög a német fiatalúr, mint akinél odahaza ez járja.

Új csapat érkezik, a pincérek összesúgnak: oroszok!

Megjött az orosz maffia.

Vezéralakjuk méregdrága mackóban költi el a vacsorát.

Másnap a főenyre vivő lépcsőn fingadozik jókedvűen; hiába, kisütött a nap!

Büszkén szétnéz: ez igen, itt mindent lehet, neki szabad.

– Szabadok vagyunk, vagy nem?!

Mit akartok.

Hamilkár öble köves végiben – a Próféta szakállára, Mohamed ide, Bruchanek oda – két négerfekete néger úgy összebújt, mintha nem hallott volna a tartózkodó viselkedés szépségeiről.

D
DDDDD
DDD
DDDDD
DDDDDDD

Szidiben az utcákon szédítően kellemes szag: keresed, mitől. A férfiak cimpája csokor virágot tart; más éppen ilyet árul.

Zekezsebben, európai vénlány-kacsóban.

Ez az!

Narancs.

Virágzik a városka összes utcájában. Végig, akác helyett, narancs! Az utca két oldalán a templomdombnak.

Egy-egy narancs a lábad elé esik – a tavalyi, most beérotta termés! S már a fán a virág.

Virágba, narancsvirágba borult itt a világ! S szerte a mező virágzó ezerjófűvével.

Egy csokréta a füled mögé, hogy furtonfurt érezd; 3 dinár (annyi, mint három dollár). A szidibéli tengerparti, sziklafoki fecskéfészek kávéházban.

Akkor inkább szedek a társaságomban lévő európai hölgynek!

Szent Szidi falva, Szentszaid, Sidi Bou Said, Szentszidi, Szidifal(va) hegyfokán, púnfokán, domb ormán: föscke fészke teaház! A vitorlásokötőből nem tudod, mire véld. Fehér s némi kék, mint az egész Mór-Spanyolhonból ide-űzött arab falu.

Abu Said Al Baji misztikus falubölcse az 1200-as években.

Fehér a fal, kék minden egyéb: ajtó, ablak tokja, redőnye, zsalugáterja, zárt erkélye, dísze, meg az ég s a tenger.

Fecskeház: alattad a szakadékban a Karthágói-partok egyetlen kikötője s a nyugati Mediterrán világ szíve, Kart Hadasht a tengeröblével, ölében a Púnfejedelem-városára folyó Tunisszal.

– Élted legszebb 51. születésnapja a FösckeFészekTeaHázban! Forró mentavízzel koccintasz (a vakító, s lassan teljesen fölmelegítő napsütésben) hölgyismerősséddel az életre.

Hogy a következő ötvenegyre, azért ne mondd!

Igazhitű mozlím módjára szesztelen is szédülten.

Piros heges Szidi-domb, tengerpart veres sebe, kék, fejér.

Zöld.

Kaktusz és kaktusz; pálma.

A szállodások kaktuszitallal kedveskednek új vendégeknek. (Való, a kaktuszon vörös fejek, tele lével; kár, hogy nem mered megköstolni.)

Szidi, de szép.

Hispániából a keresztények elől menekülő mókák alapították; legalábbis tették ilyenné. Szidifalva és Karthágó e világ legváltozatosabb része.

(Újgazdag magyarjaink nem is sietnek ide.)

(Ókor, szépség!)

A tengerparti népek búcsújáróhelye.

A mohamedánoknak amúgy is: Szent Szidi, falu szentje végett.

(Mert hogy falu – templom, egyház – búcsúja évente egyszer itt is!)

Szentegyházukba be nem eresztenének.

(Mely Isten bárkit eltaszít, szeretheted-e?)

...Új húszszobás ház épül Szidiben, kapuját most állítják: ahogy a régiek, fából, két szárnyas, hatalmas, erős és tele fekete (kovácsoltvas) jelekkel.

„Székelykapu”?

(Megint: biztos nácik, hisz azok akarnak maradni, akik.)

(Így: tudni való.)

A magánpaloták négy sarkában őrbódé, tele egy-egy fölfegyverzett magánőrrel. S őr, házörző véreb az udvarban is.

W
WWWWW
WWW
WWWWW
WWWWWWW

Az Egyesült Államok karthágói temetőjében nyugszik valamennyi Észak-Afrikában elhunyt második világháborús amerikai hadfi. Vagy háromezer kőkereszt a sírkertben. A hősi halottak közt néhány ismerős, példának

okáért Kafka (fűszeres) Edward (fia) Wisconsinból, Kish Ernest (Kiss Ernő dédunokatestvére?) Pennsylvaniából, Kucharski Albert (a labdarúgó körösztapja) Újjerseyből, Krupa (néprajzkutató rokonságából) Henry Újyorkból, (a szép nevű, tán az aradi Kussovszki-famíliához tartozó) Kuss Frederich Ohióból, Stark (szőlőnemesítő) Murray (nyámja egyenest) Újyorkból, Unger (a Magyar) Ervin és Frank Missouri és Újyork államból, Urban (osztálytársam amerikai nagybátyja) Lester Wisconsinból, Tisza (János, mint) John Újjerseyből, Toth James (Tóth komám, most az egyszer nem Te vagy a James!). A tengerészek közt az ohioi Balog Károly (megcharlysodva) torpedós, Bradley Robert Nevijorkból (Rejtő Jenő Tamásának öccse?), Káplán Alvin Virginiából...

Ők valóban az amerikai szabadságért (hazájuk világoralmáért) haltak, a mi apáink a Donnál... áldozati bárányként véreztek, hulltak, fagytak, két zsarnokság vasmalmban mentek pocskékba.

Szépen karbantartott, csinos végső nyughely; amelyen a német hadfiaké Doberdónál. A mieinké...

Pénz, csencs; ami nincs.

A mieinket jó, ha elkaparták. (Hogy utána a hullarabló szovjetbenszülettek – aztán? gyakran már előtte, még az elásás előtt – karostul levágják katonáink arany karika-gyűrűit, fejestől vigyék a nyakláncot, derekastól a zsebórát, lábastól a csizmát, hogy otthon a melegben kiolvasszák a testmaradványból a kincset.)

(Itt csak a dögevők veszélyeztethették a testhalmokat; meg a sivatag homokja, dögmelege.)

Ó
 ÓÓÓÓÓ
 ÓÓÓ
 ÓÓÓÓÓ
 ÓÓÓÓÓÓÓ

Vérszagra gyűlt Ó-Karthágó latin lakossága. A polgárosult polgárok hada a karthágói küzdőtér lelátóin (tízezerszám) őrzöngve leste, hogy tépik szét, marcangolják, marják, csipegetik, eszik a foglyul ejtett, leleplezett, magukat föladó, mert hitüket nyíltan vállaló keresztényeket a küzdőtér alagsorából csörlőkkel fölhúzott vadállatok. A kellőképpen kiéheztetett s megvadított oroszlanok és egyebek a reájuk várakozó, ellenük kitett, bevetett, gyors szörnyhalálra szánt keresztényeket ezúttal nem a keresztalál, oroszlantorka, -foga, -karma várta! Mily halálnem?

Keresztényszag csalogatta a cirkuszba Karthágó rómaiait.

Büntetésből, bosszúból hordták el a bizánciak Afrika legnagyobb római cirkuszának a köveit (kiknek az utódai, görögmód, még évezredünk elején is latinul beszéltek)?

(Nem görög, bizánci!)

(Mint amikor a török a Magyar Hódoltságban tiltakozott, hogy ő nem török, hanem mohamedán!)

(Az orosz, hogy ő nem orosz, szovjet!)

A Vértanú Szentek vérterén kecske mekeg, kívül a köveken bárány, a fák alatt tehén legeli a jó füvet.

Manapság e tájt csak a házasság érvénytelen, ha keresztény a férfi.

Ha a nő? Nem számít.

A küzdőtér alagsorának zárt végében kápolna, a mártírkegyhely kapujának vasrácsán 1903, felül fölirat: Krisztus urunk 203. esztendejében, március 7-én itt halt vértanúhalált Szent Perpetue és Szent Felicite.

Nagy élvezet lehetett!

Kár, hogy nem lehetett rájuk fogadni, mert az oroszlant hogy győznék le!

Arra azért lehetett: vajon hány másodpercig bírják? Szentjelöltjeink letérdeltek, imádkozva várták a vadakat.

– Most légy okos, Perpetue és Felicite!
Mentse meg őket az ő Istenük!
Ha van.
Akkor átállnak; másképp nem.
– Mi Atyánk...

G
GGGGG
GGG
GGGGG
GGGGGGG

A társaságomban lévő európai nőt – ahogy elnézem – úgy vehetik a fekete, barna, fehér bennszülöttek, hogy a (náluk egykoron szokásos, ma már csak titokban gyakorolt hagyomány szerint bevett) négy feleség közül a legfiatalabb, tehát a kedvenc.

Van első (számú) asszony, a főasszony, nagyasszony, s van a kedves.

A legfiatalabb.

– Pipihús – fogalmaz kerek perec az egykori közép-európai diák, ki egyetemi oklevelével meg nem gazdagodott, de hogy valamennyire csak megszedje magát, vezeti hazájában az idegeneket.

Á
ÁÁÁÁÁ
ÁÁÁ
ÁÁÁÁÁ
ÁÁÁÁÁÁÁ

Szent Vince de Pál tuniszi székesegyházában Virágvasárnapja; Jézus elé a maguk ruháját s virágjaikat terítik e napon a jó jeruzsálemi hívek. A szentegyház kapujában olajágot s pálmát árulnak, de a szenteltből annyit vihetsz haza, amennyit akarsz. Néhány asszony azt a pár ágat szedi össze a katedrális kövéről, melyet levettünk, elhullajtottunk.

Egy levelet sem a szenteltből!

Katolikus mise Tuniszban (két helyen, a másik Jean d' Arc temploma) olaszul s franciául, meg persze a Karthágói-parton Marsában és Goulettban; vidéken 21 helyen. Kerül angol és spanyol mise is Tunéziában.

– Tuniszi Szűzanya (az oltára mögötti szobor, fiával),
könyörögj érettünk!

Fehérek és négerék a francia misén.

Nyolc pap, a püspök miséz.

Istentisztelet előtt kifaggat bennünket, a szentmise végén a kezét nyújtja.

– Isten áldja Magyarországot!

Ha lehet.

Minden tunisziak püspöke: mintha rézbőrű lenne. Fekete a haja, jó barna a bőre, s az orra szemita-gyanús.

Tán Franciaországban nevelkedett arab.

Francia neve miatt nem köt bele a mohamedán jogrend?

...A szentmisén szót, ha értesz.

Miért vagy boldog, ha templomba mehetsz?

Mióta?

Nyelvét sem érted; csak a legfontosabbat.

Az ének.

Francia nyelvlecke a magyarnak.

Ima.

Örömhír.

Fohász.

Áldás.

Népemre, atyám!

S áldozol a szerecsen püspök kezéből.

– Krisztus teste.

Mert hogy ő is ezt mondhatja.

A másfélszáz tuniszi franciát egyenként búcsúztatja a püspök s a plébánosa:

– Bon zsúr!

Ez már az.

...Hogy miért szalad könny a szemedbe?

(A tuniszi székesegyházra most erősítik föl a keresztet; a karthágóiról mind leszedték.)

(Karthágó Szent Lajosról elnevezett katedrálisát átadták az államnak; tán mert kifogyott a nép a templomból. Műemlékként őrzik meg a szerecsenek; annyira azért nem, hogy tornyain ott hagyják, mit odahelyezett az építettő.)

(Nem tűri a keresztet a mohamedán?)

(Csak ha nagyon nincs más?)

(De amikor nem százötvenre, tizenötre apad a gyülekezet? Másfélra.)

(Új-Fönícia volt világa.)

L
LLLLL
LLL
LLLLL
LLLLLLL

La Malsa–Megara Gammarthnak tartó több mérföldes öble fövenyén a partra vetett tengeri sünök közt veszekedő bennszülött pár.

A fiatal férfi habzó szájjal magyaráz, kegyetlenül hadonászik, az ifjú baba védi magát, majd – ne legyen Mohamed az istenük neve, ha nem úgy mondom, ahogy esett – mozlim ismeretlenünk megfogja, két markával megragadja a szerelmét, rázza, rikácsol, valamit tán számonkér, s már be is vágott ököllel szeretője arcába.

Mással látta beszélgetni? Európai pasással állt szóba? Osztyáltársához (dolgozótársához) volt túl kedves?

Valami nagy disznóságot követhetett el a nőszemély, ki sajgó orcáját fogva, szemét törülgetve szalad el a homokon pun Megarából lett arabs Marsa felé.

A hosszan elnyúló üdülőhely meg fogadja a széllökésektől tajtékzó hullámokat.

A parton mérföldeken át a homokban lapuló, abból alig kifehéredő lapos, mór tengeri fürdőszállók a nagyuraknak, európai borbélyoknak.

Ú
ÚÚÚÚÚ
ÚÚÚ
ÚÚÚÚÚ
ÚÚÚÚÚÚÚ

Hogyne, Kairouanban, a muzulmán szent városban a próféta fodrásza jutott szent sorba; sírba, mely a zarándokhely éltetője. Hol a Szőnyegháznál kis csavargók követelnek dinárt, sóznának rád (atyjuk által gyártott) eredeti pun, római, görög mécseseket, nehezekül aranypénzt.

A pun érmen: asszonyfej, ló, pálma.

Ha nem hiszed, hogy a romok közt találta, megoldja:

– Emléknek megteszi!

Vinne városnézésre, pár dinárért bármi kedvességre kész; ha ez megtéveszt s hagyod magad fölcipelni a tuniszi városképet felülről, egy magánház tetejéről megcsudálni s kedvesen megköszönöd, épp meg nem fojt.

– Fél dinár kevés.

Fejenként egy.

Német márkámat épp el nem hajintja.

– Na jó – legyint s csak békén hagy.

– Mennyit ér a márka?

Hogy megtudja, kinevet; ennyiért tett nekünk ekkora szolgálatot?!

Mindig tudta, hogy nem érdemes dolgozni. Legközelebb küldheti az anyja! Inkább sütteti tovább a hasát a Szaharán-inneni napon.

A másik hurcolna kenyéradó gazdájához: műhelybe, üzletbe, szállásra.

Este: afféléhoz is?

És már nem mersz velük szóba állni, barátságosságuk-

nak üzletszaga van. Szívélyességük már zavar, a végén menekülsz előlük. Vagy átnézel rajtuk.

A hirtelen ifja mond is valami cifrát!

... Még a végén megunja, hogy hiába kínálja portékáját a beduin suttyója a kihalt romkert kapujában.

Tágujünk.

Egy házzal arrébb megint élénk kerül, másnap más helyen adna túl a micsodáin. Majdnem megölel, úgy örül, hogy ismerősre akadt; s újra kezdi, vegyek már tőle valamit! S jön utánad.

– Dínár, kaput! – magyarázám, miért nem futja már semmire.

Amikor kellene, egy fia rendőr sincs; pedig tele fegyverrel az ország. (Ettől békességes világ.)

(Redőny, zsalugáter, vasrács minden földszinti ablakon.)

(A sarkon nemzeti gárdista tartja derékmagasságban felénk a géppisztolyát.)

(Akár a púnoké: jó kis zsoldos sereg.)

(Hogy rend legyen; béke; csönd.)

(– Újságíró? – s már a legszívesebben visszatartana a hirtelen gyanakvóvá lett röptéri határőr, amikor meglátta, mit találtam bevallani a kötelezően kitöltendő kérdőívén.)

(Bárhová vet a sors, mindig, mindenütt bajba keveredem.)

(–Van rajtad valami gyanús.)

!

!!!!

!!!

!!!!

!!!!!!

A Gand Hotel de Szaharától Ulyssés Szállójáig, Szindbád Fogadójáig akár odahaza.

A főpincér apámra emlékeztet jópofa rámenősségével, bajszos feketeségével.

– Ő a séf! – mutat (fölfedezésén elálmlétkodva) ötödjére a társaságomban lévő európai nőre s azután csak vele tárgyal.

Előbb rendre engem kérdez (a rendelésről), de hogy mindig a társaságomban lévő európai nő válaszol (franciául többnyelvű érdeklődésére), megérti: pénz a kéjenc pasasnál, ész a fiatal hölgnél!

A kopasz fölszolgáló úgy kér bocsánatot a késésért, mintha a Fiumében ülnél; az a kis büszke, szigorú pincér annyira feszít a tényérekkel, hogy a Balaton mellett sem jobban; az a pénzsóvár legyintés is ismerős (nem csak Pestről).

Ahogy jönnek; összesúgnak, ha valami megkeveredett; itt a két buzeráns! S ahogy búcsúzik tőlünk a legbarátságosabb, ki pedig (tőlünk) egy vasat sem kap(hat)ott (alamizsnára, borraivalóra, sajnos, e vagabundkorzón sem telik), hogy tengerparti szállóalji, homokszéli szolgálati kamrájába mentse.

A halászcsalád Szentszidi kikötőjében a halászhajóhad egyik bárkája mellett: a mama irányításával tisztítja a hí-nártól, tenger zöldjétől az összegubancolódott hálót. Az anya mellett kopott, ázott zubbonyban tüsténkedő nagyfia s iskolatáskás, hátizsákos, a gimnáziumból a családi dologra épp ideérő, európai viseletben feszítő formás leánya s kisfia. A két kisebb keze is úgy jár, mint a nagylegényé s a jókedvük is hasonló; legfőljebb ők már nem maradnak egy életen át a Nagy Víznél.

A diákok odaadása meglep; ilyen otthon alig látni. Ki nálunk parasztifjúként a párizsi diákdivat szerint öltözködik, fanyalagva áll a tehénfarához.

A Szentszidi-beli fővenymenti kövesút (gyalogos és kerékpáros) személyforgalma oly lármás, hogy fölkapom a fejem: a férfiak olyan kiabálva köszöntik egymást, mint kisiratosi testvéreim a kukoricatábla melletti, faluszéli dű-lőúton.

– Nem állatok, emberek vagyunk – magyarázza a pigmeus törzsfőnök, miért hisz Istenben s áldoz népe mindeneből egy falatot a Mindenek Alkotójának.

A tevés gazda, ahogy tudomásul veszi, hogy elmarad a siatagi hajózásom, nem ülök a púpos homoki lélekvesztőjére.

A karthágói öreg halász, ki hosszú nadrágját a parton hagyva jó bő alsógatyájában ólalkodik a sekély víz kövei közt: sokágú szigonyával végigkutatja a kövek alját, a tengerbe kötől köig halad, sorra veszi mind, szép nyugodtan körbejárja a partszakaszt, hol nem ér térdnél följebb a víz. A tengerből végre langusztát (homárt? valami vízi csodabogarat) emel ki a szigonyával; tovább dúdol. Végig, míg a kövek közt kotorász, valami dalt dünnyög. A vén fekete lerázza szerszámáról a zsákmányt, s úgy tesz, mintha föl sem venné, mi az neki! Térül-fordul, forog, tesz-vesz, nem kapkodja el; és dúdol bele a fuvallatnyi szélbe. S már be is dobta tarisznyájába a finom falatot. És tovább keres a tengerben hal s más kincs után. Dudorászását csak akkor hagyja félbe, amikor kimászik a tengerből, hogy magára kapja gönceit.

A hátára horgot kötött, ahogy haladt előre a kőaljkostrással, húzta maga után, hátha rákap a csalira az ennivalója.

A szerelmes fiatal találékonysága, vagy a veszekedés.

Ahány mozdulat, jel, pillantás, mosoly, düh, hang.

N

NNNNN

NNN

NNNNN

NNNNNNN

Goulette spanyol várából a bennlakó kutyája zavarna világgá, katolikus temploma is zárva; az arablakta, valaha európai ízlés szerint épült házakat letarolja az idő s a gép, helyükbe pánarab csudapalotákat emelnek.

A kereszténység innen elszelelt.

Meddig jönnek össze annyian a misékre, hogy megtarthassák egyházukat, istenházukon a keresztet?

Műemlék lesz ez is, megsüvegeztetve.

Amarról a Kis-tenger tava (Tunisz erőd-szigetével), emitt a Karthágói-tengeröböl (távolban egy fehér vitorla sem) a négy kilométeres földnyelvre épült keskeny, széltében pár utcás város mellett.

Itt már a parton: végig sétány, vendéglők, fürdőházak, unatkozó helybéli urak. Csak épp minden olyan kopott. És szemetes, mint Újyork.

Akár Szidiben: röpködnek még egyet a házak közt s a tenger fölött a fecskék, aztán folytatják Fokvárostól Békéscsabáig tartó útjukat.

Itt akadtam rá (merő véletlenségből) Tunisz személykikötőjére. A szemfüles zsandár nem enged föl a gőzösre; különben a rosseb tudja, hol kötnék ki!

Szicília nyolc óra, Génua (Kolombusz-kikötője) egy teljes nap.

Amúgy az egész város (Goulette) – végre – tiszta Afrika.

R

RRRRR

RRR

RRRRR

RRRRRRR

Tunisz-Karthágó röpteréről Budapest-Ferihegyre a Szalambó-röpcével: alattad Afrika-fok, több is, kopár sziget, mellette a kisöccsével, az öbölből ki a nyílt tengerre, fölül, hol a fecske sem jár; s alant: hajók húznak át a Szicíliát (és Olaszkont) Afrikától elválasztó nem is olyan túl szoroson.

Szicília fölött Márióéknak intünk Pá!-t.

– Bambínó, bambínó, bambínó, s csak azután masina!

– Akkor már rokkant leszel – mire a saját kocsidba

ülhetsz, intett, mutatva, mire jutok, Almádiban a Tuli-
pánban.

Alattunk a tenger kékje, fölöttünk az ég kékje, közben
a felhőfoszlányok egyre sűrűsödő hósivatagja.

Sivatagból sivatagba.

A tenger vizén a szél ugyanolyan fodrokat kelt, mint a
Szahara homokján; itt meg a fölleghómező halmai, hegyei,
hórengetege.

Hajóvize fehéredik, fodrozódik, kavar, hús délnek.

Hómezők enyhelyein a Föld.

– Olaszhon!

Tanyái, falvai.

Dűlőről dűlőre.

Ha nem is nadrágszíjparcellák, sok kis darab föld sza-
bálytalan kockatáblája; cikkbe, cakkba, összeviszsa.

Sehol egy tundrafeltörés, szűzföldföltúrás sok ezer
nagyholdja.

Az Alpok!

Előbb már billeg a gép néhányat.

Tunisz volt Bab Qartagennája, Karthágói-kapuja he-
lyén nyilván zajlik tovább az élet.

Bércek! Havak!

Havas havasok hava.

Ez valóságos hó, nem légbuborék föllege.

Gerincek.

Sziclák.

Szurdokok.

Sédvölgyek, ügyszakadások.

Hófolyók, csúcsok, cifrák.

Arrébb már egybefolyik a valódi Havas felhő alhavasával.

Felhő-láthatár.

Égbolt a lassan teliholddal.

Az ottan már Magyarhon; a gránic szabad.

Csaba-Kastélyszőlők tavasz-havi-nagyheti igazi hava;

megint lefagyott a fűgénk.
– Figyelem, Gyoma állomás...
Bab Qurtuc.

TARTALOM

Lótor	6
Hun, ki	28
Púnbaba	77

Vagabundkorzó I–VII (+1)

I. KORZÓ (1966–1970)

(jesztem mlada) tengerláz	1967
tekergő	1966–1968
ím ígyen szóla Parikmáherszkaja	1968
ПИНАВАШÁП	1969
Jó Folyó	1970

II. PORTYA (1972–1978)

Vagabund üzenet	1972
havas portya	1972–1973
Fölső portya	1973
tündérlépés	1974
délvidéki félkeserves	1975
Napnyugati úton	1976
Párizsom: Bakonyom	1976–1978

III. LÓTOR (1977–1990)

matróz szamba	1977
Babba Gijmes	1982
Balti Nemulass	1983
Lótor	1985
Ja	1988
Doberdob	1990
Jobbról a Balhas	1990

IV. KÉPESLAPOK (/1970–/1991–1995)

Sajna, Páris	1991
Túl-a-Tiberiszen	1992
Turguc a szerájban	1993
Hun, ki	1993

Csavargólapok (A sztyeppe gyöngye /:Magyarhavas/)	1970–1994
Magyar-havas alja	1994
Csángó sikoly	1994–1995

V. ZARÁNDOK ÚTON (1995–1996)

Púnbaba	1995
Kudá, Domine?	1995
Szegliget	1995–1996
Aradban, Csanádban	1995–1996
Magyar-Zsil	1995

VI. CSAVARGÓ FÉNYÍRDA (1996–1998)

Csinádon Csanádról	1996
Helikoni Lókút alatt	1997
Lábnyiki magyarmenés	1997
Zarándok Fényírda	1998
Bakugrásban	1998
Szamosúj-vágta	1998

VII. SZENTFÖLDÖN (1999–2011)

Magyar Igen	2001
Krakkai hejnal	2003
Berinvár alatt	2003
Föl-Mura, Magyarweg	2011
Hucul Párizs	2003
Úti levél	2000–2005
Tengermellyéki	2005
Szent(al)föld	1999–2005

+ 1

Talján lapok	2017
--------------	------

Corvinka Könyvek

- Négy kicsi mérges avantgard (2013)
Tiszta betű (2014)
Réhon József: Zarándból nézve (2015)
Álompuszta (2016)
Innen a rácson (2017)
Igen, a haza (2018)
Nyelvkiakadásban (2019)
Hun a Szeret szompolyog (2020)
Embörének (2021)
Hun, ki (2022)